

ISBN 978-1-920458-43-0

SEPEDI HOME LANGUAGE
GRADE 4 – BOOK 1
TERMS 1 & 2
ISBN 978-1-920458-43-0
THIS BOOK MAY NOT BE SOLD.
7th Edition

SEPEDI LELEME LA GAE – Mphato wa 4. Puku ya 1

ISBN 978-1-920458-43-0

E boeeditšwe
ebile e sepelelana
le CAPS

Leina:

Phapoši:

basic education
Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SEPEDI LELEME
LA GAE

Puku ya 1
Kotara ya 1 & 2

Mdi Angie
Motshekga, Tona
ya Thuto ya
Motheo

Mna Enver Surty,
Motlatša-Tona ya
Thuto ya Motheo

Dipukutšhomo tše di tšweleditšwe go thuša bana ba Afrika-Borwa ka tlase ga boetapele bja Tona ya Thuto ya Motheo, Mdi Angie Motshekga, le Motlatša-Tona wa Thuto ya Motheo, Mna Enver Surty.

Rainbow Workbooks di bopa karolo ya mohlwaela wa tsenogare woo maikemišetšo a wona e lego go kaonafatša mošomo wa barutwana ba Afrika-Borwa bao ba lego mephatong ye tshela ya mathomo. Projeke ye, bjalo ka ge e le ye nngwe ya dinepokgolo tša Dithulaganyo tša go Diragatša tša Mmušo, e kgonne go diragala ka thekgo ya mašelang a go tšwa, ka ntle le go kgokgona go Sešegotlotlo sa Bosetšhaba. Se se kgontšhitše Kgoro go dira dipukutšhomo tše, ka maleme ka moka a semmušo, ka ntle ga gore Kgoro e lefe.

Re hutša gore barutiši ba tla holega ka dipuku tše mošomong wa bona wa tšatši ka tšatši wa go ruta, le go kgonthiša gore barutwana ba kgona go fetša lenanethuto. Re hlokometše gore re hlahle barutiši ditirong ka moka ka go tsenya maswao a ditaetši ao a laetšago seo morutwana a swanetšego go se dira.

Re tloga re hutša gore bana ba tla ipshina ka go dira mešomo ye e lego ka mo dipukwaneng tše ge ba dutše ba gola, ba ithuta, le gore wena, morutiši, o tla ipshina le bona mo lethabong la go ithuta.

Re kganyogela lena, barutiši, le barutwana ba lena, katlego, ka tšhomišo ya dipukutšhomo tše.

Go ithuta Molaotheo wa Repabliki ya Afrika-Borwa (1996)

Molaotheo wa Afrika-Borwa o swere melao ya maemo a godimo a naga ya Afrika-Borwa. Melao ye e godimo ka maemo, go feta a mopresidente, a godimo ga dikgorotsheko tša godimo gape a ka godimo ga a mmušo.

Melao ye e lego Molaotheong wa naga, e hlaloša ka mokgwa wo batho ba swanetšego go swarana ka gona, gape le gore ba na le ditokelo dife le maikarabelo afe kgahlanong le batho ba bangwe. Molaotheo wa naga o swanetše go re šireletša ka moka gona bjale, o be o tle o šireletše bana ba rena ka moso.

Re se le bale mo
re tšwago.

Re se ke ra
bušetša diphoso
tša moo re tšwago.

Molaotheo wa rena o re thuša go
akanya le go aga bokamoso bjo
bokaone bja rena ka moka.

Rena, batho ba Afrika-Borwa;

Re elelwa ditlhokatoka tša rena tša maloba;

Re hlompha bao ba ilego ba hlokošetšwa toka le tokologo nageng ya gaborena;

Re hlompha bao ba ilego ba katanela go aga le go hlabolla naga ya gaborena; ebile

Re dumela gore Afrika-Borwa ke ya batho bohle ba ba dulago go yona;
re le ngata e tee le ge re fapana ka ditšo.

Ka fao, ka baemedi ba rena bao ba kgethilwego ntle le kgapeletšo,
re amogela molaotheo wo bjalo ka molaomogolo wa Repabliki gore re tlo—

Fodiša diphapano tša kgale mme re bope setšhaba seo se theilwego godimo ga
dikelo tša temokrasi, toka setšhabeng le ditokelomotheo tša batho;

Aga motheo wa setšhaba se se lokologilego sa temokrasi moo mmušo o
theilwego godimo ga thato ya batho gomme moagi yo mongwe le yo mongwe a
šireleditšwego ke molao;

Kaonafatša khwalithi ya bophelo bja baagi ka moka le go lokolla bomakgoni bja
motho yo mongwe le yo mongwe; le go

Aga Afrika-Borwa ye e kopanego ya temokrasi yeo e ka kgonago go tšea
maemo a yona a maswanedi bjalo ka setšhaba se se ikemetšego ka noši
ditšhabeng tša lefase ka bophara.

Nyaka ditokelo tša gago bjalo ka
Moafrika-Borwa gomme o be le
maikarabelo a go šireletša
ditokelo tša ba bangwe.

Tseba molao
wa ditokelo tša
gago le Molao wa
Maikarabelo.

E ke Morena a ka boloka setšhaba sa gešo.

Nkosi Sikelel' iAfrika. Morena boloka setjhaba sa heso.

God seën Suid-Afrika. God bless South Africa.

Mudzimu fhatutshedza Afurika. Hosi katekisa Afrika.

Published by the Department of Basic Education
222 Struben Street
Pretoria
South Africa

© Department of Basic Education
Seventh edition 2017

ISBN 978-1-920458-43-0

This book may not be sold.

The Department of Basic Education has made every effort to trace copyright holders but if any have been inadvertently overlooked, the Department will be pleased to make the necessary arrangements at the first opportunity.

Mphato
wa

4

KA SEPEDI

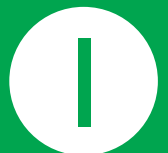

Puku ye ke ya-:

SEPEDI

Puku ya

TLHAHLO YA GO ŠOMIŠA PUKUTŠHOMO YE

Šomiša Pukutšhomo ye gammogo le methopo ye mengwe. Lebelela SEPHOLEKE(CAPS) sa sehlopha sa gare sa Leleme la gae.

Re a go amogela mo go Pukutšhomo ya Leleme la gae la Sehlopha sa gare.

Maikemišetšo a Kgato ya Leleme la gae la sehlopha sa gare ke go tšwetša pele bokgoni bja polelo ya barutwana ka go kgokagano bjo bo nyakegago maamong a leago le go tšweletša pele mabokgoni a bona a go kwešiša dithuto tše di lego bohlokwa dithutong ka moka tša lenanethuto. Re hutša gore Pukutšhomo ye, e tla go tšwela mohola ge o tšweletša pele mabokgoni a, a barutwana ba gago.

Pukutšhomo ye e rulagantšwe go ya ka leboo la bekepedi la SEPHOLEKE(CAPS). O tla hwetša kakaretšo ya seo se swanetšego go rutwa mo go ye nngwe le ye nngwe ya dibeke tšeo tše pedi, mo matlakaleng a, 1, 35, 69 le la 103 a Pukutšhomo ye. Leboo le lengwe le le lengwe la bekepedi le hlophilwe go akaretša mabokgoni a polelo a mane:

A re boleleng

1 Go theeletša le Go bolela (Bomolomo) – Diiri tše 2 mo go leboo la bekepedi

Barutwana ba swanetše go hwetša dibaka tša kgafetšakgafetša go tšweletša pele mabokgoni a go kgona Go theeletša le Go bolela gore ba kgone go kgoboketša tshedimošo, go rarolla mathata le go tšweletša dikgopolo le tebelelo ya dilo. Pukutšhomo e na le mešongwana ye mmalwa ya go akaretša ya go bolela le go theeletša yeo o ka e oketšago go kgonthiša gore barutwana ba ba le sebaka se sentši sa go ithuta go bolela.

A re baleng

2 Go bala le Go bogela – Diiri tše 5 mo go leboo la bekepedi

SEPHOLEKE(CAPS) se nyaka gore barutwana ba bale le go bogela dingwalo tše itšego le mehuta ya go fapana ya dingwalo mo go leboo le lengwe le le lengwe la bekepedi. Se se akaretša go bala: dikanegelokopana, dinonwane, dikanegelo tša maitemogelo a gago, mangwalo, diemeile, ditsenywa ka go pukutšatši, tiragatšo, diathekele tša dikuranta, diathekele tša dikgatišobaka, dipoledišano tša radio, theto, ditemana tša go kgodiša, dipapatšo, ditaello, ditaetšo le ditshepetšo. Godimo ga fao, SEPHOLEKE se nyaka gore barutwana ba bale dingwalo tša tshedimošo tša diswantšho: mebepe, ditšhate, mananeo, dithalwa, mebepe ya monagano, ditšhate tša boso, diphoustara, ditsebišo, diswantšho le kerafo. O tla hwetša mohuta wo wa dingwalo ka bontši ka mo go Pukutšhomo ye.

SEPHOLEKE(CAPS) e laetša tshepetšo ya go bala ya dikgato tše, go balelapele, go bala le go bušetša go bala. O tla hwetša ditlhalošo ka diswantšho tša go ba le mohola mabapi le tshepedišo ya go bala mo letlakaleng la ka gare la mathomong la puku ye.

A re ngwaleng

3 Go ngwala le Go hlagiša – Diiri tše 4 mo go leboo la bekepedi

SEPHOLEKE(CAPS) se nyaka gore barutwana ba fiwe sebaka kgafetšakgafetša sa go ithuta go ngwala mabapi le diteng tša o fapana. Pukutšhomo ye e na le mekgwa ya go ngwala ye mmalwa le dithulaganyo tša go hlopholla mokgwa wa go hlagiša dingwalo tša go ngwalwa, tša go bonwa le tša bophatlalatšintši. O tla hwetša mokgwa wa go hlaloša ka diswantšho tshepedišong ya go ngwala mo letlakaleng la mafelelo la bokagare bja khabara ya Pukutšhomo.

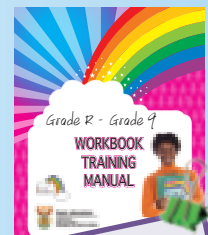

A re ngwaleng

LELEME LA GAE

4 Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo – Iri e 1 mo go leboo la bekepedi

SEPHOLEKE(CAPS) se fa lenaneo la Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo tšeo di swanetšego go rutwa mphatong wo mongwe le wo mongwe. Pukutšhomo e akaretša mešongwana ye itšego mo go leboo la bekepedi ye nngwe le ye nngwe. Mo gontši mešongwana ye e akaretša 'temošo' yeo go yona go hlalošwago karolo ya polelo ye itšego.

Go hwetša tlhahlo ye nngwe, hle lebelela mošupatsela wa Pukutšhomo.

Morero wa 1: Dinonwane le direto

Dikanegelo

Kotara ya 1: Beke ya 1 – 2

1 Go kgatha tema papading 2

Go balela pele le go akanyatša/porofeta ka ga kanegelo.

Go bala dikanegelo.

Poledišano ka ga baanegwa, tikologo le thulaganyo.

Poledišano: go akanya ka gore kanegelo e ile go fela bjang.

Go ngwala bofelo bja kanegelo.

Go hlagiša tiragatšo ka ga kanegelo.

Thutiso ka ga tlotlontšu go nepišitšwe mantšu ao a hlaotšwego mo kanegelong.

2 Go nagana ka ga kanegelo 4

Tlotlontšu: Go nyalanya mantšu le ditlhalošo.

Tekatlhaloganyo: Go araba dipotšišo tše di bulegilego (tša go se be le karabo ye itšego) le tša kgethontši.

Akaretša tatelano ya ditiragalo ka go kanegelo.

3 Pukutšatši ye e ratagago 6

Go bala bofelo bja kanegelo.

Go bušetša go bolela ka ga se se diragetšego ka go kanegelo, ka tatelano.

Go nomora mafoko ao a tšwago kanegelong ka tatelano.

Matseno ka ga mainagohle.

Go šupa mainagohle ka go kanegelo.

Go ela šedi mokgwa wa go ngwala.

4 Go ngwala kanegelo 8

Go latela dikgato tša go ngwala kanegelo.

Go beakanya kanegelo ka go šomiša mmepe wa monagano.

Go ngwala kanegelo ka go šomiša sebopego sa maleba.

Go romela SMS ka go šomiša mafokonolo.

Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka go pukuntšu ya mong.

5 Mehuta ye e fapanego ya maina 10

Go šupa mainagohle le mainaina.

Go šomiša mainaina mo mafokong.

Maina a dilo tša go balega le tša go se balege.

Hwetša ge eba ke maina a dilo tša go balega goba tša go se balege.

6 Reabetšwe o hlakantšha mae 12

Go balela pele le go akanya ka ga gore kanegelo e bolela ka eng ka go šomiša ditaetši tša go bonwa.

Poledišano ka ga kanegelo – moanegwa le thulaganyo.

Go šomiša dithalwa tša dikhathune le dipudula tša polelo go tšwetša pele kanegelo.

Go beakanya go ngwalwa ga kanegelo ka go šomiša mokgwa wa peakanyo.

Ngwala kanegelo ye e theilwego godimo ga dithalwa/diswantšho go ya ka mokgwa wa go beakanya sengwalwa.

Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka go pukuntšu ya mong.

7 Seo bokantle bja puku bo re botšago sona 14

Go ahlahlala puku ka go šomiša kanegelo ye e fetilego.

Go šomiša tshedimo ye e lego ka go kanegelo le ye e lego khabareng ya puku.

Go akaretša thulaganyo le tšhekatshoko ya semelo sa baanegwa.

Go šupa dikokwane tše di swanetšego go ba gona mo khabareng.

Go akaretša kanegelo go ya ka mo di bonwago ke moanegwathwadi ka sebopego sa pukutšatši ka go šomiša lebaka le le fetilego.

Go nyalanya mahlaodi le maina, malatodi le mainakgoboko.

8 Ngwala gabotse 16

Go beakanya le go ngwala ka ga wena.

Šedi e wele godimo ga mafokohlogo le ditemana.

Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka go pukuntšu ya mong.

Matlakala a theto

Kotara ya 1: Beke ya 3 – 4

9 Letlakala la direto 18

Go balela direto tše pedi godimo.

Šedi e fiwe dikokwane tša go ngwala direto: Onomatopie (go ekiša medumo), mošito le morumokwano.

Araba dipotšišo tša tekatlhaloganyo tše di theilwego godimo ga sereto.

Šupa mantšu ao a nago le morumokwano le dikokwane tše dingwe tša theto.

10 Ingwalele sereto 20

Go šomiša mantšu a morumokwano ge go ngwalwa sereto.

Go ngwala sereto ka morumokwano wo o tšweletšwago ke methalotheto ye mebedi.

Matseno ka ga mainakgopolo.

Go ngwala mainakgopolo a maleba mo dikgobeng tše di filwego mo mafokong.

11 Lengwalo la maina 22

Go ngwala mehuta ya go fapana ya maina dikgobeng tše di filwego mo lengwalong gore tlhalošo e kwagale.

Go šomiša mafoko a makopana ka go pukutšatši ge o šomiša SMS.

Tlatša fomo ye e nago le tshedimošo ka ga wena ka go šomiša mainaina.

Šupa o be o šomiše mainaina mo mafokong.

Beakanya maina o bontšhe mainaina, maina a lefelo goba a nako (letšatši goba kgwedi)

12 Leeto la sekolo la barati ba dikhukhwanyane 24

Bala taletšo ya go tšea leeto la sekolo.

Šupa maina.

Araba dipotšišo tša tekatlhaloganyo.

Bala sereto gomme o šupe mantšu a a nago le morumokwano. Thala seswantšho se se theilwego godimo ga sereto.

13 Serurubele o be o la kae? 26

Go aroganya mainagokwa. (Ela hloko maina ao a bopilego leinagokwa)

Go theeletša medumo ya mantšu.

14 Go kopanya maina 28

Go bala direto tša go ba le sebopego.

Go šomiša maswaodikga mo mafokong.

15 Opela koša 30

Go bala sereto

Go šomiša maswaodikga mafokong.

Dilo tše re swanetšego gore re di gopole ka ga maina a dilo tša go se balege.

16 A re ngwaleng puku 32

Go beakanya go ngwala puku ya dikanegelo.

Go ngwala le go hlagiša kanegelo mo matlakaleng a go segwa kua mafelelong bja puku.

A re boleleng

Lebelela seswantšho gomme o bolele gore o nagana gore kanegelo e mabapi le eng. O nagana gore kanegelo ye ke taba ya kgonthe? Na o nagana gore bana ba ba mo kanegelong ke ba babjang?

Pele o thoma go bala

● Lebelela diswantšho le dihlogo gomme o leke go akanya gore sengwalwa se tllile go ba mabapi le eng.

Ge o dutše o bala

● Bapetša dikakanyo tša gago le seo o se balago ● Ge o sa kwešiše karolo ye e itšego, e bale gape ka go iketla. E balele godimo.

A re baleng

E be e le letšatši le le fodilego ka kgwedi ya Phato, gomme sehlopha sa kgwele ya maoto sa ba mengwaga ya ka tlase ga 12 sa tšwa ka peseng se tabogela fase se bile se bolelela godimo. Ba be ba le tseleng ya go ya go raloka papadi ya bona ya mafelelo mo sehleng. Ge ba dutše ba sepela ba putla lebala ba lebile stediomo, ba be ba kgona go kwa divuvuzela le meduduetšo ya bana.

Bohle ba be ba thakgaletše papadi ya mafelelo gare ga sekolo sa New Town le sekolo sa praemari sa Sea View.

Anna le Boati e be e le bona basetsana ba le noši mo sehlopheng sa New Town. Ba be ba hutša gore ba tla raloka gabotse moo ba tla bego ba fenya sekolo sa praemari sa Sea View.

Ge Anna, a lego kapotene, a sepela a putla lebala, o ile a ikakanya a amogela sefoka legatong la sehlopha. Ka mahlo a gagwe a monagano, o ile a bona sefoka se phadima mo letšatšing. Anna o be a na le tlhokomelo. O be a ile a beakanya khonsata ya sekolo ya go kgoboketša tšhelete ya go rekela baralokammogo ba gagwe bao ba bego ba se na sa go reka diputsi tša kgwele ya maoto. Lehono o be a ikemišeditše go eta pele sehlopha sa gabo, a se iša phenyong!

Boati, wa mengwaga ye lesometee. O be a thakgetše kudu. O be a ipona a nweša kgwele ya go fenya, ka diputsi tša gagwe tše mpsha tše serolwane. Mo go sa letelwago, o ile a goelela, a lla ka maatla, a wela ka moleteng.

"Nthušeng!" a tsetla. Anna, Peter le Reabetšwe, ba ile ba kitimela morago, ba mo thuša go tšwa. "Aowi! Joo!" a lla, a dutše a hlotšahlotša ka oto le tee. "Ga ke kgone go gata ka leoto le ge ke ema!" O ile a dula fase bjanyeng. "E se ke ya ba gore ke robegile kokoilane," a realo, a lla.

Anna o ile a se tsebe gore na kgobalo ya Boati e tla mo ama bjang. "Ge Boati a ka se kgone go bapala, go ra gore nka se kgone go bapala. Ke tla swanelwa ke go mo iša kliniking."

Anna o ile a hemela ka maatla.

"O se ke wa tshwenyega, Boati," a realo. "Ke tla go iša ngakeng,"

"Aowa! Aowa! O ka se dire bjalo. Ke tla leta mo go fihla ge papadi e fela."

"O ka se dule mo o le noši, Boati," Anna a fetola.

Anna o ile a sokologa, a itebanya le sehlopha ka moka. O ile a leka go thibela megokgo go tšhologa, a nolegile moko.

"Wena sepela o yo bapala. Le gona, dirang gore le fenye!"

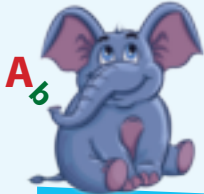
A re ngwaleng

Bolela le molekane wa gago mabapi le gore o nagana gore kanegelo e ile go fela bjang. Ka morago, ngwala bofelo bja kanegelo ka mantšu a a ka bago a 40 – 50. Na Anna o tla bapala goba o tla thuša Boati?

A re boleleng

Re tseba ka ga baanegwa mo kanegelong, ka ditiro tša bona, dikgopolo tša bona le seo ba se bolelago. Bolela ka ga semelo sa Anna. Bolela ka ga se a se dirilego, se a bego a se nagana, le ditiro tša gagwe.

A₆

Tlotlontšu

Thala mothalo, o nyalanye lentšu le le lego go la ngele, le tlhalošo ya lona go la go ja.

akantše
phadima
tsetlile
kgobalo
(ka) go nolega moko

go taga
go fela maatla
gopotše ka ga
ka maatla
go gobala, thinyega

A re ngwaleng

Bala kanegelo ye e lego mabapi le Boati le Anna gomme o arabe dipotšišo tše:

Baanegwa ba bagolo ba babedi mo kanegelong ye, ke bomang?

Bjale, dira sediko kgauswi le karabo ya maleba.

Re tseba bjang gore Boati o be a tšhogile?

1	Ga se a bona molete ka gare ga mabjang.
2	O ile a akanya a nweša kgwele ya phenyo.
3	O be a fadile, a nyaka go bapala.
4	O ile a se kgone go robala bošego bja go feta.

Re tseba ka eng gore baraloki ba be ba thakgetše?

1	Ba be ba duma gore ba fenye.
2	Ba kwele divuvuzela.
3	Ba ile ba taboga ba etšwa ka peseng, ba bolelela godimo.
4	Ga se ba thuša Boati.

Ke dihlopha dife tše pedi tšeo di bego di kgatha tema papading?

Hwetša lefoko mo kanegelong leo le laetšago gore Anna o be a le motho wa tlhokomelo.

O nagana gore Anna o be a le mogwera wa go loka wa Boati? Lebaka?

A re ngwaleng Ngwala kakaretšo ya mantšu a 40 – 50 ka ga seo se diragaletšego Boati.

A large sheet of lined paper with a yellow pencil icon at the top right corner, intended for writing the answer.

A re baleng

Bjale, bala bofelo bja kanegelo.
Go na le yo a bego a nagana gore bofelo
bo ka ba ka tsela ye, ka phapošing ya lena?

Anna o ile a thekga Boati ge ba dutše ba sepela ba eya peseng;
gape, ba ile ba ya kliniking mmogo. Ngaka e ile ya hlahloba
lenao la Boati. O ile a tšea X-rei, a e lebelela, a myemyela. O ba
boditše gore lenao la Boati le tla fola. O ile a le pantiša, gomme
a botša Boati gore a ka bapala kgwele ya maoto gape; fela ge a
ikwa a le kaone.

“Ge le nyaka,” gwa realo ngaka, “nka le iša stediamo ka
sefatanaga. Ke kgale ke sa bogele kgwele ya maoto.”

Gomme gona fao, ngaka ya go loka, e ba išitše stediamo ka sefatanaga.
Ba fihlile ka nako ya ge baraloki ba sa khutša. Dino di be di re: New Town 2,
Sea View 2. ge papadi e thoma gape, basetsana bale ba babedi ba ile ba
tsena ka lepatlelong.

Gona fao, ka bonako, Anna o ile a nweša kgwele ya boraro ya sehlopha sa
New Town, gomme, nako ye nnyane pele nakana e fetša papadi.
Boati o ile a nweša kgwele ya bone. Lešaba le ile la hlabisa
mokgolokwane, gomme divuvuzela tša kgakala le tša motsana
wa kgauswi tša tlatša lešata le legolo la tšona gohle.

Basetsana bale ba babedi, ba be ba thabile kudu ge
sehlopha se eya go tšea sefoka sa sekolo sa bona.

Pele o thoma go bala

● Lebelela diswantšho le dihlogo gomme o
leke go akanya gore sengwalwa se tšile go
ba mabapi le eng.

Ge o dutše o bala

● Bapetša dikakanyo tša gago le seo o se
balago ● Ge o sa kwešiše karolo ye e itšego,
e bale gape ka go iketla. E balele godimo.

A re boleleng

Šielana le mogwera wa gago, le bolele gore go diregile eng ka mo kanegelong
go thoma nako yela sehlopha sa kgwele ya maoto se fologa pese, go fihla
mafelelong a kanegelo ge sehlopha sa New Town se fenywa papadi. O se ke wa
lebala go bolela gore dino di be di le tše kae – tše kae.

A re ngwaleng

Nomora mafoko a, go tloga go 1 go ya go 6, o latelanye ditiragalo, ka
mokgwa wo di latelanago ka gona mo kanegelong.

	Boati o be a sa bone molete ka gare ga mabjang, gomme a wela ka gare ga wona.
	Anna o ile a iša Boati ngakeng.
	Ngaka e ile ya bušetša basetsana stediamo.
	Bana ba ile ba namela pese, ya ba iša stediamo sa kgwele ya maoto.
	Ba ile ba sepela ba putla lebala, ba ya stediamo.
	Maloko a sehlopha a be a thakgetše ge a be a tšea sefoka sa bona.

Mainagohle

A re ngwaleng

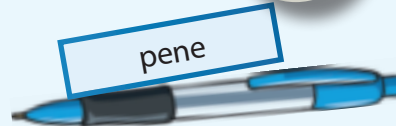
Diputsi tša kgwele
ya maoto

Mainagohle ke maina a dilo ao o ka a
bonago wa be wa a kgwatha.

bolo

pene

mpopo

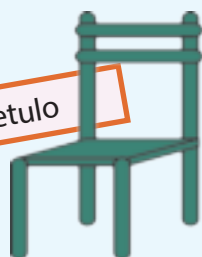

apola

Bjale ngwala
mainagohle a
mmalwa ao o
ka a gopolago.

setulo

Hwetša o be o thalele mainagohle a lesome
ka mo kanegelong.

A re baleng

A re ngwaleng

Bjale, ngwala mafoko a a tshelelago ka a
mangwe a mainagohle ao o a hweditšego.

Mokgwa wa go ngwala taodišo

Ge o ngwala taodišo, o swanetše go latela dikgato tše hlano.

- 1 Beakanya taodišo ya gago, o šomiša mmepe wa monagano.
- 2 Thoma kanegelo ya gago, ka go kgwarinyakgwarinya.
- 3 Rulaganya mopeleto wa gago, le maswaodikga.
- 4 Boeletša kanegelo ya gago.
- 5 Bala gomme o lokiše kanegelo ya gago.
- 6 E ngwale ka pukung ya gago.

A re ngwaleng

Ngwala mmepe mo a a monagano, o bontšhe gore go diregile eng mo kanegelong, ka ga papadi ye kgolo.

1

Mathomo

Bana ba be ba eya kae; le gona, ka lebaka la eng?

2

Bogare

Bjale, go diregile eng?

Ngwala leina la kanegelo

3

Gare

Bjale, go latetše eng sa go diragala?

4

Bofelo

Kanegelo e fedile bjang?

A re ngwaleng

Bjale, šomiša mmepe wa gago wa monagano gore o go thuše go ngwala kanegelo ya gago mo letlakaleng le. Re go file diswantšho tše mmalwa gore di go thuše. Kanegelo ya gago e swanetše go ba ya mantšu a a ka bago a 120 – 140.

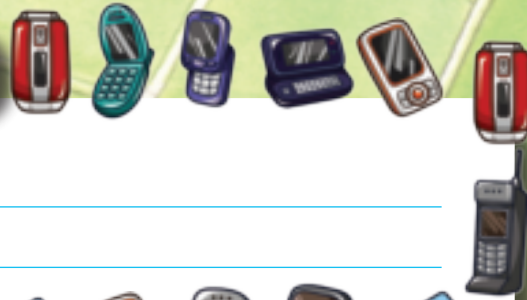
- Šomiša mmepe wa monagano gore o go thuše go beakanyetša sengwalwa sa gago ● Ngwala ka mokgwa wa go kgwarakgwarinya ● Kgopela mogwera wa gago a rulaganye mokgwarakgwarinyo wa gago ● Boeletša sengwalwa sa gago gomme o dire ditokišo tše di nyakegago ● Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

Leina la kanegelo

Bofelo

Romela kapotene wa kgwele ya maoto ya New Town SMS.

TEACHER: Sign

Date

Mainaina

Mainaina ke maina a batho,
mafelo, dikgwedi le matšatši.
Ka dinako ka moka a thoma
ka tlhakakgolo.

John

Pherekgong

S	M	L	L	L	L	M
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Bongi

Phato

S	M	L	L	L	L	M
			1	2	3	
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

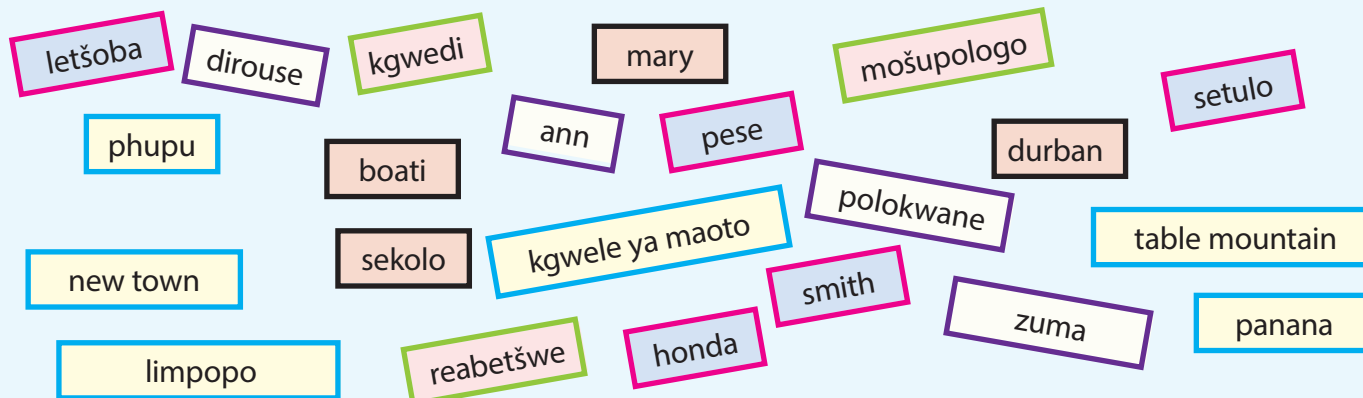
Sam

A re ngwaleng Ngwala maina a mmalwa a batho le a mafelo.

Batho	
Mafelo	

Dira didiko go mantšu ao a lego mainaina, ao a swanetšego go thongwa ka ditlhakakgolo.

A re ngwaleng Ngwala mafoko a mane, o šomiša mainaina.

Maina a go **balega** ke eng? Ke maina a dilo tšeo re kgonago go di bala, bjalo ka diphoofolo le batho. Re šomiša mantšu a go swana le: ntši goba dingwe goba e sego, kae, goba ye ntši ka maina a a balegago, bjale ka lešabašaba, meetse le letswai. Re šomiša mantšu a: ntši goba nnyane goba ntši ge re bolela ka maina a a sa balegago.

Maina a a sa **balegego** ke eng? maina a a sa balegego, ke maina a dilo tše di ka se balegego, bjalo ka lešabašaba, meetse le letswai. Re šomiša mantšu a: ntši goba nnyane goba ntši ge re bolela ka maina a a sa balegego.

Botšiša mogwera wa gago ka ga dilo tše di lego ka phapošing goba ka gae. Botšiša dipotšišo tše bjale:

A re boleleng

Tše kae ? goba Tše kaakang ?

A re ngwaleng

Thalela mainagohle mo mafokong a a latelago. Tšea sephetho sa ge eba a a balega goba ga a balege, gomme o bee leswao ka lepokising la maleba. Ka morago, dira didiko o dikološetše mainaina.

1	Ke swerwe ke tlala, eupša ga go na dijo tše di lekanego tše di šetšego.
2	Phuki o na le dimpopo tše ntši.
3	Reabetšwe o bapala lešabašabeng.
4	Motswaledi o na le dikgaetšedi tše pedi.
5	Mark o rata borotheo.
6	Re ile mafelong a mantši a go kgahliša Gauteng.
7	Bana ka phapošing ya ka ba ipshina ka dipapadi.
8	Ke na le dikuane tše mmalwa.
9	Dineo ga se a swanela go ja swikiri ye ntši kudu.
10	Boati o swanetše go nwa meetse a mantši kudu.

Balega

Go se balege

Reabetšwe o hlakantšha mae

A re boleleng

Lebelela diswantšho gomme o bale dipudula tša polelo. Ka morago botša mogwera wa gago kanegelo, le šielana. Ngwala ka gare ga pudula ya mafelelo o laetša Reabetšwe a nagana.

1

2

A re ngwaleng

Bjale, tsenya kanegelo mafelong a maleba mo go mmepe wa monagano.

● Somiša mmepe wa monagano gore o go thuše go beakanyetša sengwalwa sa gago ● Ngwala ka mokgwa wa go kgwarakgwarinya ● Kgopela mogwera wa gago a rulaganye mokgwarakgwarinyo wa gago ● Boeletša sengwalwa sa gago gomme o dire ditokišo tše di nyakegago ● Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

1

Mathomong

Hlogo ya kanegelo

2

Se se latetšego ke eng

3

Hlaloša gore go direga eng mo seswantšhong sa 3

4

Bofelong, bolela gore kanegelo e fedile bjang

A re ngwaleng

Bjale, šomiša mmepe wa gago wa monagano gore o ngwale kanegelo ya gago.

M
A
F
S
A

3

4

1

2

3

4

Seo bokantle bja puku bo re botšago sona

Kotara ya 1 – Beke ya 1–2

A re boleleng

Bolela le mogwera wa gago ka ga seo bokantle bja puku bo re botšago sona.

Khutsofatšo e re
botša ka ga seo
puku e bolelago ka
ga sona

A re ngwaleng

Re botše gore puku
e phatlaladitšwe
ke mang

Mokokotlo wa puku

Hlogo

Reabetšwe
o hlakantšha
mae

Reabetšwe o hlakantšha mae

Madinoge

Madinoge Motau

Mongwadi

Bjale, ngwala tshekatsheko ya puku.

Leina la puku	
Mongwadi	
baanegwathwadi	
Mophatlalatši	
Go diragala eng ka go kanegelo?	
Ngwala mafoko a mabedi ao a re botšago gore ga na le dipuku tše dingwe ka ga Reabetšwe.	

Akanya o le Reabetšwe. Ngwala ka go pukuntšu, o akaretša ka mantšu a a ka bago 40, seo se diragetšego letšatši leo.

A re ngwaleng

Pukutšatši ye e rategago Letšatšikgwedi: _____

A re ngwaleng Nyalanya maina le mahlaodi ao a a hlalošago.

mahlaodi	moswa	botse	koto	tee	telele
-----------------	-------	-------	------	-----	--------

Maina	letšoba	mohlare	leboto	ngwako	pene
--------------	---------	---------	--------	--------	------

Lehlaodi le re botša ka ga leina.
Mohlala: mosetsana yo **mobotse**.

Bjale, nyalanya mantšu a le malatodi a ona, mothalong wa kua tlase.

telele	tshepega	nnyane	botse	hlokomela	boleta
--------	----------	--------	-------	-----------	--------

ntši	lebati	kopana	koto	thata	befile
------	--------	--------	------	-------	--------

Malatodi ke mantšu ao a latolago/ a ganetšago tlhalošo;
mohlala: **botse – befile**.

Lapologa

Latela mothalo go tloga go seswantšho go fihla go leinakgoboko.

Mainakgoboko ke maina a sehlopha sa batho goba sehlopha sa dilo,
mohlala: **ntšhuthu ya diterebe**.

mohlape

mohlape

sehlopha

sehlopha

motšhitši

ntšhuthu

A re ngwaleng

Lebelela hlogo ya kanegelo mo bogare bja mmepe wa monagano. Ka morago o ngwale tshedimošo ye e oketšegilego ka ga sererwa se sengwe le se sengwe ka gare ga lepokisi le lengwe le le lengwe la mmepe wa monagano.

Mo go lephephetšhomo le, re lebelela gore ditemana di ngwalwa bjang. Dikanegelo ka moka di na le ditemana; gape temana ye nngwe le ye nngwe e na le sererwa. Ka tlwaelo lefoko la mathomo ke lefoko la sererwa. Le go botša gore temana ye e šetšego (karolo ya yona) e mabapi le eng.

Temana ya 1

Leina la ka ke _____.

_____.

Ke na le mengwaga ye _____.

Ke dula le _____ wa ka.

TŠOHLE

KA

GA

NNAME

ME

Temana ya 2

Ka gešo re ba ba _____.

Ke dula le _____

wa ka.

Ke na le seruiwaratwa sa _____

_____.

Temana ya 4

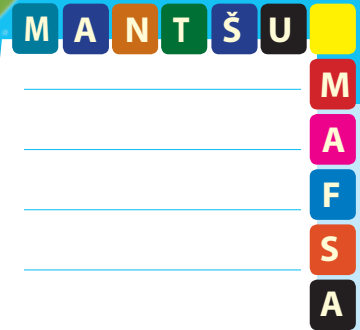
Ge sekolo se tšwile ke rata go

_____.

Bagwera ba ka ke _____.

Bošego pele ke eya go robala ke a

_____.

A re ngwaleng

Šomiša mmepe wa gago wa monagano go ngwala kanegelo ka ga wena. Ka mehla re šia mothaladi wo o sego wa ngwalwa selo makgathe ga ditemana.

Ge o feditše go ngwala kanegelo ya gago, e re mogwera wa gago a e bale, a be a lokiše diphošo tše di ka bago di le gona.

Thoma go ngwala kanegelo ya gago ka go kgwarakgwarinya.

Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

Temana ya 1

Temana ya 2

Temana ya 3

Temana ya 4

A re baleng

Balela sereto godimo. Ge o dutše o se bala, theeletša morethetho, gape, patrone ya mantšu e bopa marumokwano. Theeletša mantšu ao a kwalago eke ke mašata a diphoofole.

POLELO YA DIPHOOFOLO

Dikatsa di a forola, ditau di a rora.

Maribiši a letša nakana, dibere di a rora.

Dintsetse di a tsikitla, magotlo a a tswinya.

Dinku di a lla, eupša nna ke a BOLELA!

Kgabo e a ratharatha, kgomotshadi e a bokolela,
Mapidibidi a a kwakwaretša, maeba a a kuruetša

Dikolobe di a golola, dipere di letša dinko

Matsuana a a tswinya, eupša nna ke re!

Dintšhi di a bobola, dimpša di a bogola,

Digwagwa di a lla, papagai e a lla

Dinose di a bobola, eupša nna ke a bolela.

A Shapiro (e amantšwe)

Mo diretong, mantšu gantši a šomišetšwa go kgontšha ga ona. Go na le lentšu le le kgethilwego go hlaloša taba ye; ke leekiši. Ekiša medumo ye e dirwago ke tše tshela tša diphoofole tše di angwago mo seretong. E re bagwera ba gago ba leke go akanya gore ke wena phoofole mang.

A re ngwaleng

Ngwala maina a tše tshela tša diphoofole tše di angwago mo seretong, gomme ka tlase ga ye nngwe le ye nngwe, ngwala modumo wo e o dirago.

katse

ferola

Bjale ngwala mantšu a a tšwago mo seretong ao a nago le morumokwano wo o swanago le wa mantšu a.

rora

ona

bolela

(ke) re

bolela

bokolela

tswinya

A re baleng

Bjale balela godimo sereto se se latelago, ka morago o thalele dipara tša mantšu a a nago le merumotshwano ya go swana ka mebala ya go fapana. Thalela madiri ka moka ao a re botšago seo khudu ya ka lewatle, e se dirilego. Ka morago araba dipotšišo.

KHUDU YE NNYANE

Go kile gwa ba khudu ye nnyane

E be e dula ka lepokising

E be e thutha ka mogobeng

E nametše maswika

E ile ya loma monang

E ile ya loma lefele

E ile ya loma serurubele

Gomme ya loma nna

E ile ya swara monang

E ile ya swara lefele

E ile ya swara serurubele

Eupša nna ga se ya ntshwara

C Lindsay (e amantšwe)

A re ngwaleng

Na khudu ye nnyane e be e dula kae?

Na khudu ye nnyane e ile ya thutha kae?

Khudu ya ka meetseng e nametše kae?

Na khudu ye nnyane e ile ya loma eng?

Na khudu ye nnyane e ile ya swara eng?

A re ngwaleng

Feleletša sereto se ka go ngwala mantšu a medumo ya go swana ya mantšu ao a tlogetšwego.

galase

setimela

phapošiborutelo

pula

boditše

Sereto ka ga Nna

Ke mo go Mphatong wa 4 .

Ke a e rata ge e sa .

Ke a e rata ge e sa .

Ka morago ke sepela ka paesekela, e sego ka .

Ke fela ke dira se ke .

A re ngwaleng

Ingwalele sereto. Leka go šomiša mantšu ao a nago le morumokwano mafelelong a methaladi ka moka ya methalo ya dipalotshwano.

Hlogo ya sereto

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

A re ngwaleng

Ngwala maikutlo ao difahlego tše di a bontšhago. Tše ke mainakgopolo.

poifo

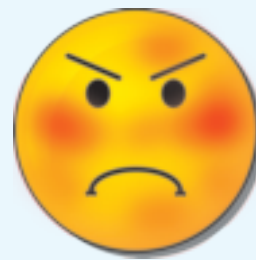
lethabo

pefelo

manyami

Hwetša mainakgopolo

Leinakgopolo ke selo seo o sa kgonego go se bona, go se kwa, go sedupelela, go se kgwatha goba go se latswa.

--	--	--	--

A re ngwaleng

Feleletša mafoko a ka go ngwala mainakgopolo.

1. Boati o be a le ya maemo a godimo ge a gobala kokoilane.

2. O be a ekwa ge a be a nagana gore a ka se kgone go bapala phegišanong.

3. O be a ikwa a le ge a sa bone mo a yago.

4. Re ile ra ikwa re ge ambulanse e tlile go tšo mo tšea.

5. Go ile gwa tšea ye ntši gore Boati a bapale gape.

6. Sekolo se sengwe sela se ile sa kwa ge se lahlegetšwe ke papadi.

swabile

pefelo

manyami

poifo

mafolofolo

bohloko

A re baleng

Bala lengwalo gomme o ngwale maina gore lengwalo le kwagale.

- Ngwala maina ao a thomago ka ditlhakakgolo mo methalong ye metalamorogo.
- Ngwala mainagohle ao a bolelago dilo methalong ye mehubedu.
- Ngwala mainakgopolo ao a bolelago ka fao o ikwago ka gona mo methalong ye metalalerata.

_____ yo a rategago

Ke go ngwalela ke le maikhutšong. Ke tlile le

kgaetšedi ya ka _____.

Go tloga go le bose mo _____.

Maabane re ile _____ gomme ka morago

ga fao ra bapala _____.

Ka morago re ile ra ya suphamakete. Re ile ra reka dikrosari.

Re be re nyaka _____, _____, _____

le _____.

Maabane thapama re ile ra ya go bogela filimi ye e bitšwago "Didaenaso lefaseng la rena"

Ke be ke ikwa ke le _____ ka dinako tšohle ge ke bona daenaso ka _____

ye kgolo. Re ile ra goelela. Ka morago ga fao ke ile ka palelwa ke go robala. Ke be ke tletše

_____ gomme ka lora toro tša go tšhoša.

Re tla ba re boile mafelelong a beke ye e tlogo. Ke hlologetšwe go boela sekolong.

Gabotse

24 Steve Biko Road

Sea View

0120

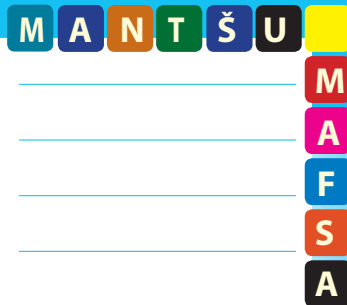
12 Hlakola 20____

A re ngwaleng

Bjale, a re naganeng ka ga puku yeo o ipshinnego ka yona. Boeletša go bolela kanegelo ka mafoko ao a ka bago a 3 – 4.

Bjale, ngwalela mogwera SMS o bolele ka boripana gore kanegelo e go dirile gore o ikwe bjang.

Ngwala karata ka ga wena. Dikarabo ka moka ke mainaina, ka fao, o swanelwa ke go thoma ka tlhakakgolo.

A re ngwaleng

Tšohle ka ga nna

Ke wena mang?

O belegetšwe kae?

Letšatši la matswalo a gago le ka kgwedi efe?

Efa leina la sekolo sa lena.

O dula profenseng efe?

Efa leina la yo mongwe wa bagwera ba gago.

Efa leina la morutiši wa gago wa ka phapošingborutelo.

Efa leina la puku ya gago ya mamoratwa..0

Efa lenaneo la thelebišene le le lego mamoratwa wa gago.

O ka duma go etela naga efe?

Bjale dira sediko go mainaina mo lenaneong la mo tlase.

A re ngwaleng

Kgonagalo ke gore e ka ba maina a batho, mafelo, matšatši goba dikgwedi.

johannesburg	veronica	boati	lusikisiki	rakgolo
mošupologo	setulo	puku	durban	mandla
motsekapa	letšoba	bišopo	tamati	dan
anna	khekhe	polokwane	paesekela	pene
diputse	kgomotshadi	poo	lepogo	seeta
labone	diphalane	phupu	nonyana	sehlaga

Ngwala mainaina go tšwa mo lenaneong le la mo godimo, kholomong ya maleba, mo tlase. Ngwala mainagohle dikholomong tše pedi tša mafelelo.

Mainaina			Mainagohle	
Motho	Lefelo	Nako	Selo	Selo

A re baleng

TALETŠO

Sehlopha sa tše Tikologo sa Sekolo sa
Praemari sa New Town

BaMphato wa 4 ba ba rategago

Ge o rata go ithuta gagolonyana ka ga diphoofolo le
dikhukhwanyane, tsenela sehlopha sa tša tikologo.

Go direga eng ka makhutšo a?

Leeto le le kgethilwego le le beakanyeditšwego go tšama go bonwa
dikhukhwanyane, ka nako ya makhutšo a dikolo ka kgwedi ya Diphlane.

Etlang le tle le ribolle dinose le dirurubele, ditšhošwane, podilekgwana
le ditšie ka kua Green Valley Gardens.

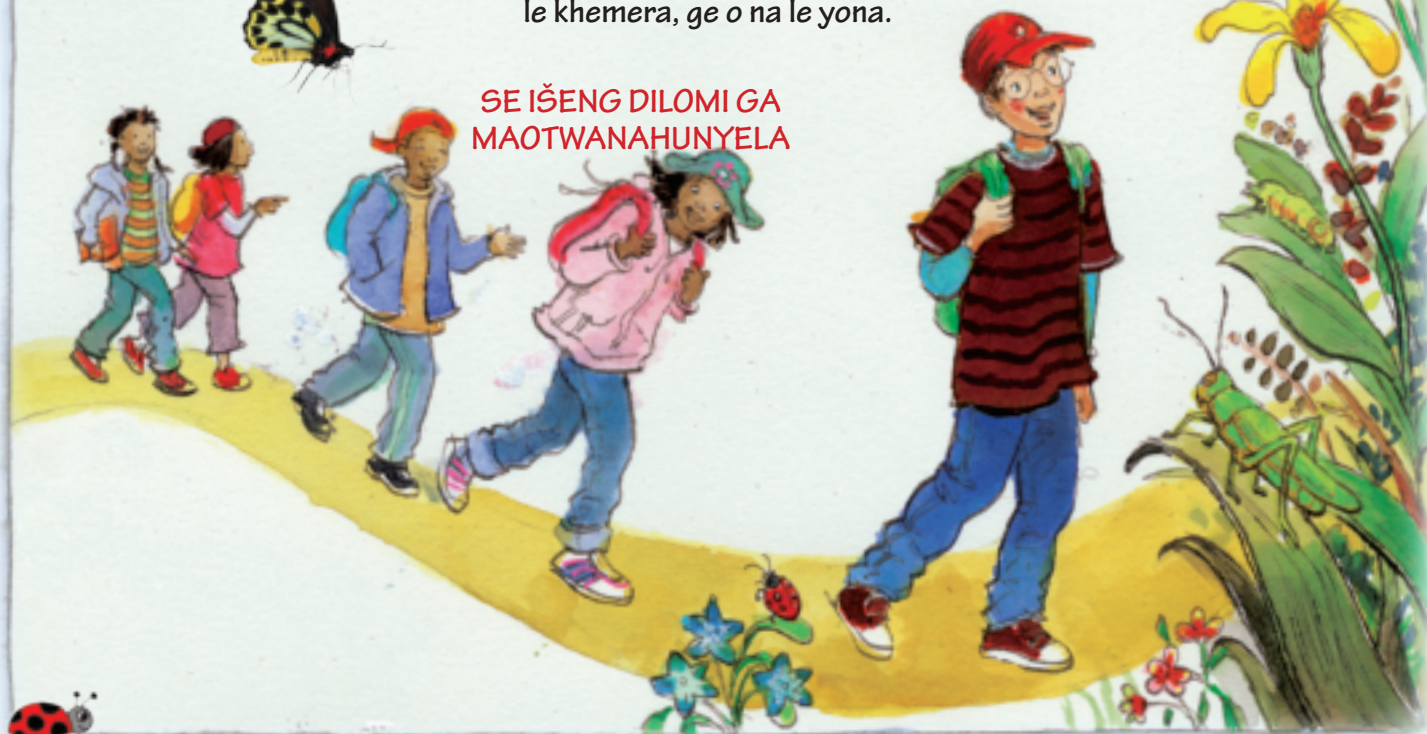
Nako: 09:00–16:00

Letšatšikgwedi: Laboraro, 6 Diphlane

Lefelo le go tla tlogwago go lona: Phapošiborutelo ya Mphato wa 4 D

Etlang le: Sephuthelwana sa dijo tša letena le dino
Pene, pukwana ya potla, kuane ya letšatši
le khemera, ge o na le yona.

SE IŠENG DILOMI GA
MAOTWANAHUNYELA

A re ngwaleng Bala taletšo gape, ka morago o arabe dipotšišo.

Bana ba Mphato wa 4, ba be ba laleditšwe go tšea leeto la go ya kae, go yo dira eng?

Leeto le tlile go thoma ka letšatši lefe, ka nako mang?

Bana ba swanetše go tla le eng?

Hlaloša gore o kwešiša eng ka mmolelwana wo "Se išeng dilomi ga maotwanahunyela"?

Na o nyaka go tšea leeto le le bjalo le sekolo? Ka lebaka la eng?

KHUNKHWANE

Khukhwanyane e na le dikarolo tše tharo tša mmele. E sego go feta tše tharo, gape, e sego tše nnyane go tharo. Hlogo, sefega le mpa, ke tšona dikarolo ka moka tšeo re di bonago.

Hlogo e na le dikarolo tša molomo, tše di dirilwego gabotse, gape le mahlontši. Dinakana tša yona di kwa go dikologa lefase. Dinakana tše di a kwa, di a phophola, di kwa ka ditsebe ebile di a dupelela.

Sefega, ke moo maoto a kopanago. Diphere tše tharo, maoto a tshela ka moka. Ke moo mafego a kopanago. Go fofa goba go taboga goba go abula.

Mpa ke moo go nago le ditho tša mmele. Ditho tša mmele tše bohlokwa. Tša go hema, go tswala, go tšweletša le go šila. Dijo tše e di jago.

A re ngwaleng

Balela sereto godimo. Thalela diphere tša mantšu ao a nago le morumokwano. Ka morago, šomiša tlhalošo yeo e lego mo seretong bjalo ka tlhahlo ya go thala seswantšho sa khukhwanyane.

A re boleleng

A re baleng

Bjale bala sereto.

Lebelela direto tše. O lemoga eng ka ga tšona? Di fapana bjang le direto tše dingwe tše o di badilego? Na o a di rata? Efa lebaka.

SERURUBELE SEBOTSANA

Serurubele se sebotsana, o be o le kae?

Letšatši ka moka ge o be o nyakwa, o be o le kae?

Serurubele se sebotsana, o be o le kae?

Ge ke be ke go nyaka tšhengwaneng ye talana, o be o le kae?

SERURUBELE SEBOTSANA

Mahlasedi a letšatši a be a tagile, ke go nyaka. O be o iphihlile kae?

Mafego a gago a mabotse kgole le kgauswi, go a nyaka ke lekile.

Serurubele se sebotsana, go go nyaka ke lekile.

O be o iphihlile kae?

Gare ga matšoba ka tšhengwaneng, bohubeu, bošweu le botalalerata.

peretshitswana ya ka!

Boipshino

Lethabo

Ka yona ke ile!

Ya ka peretshitswana ke a namela!

Ya ka peretshitswana ke a namela!

Ke rata go e namela selemo. Ke rata go namela ya ka, peretshitswana, selemo.

Godimo ga mebotso; ka tlase ga mehlare. Godimo ga mehlare.

A re ngwaleng

Bjale ngwala direto tša sebopego sa gago mo go dithalwa tše. Thoma go nagana ka dithalwa. Ka morago, gopola ka ga mantšu goba mafoko ao o tlilego go a šomiša.

A re ngwaleng

Lokela maswaodikga mo mafokong a. Gopola go šomiša ditlhakakgolo mo go mainaina. Šomiša maswaodikga a maleba mafelelong a mafoko:

tumišo o tlile go keteka moletlo wa letšatši la matswalo a gagwe kua durban ka phupu

na reabetšwe ke mokaptene wa sehlopha sa ba bannyane sa swallows

ke goleditše kgaetšedi ya ka thati gomme ka mmotša gore a eme

ke rekile kuranta kgatišobaka le pene

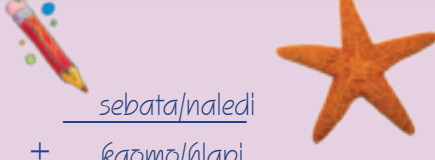
ke dirile sangwetše ka tšhese nama lethise tamati le komukomu

nna le veronica re rata go etela rkgadi lulu kua polokwane

A re ngwaleng

Lebelela diswantšho gomme o leke go bona ge o ka kgona go tseba gore ke mainagohle afe a mabedi a a kopanego, go bopa mainagokwa.

 _____ + _____ = _____ = <i>sebata/kgomo/hlapinaledi</i>	 _____ + _____ = _____	 _____ + _____ = _____
 _____ + _____ = _____	 _____ + _____ = _____	 _____ + _____ = _____
 _____ + _____ = _____	 _____ + _____ = _____	 _____ + _____ = _____
 _____ + _____ = _____	 _____ + _____ = _____	 _____ + _____ = _____
 _____ + _____ = _____	 _____ + _____ = _____	 _____ + _____ = _____

A re direng

Thala o be o phare setlankana go mainagokwa a mmalwa ao o ikgethetšego ona.

_____ + _____	_____ + _____	_____ + _____
------------------	------------------	------------------

Mantšu a medumo

M A N T Š U
M
A
F
S
A

A re ngwaleng

Thala mothalo, o nyalanye modumo le seswantšho sa maleba

Tho! tho!

Pha!

Kgo! kgo!

Phatha!

Ting-tong!

Ping!

Ruthu!

Šwahla! Šwahla!

A re direng

Thala mantšu
a a emelago
medumo.

PIPIPI

A re ngwaleng

Ahloganya mantšu a, gore o hwetše mainagohle a 15.

Iethabo/manyamibolelabalathabanokatshipisekolophapošileetommilalepatlelopukupeneletšatši nmeetse

Opelang koša ye le le sehlopha.

Lapologa

TAU E ROBOTŠE BOŠEGONG BJO

Koša e opelwe ka Seisimane.
Tlhalošo ya Sepedi e filwe.

Ka sethokgweng, sethokgwa se segolo
Tau e robotše bošegong bjo,
Ka sethokgweng, sethokgwa se segolo
Tau e robotše bošegong bjo.

Mogobelo

He, ha hehelemama

Ohi'mbube (Ke tau)

Ka sethokgweng, sethokgwa se segolo
Tau e robotše bošegong bjo,
Ka sethokgweng, sethokgwa se segolo
Tau e robotše bošegong bjo.

Mogobelo

Homola moratiwa, o se ke wa tšhoga moratiwa
Tau e robotše bošego bjo,
Homola moratiwa, o se ke wa tšhoga moratiwa
Tau e robotše bošego bjo.

Mogobelo

Tshwayatshwayo ya morutiši:

Ge o sa tsebe molodi tšhuni ya koša ye, kgopela morutiši yo mongwe a go opelele yona gore o tle go e opela le barutwana ka phapošingborutelo.

A re boleleng

Botša mogwera wa gago ka ga go hlangwa ga koša ye. Ke nako mang?
Lefelo la gona ke le lebjang? O nagana gore go na le khutšo goba aowa?
Ke motsemogolo goba motse? Dithokgwa ke dilo tše bjang?

A re ngwaleng

Tsenya maswaodikga ka tlhokomelo temaneng ye e latelago gore o tle o kgone go bala ka ga gore koša ye e thomile kae, neng goba bjang ka 1930.

ka 1930 seopedi sa sezulu se se bitšwago Somolonlinda o dirile rekhoto ya mathomo ya koša ye, kua johannesburg

Gopola go šomiša ditlhakakgolo ge o ngwala mainaina le fegelwana makgathe ga maina a go ngwalwa ka tatelano.

koša ye o e beditše mbube lentšu la sezulu le le rago tau

koša ye ke koša ye e tsebegago go feta ya go tšwa afrika

tau e robetše bošego bjono e rekitilwe ka seforasetšapanesepeniši le ka sedeniši

Seo se swanetšwego go gopolwa

Maina ao a balegago le ao a sa balegago

Ge o sa kgone go e bala, ga e na bontši.

Lebelela tše.

Botee	Bokaalo
maswi	maswi a se kae
swikiri	swikiri ye ntši
oli	oli ye nnyane
santa	santanyana
meetse	meetse a mantši
folouru	folouru ye e sego kae
letswai	letswai le le sego kae

Ke lebelela fela

Ke kgona go bala kanegelo ke bile ke kwešiša melaetša ye bohlokwa.

Ke kgona go araba dipotšišo tša tekatlhaologanyo tšeo di amago sengwalwa.

Ke kgona go akanya gore bofelo bja kanegelo e ka ba eng.

Ke kgona go hlaloša baanegwa ba ka go kanegelo.

Ke kgona go bušeletša (bolela gape) kanegelo ye ke e badilego, ka tatelano ya maleba.

Ke kgona go beakanya kanegelo ke šomiša mmepe wa monagano.

Ke kgona go ngwala kanegelo ye e nago le matseno, bogare le bofelo.

Ke kgona go šupa mainagohle, mainaina le mainakgopolo.

Ke kgona go šupa maina a a balegago le a a sa balegago.

Ke kgona go tsenya maswaodikga.

Ke kgona go ngwala mafokonolo.

Ke kgona go hlama mainagokwa ka go kopanya maina a mabedi.

Ke kgona go kwešiša tshedimošo ye e ngwadilwego mo khabareng ya puku.

Ke kgona go ngwala tshekatsheko ya puku.

Ke kgona go ntšha tshedimošo go tšwa go diteng goba sereto.

Ke kgona go bolela kanegelo go tšwa go diswantšho tše di filwego.

Ke kgona go ngwala kanegelo ye e nago le matseno, bogare le bofelo.

Ke kgona go ngwala ka pukutšatšing.

Ke kgona go ngwala sms.

Ke kgona go ngwala sereto.

Ke kgona go bona sebopego sa sereto.

Ke kgona go šupa medumo ya mantšu mo seretong.

Ke kgona go šupa merumokwano.

Nngwe:

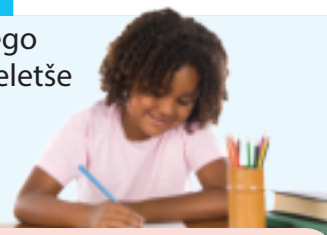
Nngwe:

A re ngwaleng

Beakanya go ngwala kanegelo ya gago. Hlaloša seo o tlilego go ngwala ka ga sona kanegelong ya gago. Ngwala o tlaleletše mmepe wa monagano mo tlase, go fa kanegelo ya gago matseno, mmele le bofelo.

Ngwala tše di latelago mo go mmepe wa monagano.

Baanegwa ke bomang?

Ke tikologo efe?
Kanegelo e diragala kae?

O tlile go ngwala
ka ga eng?

Go direga eng?

Kanegelo e fedile bjang? Ke eng
se se bego se kgahliša ka ga kanegelo?

Matseno

Thoma ka go bolela gore go diregile
eng kua mathomong.

Mmele

Bolela gore go direga eng mo
mmeleng wa kanegelo.

Kanegelo
ya ka

Bolela seo se latelago.

Bolela gore go diregile eng sa go latela.

Bofelo

Na kanegelo e fedile bjang?

Sega letlakala le le latelago gomme o hlame puku. Godimo ga khabara ngwala leina la puku. Ngwala leina la gago ka tlase ga leina la puku, ka gore ke wena mongwadi. Thala seswantšho godimo ga khabara. Bjale ngwala kanegelo ya gago ya go ba le matseno, mmele le bofelo.

Pele o thoma go bala

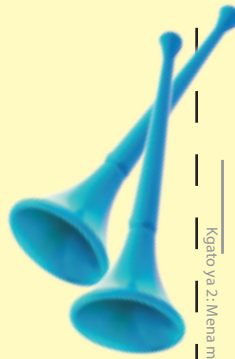
● Lebelela diswantšho le dihlogo gomme o leke go akanya gore sengwalwa se tlile go ba mabapi le eng.

Ge o dutše o bala

● Bapetša dikakanyo tša gago le seo o se balago ● Ge o sa kwešiša karolo ye e itšego, e bale gape ka go iketla. E balele godimo.

KHABARA YA KA MORAGO

KA GA MONGWADI

Ngwala leina la gago

Mengwaga ya gago

Mo o dulago

8

Kgato ya 4: Sega godimo ga mothalo wo o lego thwi, morago ga ge o kopantše ka seteipolarara.

KHABARA

Thala seswantšho mo.

Ngwala leina la puku mo.

Ngwala leina la gago (ke wena mongwadi).

1

Kgato ya 1: Mena mothalong wa marontho.

5

Tšwela pele go ngwala kanegelo ya gago mo

Thala seswantšho mo.

4

Ngwala mmele wa kanegelo ya gagi mo.

Thala seswantšho mo.

Thala seswantšho mo.

Thala seswantšho mo.

2

3

Tšwela pele go ngwala kanegelo ya gago mo.

Thala seswantšho mo.

Thala seswantšho mo.

Fetša kanegelo ya gago.

7

9

Ngwala se se diregago bofelong bja kanegelo ya gago.

Thala seswantšho mo.

Morero wa 2: Tabataba le Boitlhamelo

Dinonwane

Kotara ya 1: Beke ya 5 – 6

17 Mošemane yo a goeletšayo a re “phiri” 36

Matseno ka ga dinonwane
Go araba dipotšišo tša kgethontši
Dipotšišo tša tekatlhaloganyo tše di theilwego
godimo ga kanegelo
Poledišano ka ga kanegelo: molaetša,
baanegwa le tikologo
Hlagiša tiragatšo ka ga kanegelo
Mošongwana ka ga tlotlontšu

18 Mošemane yo a ilego a goeleta a re: “sephatšamaru!” 38

Tiragatšo ye e theilwego godimo ga kanegelo.

Poledišano le mošongwana wa go ngwalwa wo o lego mabapi le tikologo, baanegwa le thulaganyo.
Go bapetša dinonwane tše pedi.
Barutwana ba tla šomiša tshepetšo ya go ngwala le sebopego gore ba ngwale kanegelo ya bona.
Ba rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo tša ona ka dipukuntšung tša bona.

19 Dihlogo 40

Matseno ka ga dihlogo le medu ya mantšu.
Dihlogo tše di tlwaelegilego le tlhalošo ya tšona.
Go šupa dihlogo le go di šomišetša go fetola ditlhalošo tša mafoko.
Go bapala papadi ya sephatšamaru.
Go šomiša mafokonolo le ditaelo.

20 Diema le meselana 42

Poledišano mabapi le gore diema ke eng. Go nyalanya diema le ditlhalošo tša tšona.
Matseno ka ga meselana.
Seo meselana ye e tlwaelegilego e rago sona.
Go šupa meselana le medu ya mantšu.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo tša ona ka pukuntšung tša bona.

21 Letlakala la mebala ye mentši 44

Go bala kanegelo.
Poledišano ka ga baanegwa ba diphoofolo bao ba nago le dimelo tša batho, thulaganyo le ka mokgwa wo kanegelo e ka felago ka gona.
Go bušetša go anega ka ga tatelano ya ditiragalo tše di amago le baanegwa ba go fapana.
Tlotlontšu yeo e šomišwago mo sengwalweng.
Go thala mmepe wo o ithekilego ka ditiragalo tša kanegelo.
Poledišano ya dihlopha tše di akanyago(porofetago)mabapi le gore

kanegelo e ile go fela bjang.
Go akaretša ditiragalo tša kanegelo, ka tšhomišo ya mantšu a go kopanya, sa mathomo, morago ga fao, le bofelong.

22 Go direga eng se se latelago 46

Tšwelopele ya kanegelo.
Go tšweletša pele tiragatšo go laetša go gola ga thulaganyo.
Go akaretša kanegelo go ya ka tatelano ya ditiragalo.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo tša ona ka go pukuntšu ya mong.

23 Go beakanya kanegelo 48

Go šupetša dikgato tše di fapanego tša kanegelo gomme ka morago, go ngwala kanegelo go nepilwe mathomo, bogare le bofelo.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo tša ona ka go pukuntšu ya mong.

24 Dihlogo le diema 50

Go boledišana ka ga diema, go di bontšha le go di hlaloša.
Papadi ya mantšu: peišaano gare ga meselana le dihlogo.
Go šupa dihlogo le meselana le medu ya mantšu.
Go šomiša mantšu a a šomišitšwego mo papading gore re dire mafoko ka ona.

Dingwalwa tša go rutiša Kotara ya 1: Beke ya 7 – 8

25 Go bala motswako 52

Go bala motswako wa go dira salate ya dienywa.
Go ngwala tšhelete ye e tlo šomišwago le go lebelela ditswaki le dibjana tše di tlo nyakegago.
Go ngwala motswako wa sejo sa gago sa mmamoratwa.
Go šomiša mašalašala.
Go šupa mašalašupi.
Go ngwala mafoko ba šomiša mašalašupi.

26 Go šoma ka mašala 54

Go šomiša mašalašupi - ona a laolwa ke magoro a maina. Mohlala: yo yoo, yola.
Go ngwala mafoko ka go šomiša mašalašupi.

27 Tše ke tša mang? 56

Go laetša le go šomiša mašalamong.
Go kgetha mašala a maleba.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo tša ona.

28 Dira letsuana la pompom (la go ragoela godimo) 58

Go bala sengwalwa sa thutišo.
Go araba dipotšišo tša tekatlhaloganyo tše di theilwego godimo ga ditaelo.
Poledišano ka ga tatelano le tšhomišo ya ditaelo.
Go fa ditaelo tše di kwalago.
Poledišano ka ga dimateriale tše di nyakegago le tshepedišo.
Go hlama ditaelo le dimateriale tše di tla nyakegago go ya ka tatelano ya diswantšho tše di lego mabapi le go bopa letsuana la go dirwa ka khatepokisi.

Sengwalwa sa tshedimošo Kotara ya 1: Beke ya 9 – 10

29 Ditaba di reng? 60

Go bala diathekele tše pedi tša kuranta.
Šedi e fiwa hlogotaba, leina la mongwadi wa athekele, letšatšikgwedi, temana ya matseno le tšhomišo ya dilo tša go bonwa le hlogo.
Go araba dipotšišo tše di theilwego godimo ga sengwalwa go tšweletša kwešišo le go šupa dintlha tše bohlokwa tša go ngwala athekele.
Go šomiša lebopi ka.

30 Go botša ditaba 62

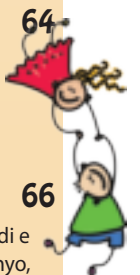
Go beakanya le go kgwarinya athekele ya kuranta ka go šomiša mantšu a mabotšiši.
Go ahlaahla dikgopolo mo sehlopheng.
Go šomiša mekgwa ya go ngwala.
Go ngwala athekele ya kuranta ka lefetile.
Go ngwala athekele ya kuranta ka go šomiša dikokwane tša maleba, tša go swana le hlogotaba, mongwadi wa athekele, bj.bj.
Beakanya le go hlagiša polelo ye e theilwego godimo ga athekele ya kuranta.
Go beakanya dintlha tša polelo ye e tlogo ngwalwa ka lebaka le le fetilego.
Go šomiša bontši bja maina.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo tša ona ka go pukuntšu ya mong.

31 Go fa polelo 64

Maele mabapi le go fa polelo ya go itokišetšwa.
Bontši
Lekola mošomo wa gago.

32 Ngwala kanegelo 66

Go beakanyetša go ngwala kanegelo, šedi e beilwe godimo ga baanegwa, thulaganyo, tikologo le bofelo.
Go ngwala kanegelo mo go puku ya disegwa ye e lego mafelelong a puku ye.

A re baleng

Kanegelo ye ke nonwane ya kgogamašego. Dinonwana tša kgogamašego ke dikanegelo tšeo batho ba thomilego ka go di botšana kgalekgale. Di be di sa ngwalwe gomme di ile tša fihla go batho ba bantši ge ba dutše ba di bušeletša. Ka moka re tseba dinonwane tša kgogamašego tše di itšego, gammogo le dikanegelotšhaba, gammogo le dikošana, dinonwanetsholo, dikanegelo tša bagale, dinonwane tša kakanyatlhalošo le megobelo, ke gore dikoša tša setšo. Bontši bja tšona bo na le melaetša ye e itšego.

Kgalakgale go kile gwa ba le mošemanyana wa mengwaga ye lesome, wa go diša dihuswane. Letšatši le lengwe le le lengwe o be a bulela dinku, a eya go di fudiša. Letšatši le lengwe le le lengwe o be a dula ka fase ga mohlare o tee, godimo ga mmoto (eke thabana), a hlokometše mohlape wa dinku. Bofelong o ile a ikwa a lapile, a jewa ke bodutu. Ka letšatši le lengwe, gore a ithabiše, o ile a goeleta, a re: “Phiri! Phiri! Thušang! Phiri e lelekiša dinku!”

Ge ba ekwa a nyaka thušo, batho ba motse ba tla ba kitima, ba namelela le thabana gore ba rake phiri. Eupša ge ba fihla ntlhohlong ya thabana, ga se ba hwetša phiri. Ba hweditše fela mošemane, yoo a ilego a ba sega.

“O se ke wa goeleta wa re “phiri”, mola go se na phiri,” gwa omanya yo mongwe wa lešaba la motse ge ba theoga ba boela tlase ba ngongorega.

Letšatši le le latelago mošemane o ile a goeleta gape, a re “Phiri! Phiri! Nthušeng! Phiri e lelekiša dinku!” Gape batho ba motse ba ile ba tla ba kitima, ba namelela le thabana gore ba rake phiri.

Ge batho ba motse gape ba sa bone phiri ba re; mošemannana tena, o swanetše gore o nyake thušo ge e le gore ka nnete go na le se se sego sa loka! O se ke wa goeleta wa re “phiri”, mola go se na le phiri!

Mošemane o ile a no šinyalala gomme a ba lebelela ge ba theogela fase gape, ba tšama ba ngongorega.

Matšatši a mmalwa ka morago ga fao, mošemane o ile a bona phiri e dupelela dinku tša gagwe. O be a tšhogile kudu, gomme a goeleta ka maatla. “Phiri! Phiri! Hle, nthušeng!”

Eupša batho ba motse ba ile ba nagana gore o be a sa ba dira ditlaela gape, ka fao, ga go na yo a ilego a ya go mo thuša.

Ka morago ga nako ye itšego mantšiboa, batho ba moo motseng ba ile ba makala gore ke ka lebaka la eng mošemane a se a boela motseng le dinku. Ba ile ba ya go mo nyaka, gomme ba mo hwetša a tšholla megokgo, a le noši.

“Ka nnete phiri e be e le mo! E jele dinku tše mmalwa, gomme tše dingwe di tšhabile!”

Ke goeditše ka re thušang! Le reng le se la tla?” a sekhumula.

Yo mongwe wa ba motse yo mogolo, o ile a leka go mo homotša, ge ba dutše ba sepela, ba boela morago, motseng.

“Re tla go thuša go nyaka dinku tše di timetšego ka moswane ge go esa,” a realo a bea matsogo a gagwe, a a kopantšha ka sa ka morago.

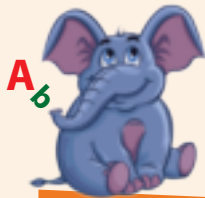
“Eupša o swanetše go ithuta gore ge gantši o bolela maaka, ga go na yo a ka go kgolwago, le ge o bolela nnete!”

A re boleleng

Ke ka lebaka la eng go se na le motho yo a ilego a tla go tlo thuša mošemane? Diragatšang kanegelo ye. O swanelwa ke go ba le mošemane, dinku tše di mmalwa le batho ba motse ba mmalwa.

Tlotlontšu

Hwetša mantšu a, ka go papetla ya ditlhaka.

m	a	a	k	a	g	m	t
g	h	h	a	n	n	e	š
a	s	e	g	a	y	b	h
t	e	m	t	o	a	i	o
m	o	g	n	k	m	t	g
o	t	s	e	g	i	š	a
e	n	k	i	h	l	a	m
l	l	a	a	t	e	g	e

sega

tšhoga

lla

segiša

bitša

maaka

nyamile

A re ngwaleng

Bala dipotšišo tše gomme o dire sediko sa go dikologa tlhaka ye e lego kgauswi le karabo ya maleba.

Ke ka lebaka la eng mošemananya wa go diša dinku a ile a goelela a re: "Phiri!"

A	O be a jewa ke bodutu gomme a nyaka gore a bonwe.
B	O be a nagana gore phiri e gona.
C	O be a nagana go bolela maaka.
D	O be nagana go tšhoša phiri gore e tšhabe.

Mo go dihlogo tše di latelago, ye kaonekaone ke efe ye o ka e dirago hlogo ya kanegelo ye?

A	Letšatši leo ka lona phiri e jelego dinku.
B	Mošemananya wa go diša dinku.
C	Mošemananya yo a ilego a goelela, a nyaka thušo.
D	Letšatši le boruthwana kutung ya thabana.

Ke ka lebaka la eng ba se ba tla ge a goelela?

A	Ba be ba šoma dipolaseng tša bona.
B	Ba be ba nagana gore o sa ba fora.
C	Ga se ba mo kwa.
D	Ba be ba nyaka gore phiri e je dinku.

Thuto ye re e hwetšago mo go kanegelo ye ke efe?

A	Ge o lla o re e "thušang", ga go yo a tla go thušago.
B	O se ke wa tlatša mašata.
C	Ge o fele o bolela maaka, ga o na yo a tla go kgolwago le ge o bolela nnete.
D	O swanetše go tshepega.

A re baleng

Reabetšwe o be a itlwaeditše go dira gore batho ba mmone/ ba ye go yena. O be a fela a bitša ba gabo le bagwera gore ba tle ba bone sephatšamaru seo a bego a re o se bone. “Etlang le bone sephatšamaru!” o be a tle a goeletše, goba a re: “Thušang, selo sa go se tsebje, sa go fofa, se kotame!” ke UFO, ka Seisimane ke “*unidentified flying object*”.)

Ka dinako ka moka, ge Reabetšwe a goelela, motsesetoropo ka moka o be o kitimela go ya fao, go yo bona sephatšamaru. Gomme ka morago, go be go sa be selo. “Se šetše se sepetše!” o be a tle a botše batho ka moka.

Reabetšwe o ile a dira se gatee, gabedi, gararo, gantši.

Gomme, ka letšatši le lengwe, Reabetšwe, ka nnete o ile a bona sephatšamaru. A re “Thušang!” “Sephatšamaru se kotame lebaleng. Thušang hle! Wena motho, thuša!

Ga se gwa tla motho.

Ka yona nako yeo, mosetsebje yo motalamorogo o ile a taboga a tšwa ka sephatšamarung, gomme a re go Reabetšwe: “Hle, nthuše. Ke nyaka petrolo le dijo, gore balapa ba holege. Bana ba ka ba nyaka dijo ka tšhoganyetšo! Hle, re tlišetšeng matlakala a mantši ka mo le ka kgonago!”

“Thušang!” Reabetšwe a goeletša. “Go na le bomosetsebje bao ba swerwego ke tlala mo lebaleng!”

Eupša ga se gwa tla motho.

Gona fao, Reabetšwe a kitima, a tloga mohlareng wo, a eya go wo mongwe, a topa matlakala; gape, gona mowe, šole o lebile karatšheng ya go rekiša petrolo gore a e reke. Mosetsebje yola yo motala, o ile a leboga.

Reabetšwe o be a lapile kudu moo a ilego a ba a wela fase ge sephatšamaru sela se thoma go fofa.

“Ke selo mang sela, Reabetšwe?” mmagwe a goelela a botšiša Reabetšwe, ge a bona sephatšamaru se phaphametše, se bile se sa hlwe se bonagala.

“Go thuša eng go go botša, Mma,” gwa realo Reabetšwe, a kukela magetla godimo ka mokgwa wa go re “Go thušang, o ka se nkgolwe.”

A re boleleng

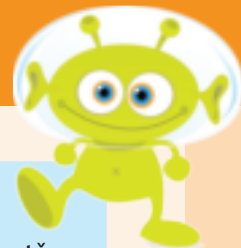
Diragatša kanegelo ye. O tla swanelwa ke go ba le mosetsebj, bana ba mmalwa ba basetsebj, Reabetšwe le mmagwe.

Na kanegelo ye e swana bjang le kanegelo yela ya: "Mošemane yo a ilego a goelela a re "Phiri!"?

A re ngwaleng

Nagana ka dikanegelo tše tše pedi gomme o arabe dipotšišo tše di latelago.

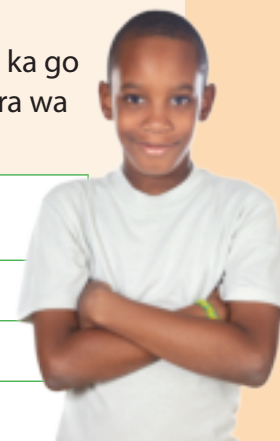
Kanegelo	Moanegwathwadi ke mang?	Thulaganyo ya yona ke eng?	Molaetša wa kanegelo ke ofe?
Mošemane yo a ilego a goelela a re: "Phiri!"			
Mošemane yo a ilego a goelela a re: "Sephatsamaru!"			

A re ngwaleng

Bjale, ngwala kanegelo ya gago ya mantšu a a ka bago a 120 – 140 botelele. Ngwala ka ga mošemane goba mosetsana yo a bego a nyaka thušo. Thoma ka go ngwalela godimo ga pampiri ye e sego ya saruri gomme o kgopele mogwera wa gago gore a lebelele gore o ka phošolla kae.

Hlogo ya kanegelo	
Ke eng yeo e mo dirilego gore a goelele?	
Go ile gwa direga eng letšatši le lengwe ge go ile gwa se be yo a ilego a tla a thuša?	
Ditlamorago tša tiragalo ye ya ka godimo ke dife?	
Molaetša goba thuto ya kanegelo ye ke efe?	

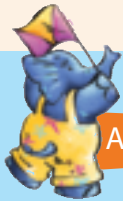

Hlogo ke eng?

Hlogo ga se lentšu le le feletšego. Ke karolo ya lentšu yeo e hlomesetšwago mathomong a kutu ya lentšu. Hlogo ye nngwe le ye nngwe e na le tlhalošo ya yona. Ge hlogo e hlomesetšwa mo go kutu ya lentšu e fetola tlhalošo ya kutu ya lentšu.

Hlogo e fetola tlhalošo ya lentšu.

A re direng

Lebelela mohlala wo. Go diragala eng ge o hlomesetša hlogo mo go kutu ya lentšu? Tlhalošo ya lentšu le lefsa ke eng?

Hlogo	Kutu ya lentšu
mo	tlho

Dihlogo tše di ra eng?

Hlogo	Tlhalošo
mo	hlogo ya lentšu go laetša botee
ba	hlogo ya lentšu go laetša bontši
me	hlogo ya lentšu go laetša bontši
se	hlogo ya lentšu go laetša botee
di	hlogo ya lentšu go laetša bontši

Dira didiko dihlogong tša mantšu a a filwego. Ka morago o thalele kutu ya lentšu leo.

A re ngwaleng

Diagram showing words in colored boxes connected by lines, illustrating the relationship between hlogo and kutu ya lentšu:

- motho (purple box) connects to batho (red box)
- batho (red box) connects to bogobe (blue box)
- bogobe (blue box) connects to magobe (orange box)
- magobe (orange box) connects to dinku (pink box)
- dinku (pink box) connects to nku (purple box)
- nku (purple box) connects to manala (red box)
- manala (red box) connects to lenala (orange box)
- lenala (orange box) connects to sediba (green box)
- sediba (green box) connects to mehlare (blue box)
- mehlare (blue box) connects to didiba (green box)
- didiba (green box) connects to mohlare (green box)
- mohlare (green box) connects back to batho (red box)

A re ngwaleng

Ngwala dihlogo go mantšu ao a thaletšwego go fetola tlhalošo ya mafoko gore a be ka bontši.

Morutiši o a bolela.

Mosetsana o kgona go bala.

Moraloki wa kgwele ya maoto o thabile.

O swanetše go dira mošomo wa gae wa mmetse.

O be a na le paesekela ye khubedu.

Lapologa

A re bapaleng papadi ya go fofela lefaufaung. Šomiša letaese le pene ya go mereka ge go bapalwa, gomme o tsupulogele godimo go tloga go nomoro ya 1.

16 O boa o bolokegile wa kotama fase.	15	14	13 O gahlana le mosetsebje. O phoša mo o swanetšego go phekgoga ge o dutše o bolela le mosetsebje.
9 O kgona go sepela godimo ga ngwedi. O tsupulogela godimo go ya go 12.	10	11 O kgona go bona lefase. O tsupulogela o eya go 15.	12
8	7 O swanetše go apara sutu ya gago ya lafaufau. O phoša mo o swanetšego go phekgoga.	6	5 O kotama godimo ga ngwedi. O sokologela thoko ye nngwe.
1 Go tsupulogela godimo.	2	3 O tsupulogela go ya go 10.	4

A re boleleng

Bolela mabapi le gore diema tše di ra eng.
Ka morago, thala mothalo o o lebiše tlhalošo
ya maleba ka kholomong ya la go ja.

Diema ke melaetša ye e re fago
molaetša wo o kgethegilego.

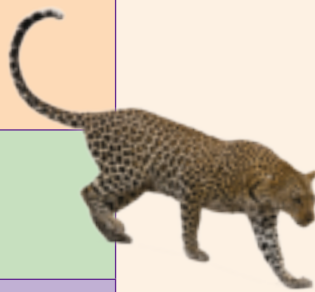
Khudu ga e lahle legapi la
yona.

Kodumela moepathutse,
ga go lehumo le le tšwago
kgauswi.

Kolobe ya mašalamorago
dimpša di a e bona.

Kgomo ga e latswe
namane ya e šele.

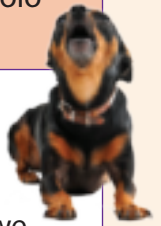
Pinyana ge e re ping, e
kwele ping ye kgolo.

Ga go motswadi yoo a ka ratago ngwana wa
motho o šele gagolo go fetiša wa gagwe.

Ngwana ge a dira tiro yeo e belaetšago batho, ke
gore mediro ye mebjalo o e emere go ba bagolo
goba batswadi ba gagwe.

Motho yo mongwe le yo mongwe yoo a rego
mola go šongwa mešomo gomme a se ke a
šoma tša go tsebalega, o tlo nyatšwa le go
kwerwa ke batho ka baka la bobodu bja gagwe.

Motho ge a tlwaetše go dira mediro ye mebe, go
thata go yena gore a tlogele; a upša a hwa a bolawa
ke mediro yeo ya gagwe ye mebe.

Dilo tše di botse di hwetšwa ka bothata ka mehla;
ka fao ge motho a rata gore a be le tšona, o
swanetše gore a di šomele ka kgotlelelo gore a tle a
di hwetše; go sego bjalo di tlo mo palela gomme a
ba mohlaki. (Tšwelopele ka mehla ge e tla hwetšwa,
e šomelwa ka kgotlelelo le go se fele pelo).

Moselana ke eng?

Meselana ke
ditlhomesetšwa
bofelong bja modu wa
lentšu gomme tlhalošo ya
fetoga.

Moñlala:

-ana e tliša bonnyane, ka
fao 'tsebiana' ke tsebe ye
nnyane.

Meselana ye e tliša
ditlhalošo tša go fapana?

Moselana	Tlhalošo
-ega	Lediregi
-ana	Ledirani
-ile	Lefetile

A re ngwaleng

Thalela modu wa lentšu. Bjale dira sediko go dikologa mosela mafelelong a mantšu a.

ngwadiša

ratega

ratana

lemolla

nametše

romela

lemega

bonana

bofolla

fhlile

thalela

ratile

segela

lomana

ngwadile

bonana

bopile

lemela

robetše

opediša

ragile

Kgetha mantšu a mahlano o a šomiše mafokong.

Kgetha lentšu la maleba, o hlomesetše moselana **-ile** go lona gomme o ngwale lentšu leo le lefsa sekgobeng se se filwego.

raloka	Maabane o (reka) _____ malekere lebenkeleng.
hema	Mesong ya lehono Tumišo o (kgetha) _____ borokgo bja mmala wo mohubedu.
roka	Bomma ba (kgopha) _____ lwapa ka boloko bja kgomo.
kgopha	Bašemane ba (raloka) _____ kgwele ya maoto ge sekolo se tšwele.
kgetha	Maloba bomma ba (roka) _____ gempe le borokgo.
reka	Ngwagola ke (ngwala) _____ kanegelo ka ga tau le mmutla.

A re baleng

Mo go dinonwane tša kgogamašego diphoofolo di bolela bjalo ka batho. Bala kanegelo gomme o nagane ka ga baanegwa ba diphoofolo.

Mohlare o eme ka tšhengwaneng. Phefo e ile ya thoma go foka, gomme letlakala le lennyane la thoma go šikinyega.

Le hlohlorega mohlareng. La wela fase, la theoga go fihla le wela godimo ga bjang ka tlase ga mohlare. Katse e be e dutše godimo ga bjang bjoo. “Dumela, letlakala le letalamorogo,” katse ya realo. “Nka raloka le wena!”

Letlakajana le be le batametše go re: “Ee, ge moya o foka gape. “Ving! Ving!” Moya wa ya, gomme wa kuka letlakanyana, la ya godimo, godimo lefaufang. Phefo e le išitše kgole. Ka morago ya wiša letlakajana gabobebe ka thoko ga tsela.

“Dumela, letlakajana le lesorolane,” gwa bolela nonyana ka thoko ga tsela. “O tlile go dula le nna?” “Go a makatša,” gwa realo letlakala. “Katse o rile ke yo motalamorogo. Bjale nonyana e re ke yo moserolane. Gabotse, mmala wa ka ke wo mobjang?”

Letlakala le be le batametše go botšiša nonyana ge phefo e thoma go foka gape. “Ving! Ving!” Phefo ya ya, gomme phefo ya kukela letlakajana godimo, godimo lefaufang. Phefo e le išitše kgole. Ka morago ya lahlela letlakajana lela fase gabosele mo lebaleng le legolo.

Go be go na le dikgomo kua lebaleng, di fula bjang. Ye nngwe ya dikgomo e ile ya tla, ya lebelela letlakajana lela. “Muu!” ya realo kgomo. “Dumela letlakajana la mmala wa namune,” “Go a makatša,” gwa realo letlakajana. “Katse e rile ke yo motalamorogo, gomme nonyana ya re ke yo moserolane. Bjale kgomo e re ke wa mmala wa namune. Gabotse, mmala wa ka ke wo mobjang?”

Letlakajana le be le sa re le tlile go botšiša kgomo ge phefo e thoma go foka gape. Ving! Phefo ya ya gomme ya kuka letlakajana lela, la ya godimo lefaufang. Phefo e le išitše kgole. Ka morago ya lahlela fase letlakajana lela gabobebe, godimo ga mmoto wo mogolo.

Pele o thoma go bala

● Lebelela diswantšho le dihlogo gomme o leke go akanya gore sengwalwa se tlile go ba mabapi le eng.

Ge o dutše o bala

● Bapetša dikakanyo tša gago le seo o se balago ● Ge o sa kwešiše karolo ye e itšego, e bale gape ka go iketla. E balele godimo.

A re boleleng

Ke eng ye e dirilego gore letlakala le wele fase go tšwa mohlareng?

Letlakala le sepetše bjang go tloga phoofolong ye go ya go ye nngwe?

Ke ka lebaka la eng mongwadi a šomiša lentšu le: "Ving!"?

Na go na le dikanegelo tše o di tsebago, moo go tšona diphoofole di bolelago?

O nagana gore go tlile go fetša go diregile eng mo kanegelong?

O nagana gore kanegelo ye e tlile go fela bjang?

A re direng

Thala tsela yeo letlakajana le e sepetšego, go tloga mohlareng go ya go kgomo.

A re ngwaleng

Hlaloša seswantšho sa gago, o šomiša mantšu a: "La mathomo", "mme", "ka morago ga moo", le "bofelong".

La mathomo letlakala

Mme la

Ka morago ga moo

Bofelong

A re baleng

A re boneng gore kanegelo e fela bjang.

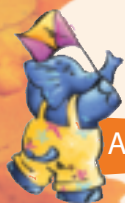
Letlakajana le bile moo fase lebakanyana. Ka morago pudi ya tla go lona. "Dumela, letlakajana le lehubedu", gwa realo pudi. "O tlike go tlo dula le nna mo mmotwaneng?" "Go a makatša," gwa realo letlakajana. "Katse e rile ke yo motalamorogo, gomme nonyana ya re ke yo moserolane, ge e le kgomo yona e rile ke wa mmala wa namune. Bjale pudi e re ke yo mohubedu. Gabotse ke wa mmala wo mobjang?"

Letlakajana le ile la homola. "Dumela letlakajana le letsotho," gwa realo kolobe. "Ke nyakile go go ja gona bjale. Phefo e go tlišitše mo?" "Go a makatša," gwa realo letlakajana. Katse e rile ke yo motalamorogo. Nonyana e re ke yo moserolane. Kgomo e re ke wa mmala wa namune, gomme pudi e re ke yo mohubedu. Bjale kolobe e re ke yo motsotho. Gabotse, ke wa mmala wo mobjang?

Gona mowe mošemanyana a bona letlakala, a le topa. "Bonang," a realo go bommagwe. "Bonang letlakajana le la mmala wa gauta. Gape, lebelelang matlakala a mangwe. Ke a mmala wo motalamorogo le wa mmala wa namune le wo mohubedu le wo motsotho le wa gauta." "Ee," gwa realo mmagwe. "Bjale ka ge selemo se fetile, matlakala ke a mebala ya lehlabula."

A re direng

Diragatšang kanegelo ye. O swanelwa ke go hwetša barutwana ba senyane:

- Motho o tee o tla ba letlakala
- Bana ba tshela ba diragatša karolo ya diphoofo
- O tee o tla ba mošemane
- Yo mongwe o tla ba mma
- Bofelofelong, yo mongwe o tla ba moanegi

Moanegi o bolela karolo ya kanegelo yeo e sa bolelwego ke diphoofo, mošemane, mma le letlakala.

A re ngwaleng

Na letlakala le boletše le diphoofolo tše kae? Di ngwale ka go latelana, o be o bolele gore phoofolo ye nngwe le ye nngwe e boditše letlakala eng.

Phoofolo	E rileng go letlakala?
1	
2	
3	
4	
5	

Mošemane o rileng mabapi le mmala wa letlakala?

Mmagomošemane o rileng mabapi le mmala wa matlakala?

O nagana gore kanegelo ye ke nnete? Efa lebaka?

O nagana gore kanegelo ye e diragetše ka kgwedi efe? Ke ka lebaka la eng o realo?

A re boleleng

Gopola se o se tsebago ka ga kanegelo ya letlakajana.

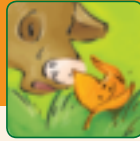
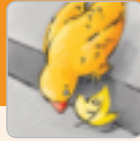
- Bolela ka ga gore kanegelo e thomile neng.
- Bolela mabapi le gore kanegelo e fedile bjang.

A re ngwaleng

Thala seswantšho sa go bontšha gore kanegelo e thomile bjang, gomme o ngwale temana ka ga mathomo a kanegelo.

Thoma ka go ngwalela kanegelo pampišaneng ye e kago go lahlwa, gomme o kgopele mogwera wa gago gore a e rulaganye. Bofelong o e ngwale gabotse mo dikgobeng tše di tlogeletšwego seo. Kanegelo ya gago e swanetše go ba ya botelele bja mantšu a a ka bago a 120 – 140.

A re direng

Thala seswantšho se se bontšhago gore go diragetše eng ka ga letlakala ge le phaphametše,
o be o ngwale temana ka ga seo se diragetšego mo bogareng bja kanegelo.

Thala seswantšho se se bontšhago bofelo bja kanegelo.

A re direng

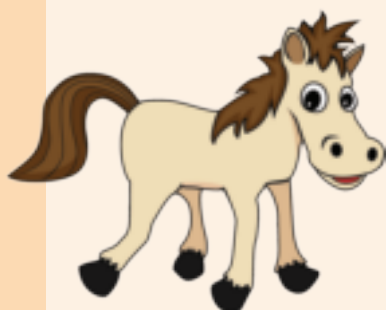
Bala diema gomme o
bolele ka ga gore di ra
eng. Ka morago, thala
seswantšho sa go laetša
diema tšeo. Bofelong,
ngwala lefoko la go
hlaloša seema.

1

Bōbedi bō bolaya nōga.

2

Mōlamō ge o tla bolaya o
kwagala marethōng.

3

Mafato a kgwale ke ge e sa le gōsasa.

Phadišano ka ga moselana le hlogo

Lapologa

Bjale leka phadišano ya moselana le hlogo. Phadišana le mogwera wa gago. Lebelelang gore wa lebelo kudu ke mang ge go phadišanwa ka go thalela dihlogo le meselana.

A re ngwaleng

Kgetha mantšu a mahlano mo seswantšhong o a šomiše go hlama mafoko.

A re baleng

Bona ka fao taelo
ye nngwe le ye
nngwe e thomago
ka lediri.

A re ngwaleng

O tla nyaka bokae go dira salate?

E tee ke R1,50

E tee ke R2,00

E tee ke R6,00

E tee ke R4,00

Palomoka

Ranta	Disente

Motswako wa salate ya dienywa

Ditswaki

Diapola tše 2

Mañwana ama 2 a swikiri

Dipanana tše 2

Phopho e 1

Namune e 1

Phaeneapola e 1

Mokgwa

1. **Ebola** diapola, o di sege di be sebopego sa dikube.
2. **Sega** dipanana.
3. **Ebola** diphopho.
4. **Ebola** diphaeneapola.
5. **Hlakanya** dienywa ka sebianeng.
6. **Gamola** namune.
7. **Tshela** matute godimo ga salate.
8. **Sasetša** ka swikiri.

A re boleleng

O dira eng ka morago ga go segelela dipanana?

O dira eng pele o sasetša swikiri godimo ga salate?

Hwetša gore o swanetše go ba le dibjana dife ge o dira salate ye. Di ngwale.

A re ngwaleng

Bjale, ngwala motswako wa gago wa go dira dijo tša gago.

A re direng

Bala lefoko le lengwe le le lengwe gomme o dire sediko se sehubedu lešaleng le lengwe le le lengwe leo o ka le šomišago sebakeng sa maina.

Mosetsana o dula Durban.

ke	yena	bona	rena	wena
----	------	------	------	------

Mošemane ke seapadi sa bokgoni sa kgwele ya maoto.

ke	yena	bona	rena	wena
----	------	------	------	------

Tumišo le Reabetšwe ba rata go bapala kgwele ya maoto ge sekolo se tšwile.

ke	yena	bona	rena	wena
----	------	------	------	------

Mpša e rata go thutha ka nokeng.

ke	yena	bona	rena	wena
----	------	------	------	------

Motswako wa ka

Ditswaki

Mokgwa

Lešala ke lentšu leo le šomišwago sebakeng sa leina. Mašala a fokotša botelele bja mafoko. A dira gore mafoko a bolelege bonolo.

A re ngwaleng

Ngwala: se goba sela,
le yo goba yola.

Mašalašupi a ema sebakeng sa selo (le motho goba batho).
Re šomiša **se/yo** goba **tše/ba** ge selo goba motho yo **se/a** le kgauswi.
Re šomiša **yo/ba** ge **dilo/batho di/ba** kgauswi.

	kgauswi	kgole
botee	se/yo	sela/bale
bontši	tše/ba	tšela/bale

_____ ke paiki ya ka.

_____ ke ngwedi.

_____ ke mmila wo ke dulago go wona.

_____ ke sekepe.

_____ ke mmila wa Motswaledi.

_____ ke paesekela ya.

A re ngwaleng

Ngwala mafoko a mane, o thome ka **se** goba **sela**.

Bjale, leka bontši bja **mašalašupi**.

Ngwala lentšu la maleba mo dikgobeng tše di filwego
se/yo se/sela tše/tšela bale.

_____ ke katse ya ka.

_____ ke roko ya ka ye mpsha.

_____ ke dikatse tša ka.

_____ ke morutiši wa ka.

_____ ke dinaledi.

_____ ke difatanaga.

A re ngwaleng

Ngwala mafoko a mane gomme o a thome ka **tše** goba **tšela**.

A re ngwaleng

Thalela mašala a maleba go le lengwe le le lengwe la mafoko a.

Ye ke paesekela ya **gagwe/sona**.Se ke sefatanaga sa **bona/yena**.Ke pene ya **sona/gago**?Se ke sekola sa **yena/bona**.Ye ke paiki ya **tšona/gagwe**.Ke founu ya **gago/tšona**?Ye ke mpša ya **ka/tšona**.Ke **yena/bona**.Ke ya **bona/tšona**.Ke ya **gago/yena**.Ke ya **rena/yena**.Ke ya **gagwe/yona**.Ke ya **ka/nna**.Mša ke ya **ka/ke** ya nna.

A re ngwaleng

Nyalanya mafoko a ka go la ngele le mafoko a ka go la go ja, ao a nago le makgokamong a maleba.

Se ke sefatanaga sa rena.

Ye ke paesekela ya Boati.

Ye ke mpša ya ka.

Tše ke dipuku tša bagwera ba ka.

Ye ke gempe ya Reabetšwe.

Tše ke dipuku tša gago.

Ke ya gagwe.

Ke tša bona.

Ke tša gago.

Ke ya gagwe.

Ke ya rena.

Ke ya ka.

Lekgokamong ke lentšu le le tšego sebaka sa leina, gomme le laetša mong wa selo.

Šomiša makgokamong a a lego ka methalong ya go se be le selo kgauswi le mafoko a maleba.

Šomiša mantšu a gore a go thuše.

ya bona/tša bona

ya gagwe

ya rena/tša rena

ya gagwe

Ke sefatanaga sa Reabetšwe. Ke sa gagwe.

Ye ke roko ya Boati. Ke ya _____.

Se ke sefatanaga sa rena. Ke sa _____.

Ye ke founu ya Tumišo. Ke ya _____.

Tše ke dipuku tša bašemane.
Ke tša _____.Ye ke selefounu ya Mogoroši.
Ke ya _____.Ye ke polasa ya ba lapa lešo.
Ke ya _____.

A re ngwaleng

Nyalanya mafoko
a ka go kholomo
ya mathomo le
a maleba ka go
kholomo ya bobedi.
Lebelela mantšu ao
a thaletšwego. A tla
go thuša go kgetha
mašala a maleba.

Nna le balapa lešo ga re dule Polokwane
Boati ga a dire mošomo wa gae mantšiboa.
Mpša ya gešo ga e je hlapi.
Ga o bapale tšhese ka meriti.
Mogoroši ga a thuthe sekolong.
Bana ga ba rate diapola.
Ga ke na mpša bjalo ka seruiwaratwa.
Nna le morwarre ga re robale ka iri ya 8.

O bapala thenisi.

Wena o bapala kgwele ya
maoto.

Ba rata dinamune.

Re dula Belabela.

Yena o lebeletše thelebišene.

Yona e ja marapo.

Re robala ka nako ya 9
mathapama.

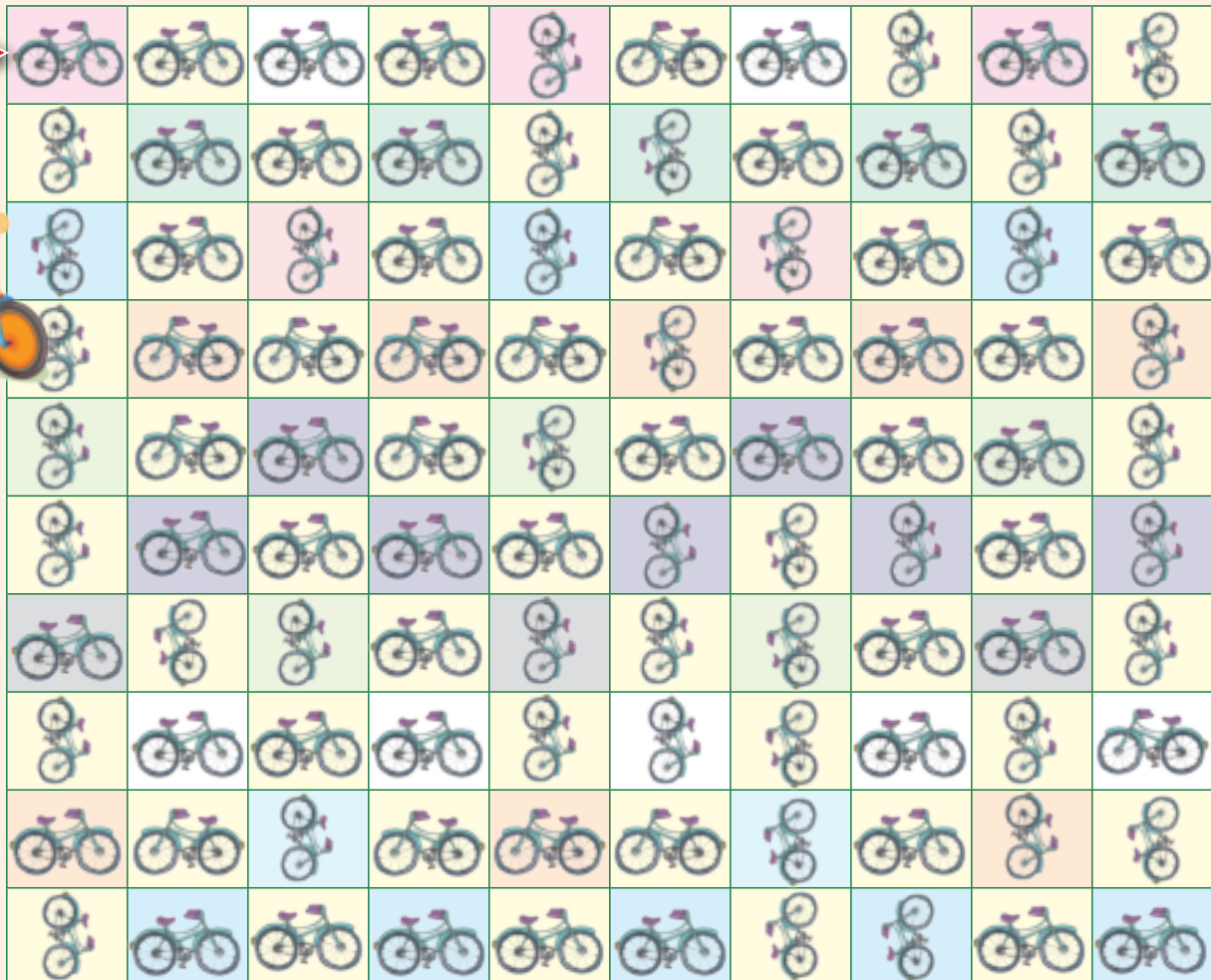
Ke na le tlou.

Lapologa

Thuša Mogoroši gore a hwetše tsela ya go ya gae. O swanetše go sepelela thoko
yeo paasekela e lebišitšego gona, gore a thušege go putla manyokenyoke.

THOMA

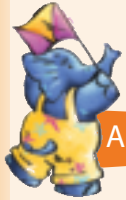
GAE

A re boleleng

Bala dithutišo gomme o hlalošetše mogwera wa gago seo o swanetšego go se dira gore o dire letsuana le.

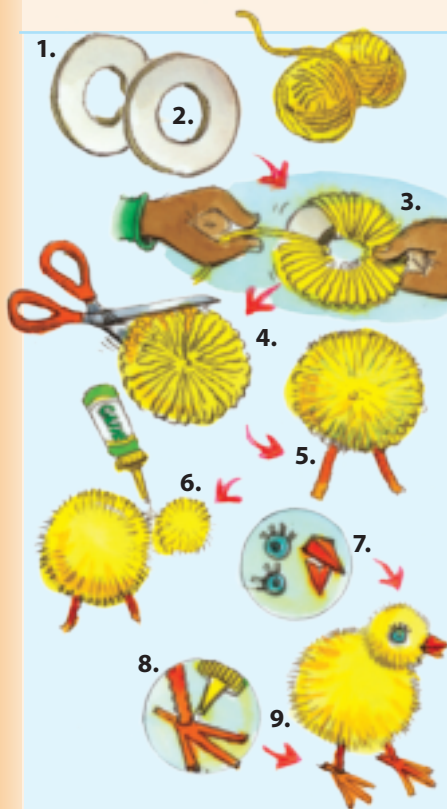

A re direng

Seo o swanetšego go ba le sona

Kgokolo ye serolane ya wulu ya go loga

Sehlwekišaphaephe se tee goba lehuto la go tshophagana mahlo, molomo le maoto ao a hweditšwego letlakaleng la disegwa Segomaretši sa go tia

Mokgwa wa go dira dipompom

- 1 Thala didiko tše pedi tše kgolo, tšeo di swanago swani, godimo ga seripa sa khatepokisi. Bjale, di sege.
- 2 Thala didiko tše nnyane ka gare ga didiko tše pedi tše kgolo. Di sege, gore didiko tše pedi tše kgolo di be le lešoba mo gare.
- 3 Hlatlaganya didiko, gomme o phuthe wulu ye serolane yela gore e tšwelele mo lešobeng lela la mo gare, le ka sa ka ntle, go fihla ge didiko di tswalelegile. O ka šomiša megala ye mebedi goba ye meraro mmogo, go khupetša didiko ka lebelo.
- 4 Šomiša dikero tše bogale go sega wulu makgathe ga merumo ya didiko tše pedi.
- 5 Tsenya sehlwekišaphaephe goba lehuto la go tshophagana, le fete gare, e be go dira maoto a letsuana.
 - Bea mogala wa wulu gare ga didiko tša khatepokisi, gomme o o bofe tidi! Dira mahuto a mabedi gomme o tloše dikarata.
 - Bjale, dira pompom ye nnyane ya didiko tše pedi tše nnyane. Dira go swana swanishwani, ka ntle ga gore ye pompom, ga go gapeletšego gore e be le maoto.

Bjale, dira letsuana la gago.

- 6 Gomaretšanya dipompom tšela tše pedi.
- 7 Koba sehlwekišaphaephe goba bofa ka go tshophanya gore o dire maoto a mabedi a letsuana.
- 8 Sega maoto, mahlo le molomo ka letlakala la disegwa, kua morago ka pukung.
- 9 Di mamaretše godimo ga dipompom.

A re ngwaleng

Efa letsuana la gago leina.

O swanetše go ba le eng gore o dire dipompom?

Semamaretši o se nyakela eng?

Letsuana la khatepokisi

A re direng

Lebelela diswantšho gomme o ngwale dithutišo tša go dira letsuana la mae a khatepoto. Di ngwalele godimo ga pampiri ye e tla lahlwago, ka morago, di ngwale gabotse kua tlase.

O ka šomiša mantšu a gore a go thuše.

pente

khatepoto ya mae

ka ntle

ka gare

seta

sekero

diboego tša khutlotharo

O ka nyaka go ba le didirišwa dife?

Dithutišo

1

2

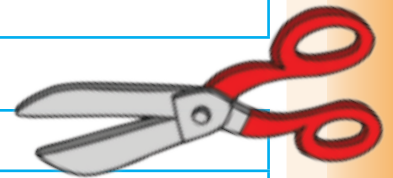
3

4

5

6

7

A

Leina la kuranta

MADIRENG A BANA

Letšatšikgwe

22 Moranang 2015

Ngwana wa mengwaga ye 11 o phatlalatša puku ya go apea

Tabakgolo

Zoe Bain

Ka-mothalo

Temana ya matseno

Jack Witherspoon o no swana le ngwana yo mongwe le yo mongwe wa mengwaga ye 11 wa mošemane. O relela ka skeiti, o raloka kgwele ya maoto, o bile o ke

rata go apea. Eupša Jack, yo a tšerego nako ye telele ya bophelo bja gagwe a elwa le bolwetši bjo bošoro, o sa tšwa go phatlalatša puku ya gagwe ya mathomo ya go apea, yeo e bitšwago “*Twist it up*”.

Jack o bile le kgahlego mo go apeeng a sa na le mengwaga ye tshela ge a feditše nako ye telele a le bookelong. O be a fela a bogela mananeo a thelebišene ya mo bookelong, gomme ke ka yona nako yeo a ilego a utolla tšhanele ya “*Food Network*”.

O thomile ka go itirela metswako ge a be a le bookelong, gomme ge a ile gae, a leka go šomiša metswako yela ya gagwe.

Puku ya Jack e rekiwa lefase ka bophara, gomme o fana ka ye nngwe ya tšhelete yeo a e dirago ka go rekiša puku. O be a efa mekgatlo yeo e thušago bana ba go hloka, bao ba lwalago.

A re boleleng

Bala dikanegelwana A le B. Mo sehlopheng sa lena, bolelang ka ga kanegelwana A le B. Bolelang ka ga dikarabo tša dipotšišo tše.

Pele o thoma go bala

● Lebelela diswantšho le dihlogo gomme o leke go akanya gore sengwalwa se tšile go ba mabapi le eng.

Ge o dutše o bala

● Bapetša dikakanyo tša gago le seo o se balago ● Ge o sa kwešiše karolo ye e itšego, e bale gape ka go iketla. E balele godimo.

Ditabakgolo ke dife, gape, di kgona bjang go goga šedi ya rena?

Go na le eng ditemaneng tša mathomo, gomme, seo se kgona bjang go goga šedi ya rena?

Kanegelwana ye nngwe le ye nngwe, e bolela ka mang?

Kanegelwana ye nngwe le ye nngwe, e hlaloša tiragalo efe?

Sekolo sa New Town se thopa sefoka gape 8 Hlakola 2015

Bheki Phakati

Mphato wa 4 wa sekolo sa New Town o thopile sefoka ka nako ya keteko ya Letšatši la Lefase la Dipuku, maabane. Barutwana ba Mphato wa 4 ba badile dikanegelo, ba balela barutwana ba Mphato wa 1 le wa 2, mo sekolong.

Ngwana yo mongwe le yo mongwe wa Mphato wa 4 o badile kanegelo, a balela barutwana ba mephato ya fase. Barutwana ba Mphato wa 4 ba dirile tše dingwe tša dipuku tšeo ka bobona. Tše dingwe dipuku di abilwe ke baphatlalatši ka ntle le tefo. Bana ba bannyane ba Mphato wa 1 le wa 2 ba kgahlilwe ke dipuku tša mebalabala. Bana ba bantši bao go bolelwago ka bona, ba tšwa malapeng a motlhako gomme ga ba na dipuku tše botsana ka tsela ye kua

gae.

Akanyetša Phadišano ya Seswayapuku

Basetsana ba babedi ba Mphato wa 4 ba thopile sefoka phadišanong ya “*Design a Bookmark*”. Bathopasefoka bao ba bego ba thabile, e lego Boati Motau le Mary Smith, ba thopile sefoka sa dipuku tše 10 ka go dira maswao a dipuku.

Boati Motau le Mary Smith

Bathopasefoka sa phadišano ya Akanyetša leswao la Puku (*Design a Bookmark*)

A re ngwaleng

Tšhomišo ya lebopi: ka Re šomiša lebopi “ka” go laetša lefelo.

Nna ke tsena _____ ntlong.	Reabetšwe o dutše _____ morago ga lebatl.
Phuki o eme _____ ntle.	Mogoroši o bolela a le _____ holong ya sekolo.
Boati o tsene _____ gare.	Oratilwe o fega dieta _____ khapotong.
Tumišo o eme _____ pele ga sefatanaga.	Oketšo o dutše _____ thoko yela ya tafola.

Ngwala maswaodikga a maleba mafelelong a mafoko a.

Boati o ya sekolong ka eng____

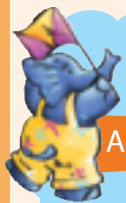
Lehono ke Letšatši la Lefase la Dipuku____

Ke bomang ba thopilego sefoka____

Ke ka lebaka la eng Sekolo sa New Town se thopile sefoka____

Lebelela mafoko a.
Tšhomišo ya lebopi: ka
Tšhomišo ya lebopi ‘ka’ go
laetša gore selo se dirwa
ka eng, neng goba bjang.
Mohlala:
Ke ya sekolong ka maoto.
Yena o hlatswa dibjana ka
sešepe.

A re direng

Šomišana le mogwera wa gago, le beakanyetše athekele ya kuranta ya lena, ka ga go kgona ga sekolo sa lena. Athekele ya gago e swanetše go ba ya botelele bja mantšu a a ka bago a 120 – 140.

Naganang ka hlogo ye le tlilego go ngwala ka yona. Ngwalang hlogo ya kanegelo ya lena bogareng bja mmepe wa monagano, gomme ka morago le ngwale dilo tše le tlilego go ngwala ka ga tšona ka mo mapokising a mane. Le ka no šomima mmepe wa monagano bjalo ka mohlalhi wa lena ge le ngwala athekele ya kuranta ya lena.

1

2

Athekele ya ka ya kuranta ke:

3

4

● Šomiša mmepe wa monagano gore o go thuše go beakanyetša sengwalwa sa gago ● Ngwala ka mokgwa wa go kgwarakgwarinya ● Kgopela mogwera wa gago a rulaganye mokgwarakgwarinyo wa gago ● Boeletša sengwalwa sa gago gomme o dire ditokišo tše di nyakegago ● Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

DITABA TŠA BANA

Hlogo

Letšatšikgwedi

Thala seswantšho ka ga athekele ya lena

A re direng

Beakanya polelo ya gago o e theile godimo
ga athekele ya gago ya kuranta.

Šomiša dikeletši tše gore di go thuše.

MAELE A POLELO YE E ITOKIŠEDITŠWEGO

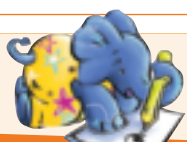
- Tlhagišo ya gago e swanetše go ba le mathōmo,
- bogare le bofelo.
- Lokošoganya ditiragalo ka mōkgwa wa maleba.
- Gopola gore o swanetše go ema gabotse.
- Šomiša segalo sa maleba sa lentšu.
- Kgonthiša gore o a kwagala.
- Bolela o kwagale.
- Lebelela batheeletši.

A re ngwaleng

Itirele dikgakollo
tše kopana.

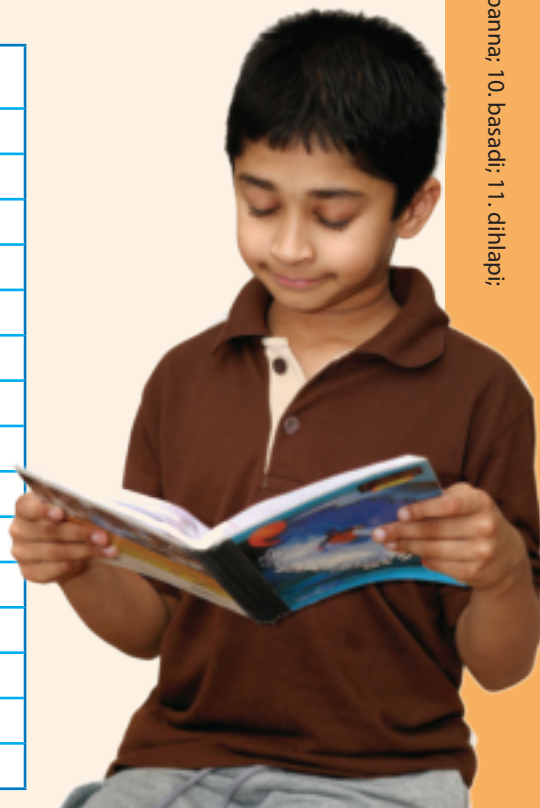
A re ngwaleng

Ge re bopa bontši bja maina re lemoga gabotse gore maina a Sepedi a wela magorong a go fapana. Magoro a maina a na le dihlogo tša go fapana. Mohlala: motho – batho, mosadi – basadi, sediba – didiba. Re tla ithuta go a gopola.

1 Ngwana o tee _____ ba babedi	2 Leino le tee _____ a mabedi	3 Legantshe le tee _____ a mabedi	4 Leoto le tee _____ a mabedi
5 Tamati e tee _____ tše pedi	6 Letapola le tee _____ a mabedi	7 Lerula le tee _____ a mabedi	8 Nku e tee _____ tše pedi
9 Monna o tee _____ ba babedi	10 Mosadi o tee _____ ba babedi	11 Hlapi e tee _____ tše pedi	12 Legotlo le tee _____ a mabedi
13 Naga e tee _____ tše dintši	14 Lesea le tee _____ a mabedi	15 Lekgarebe le tee _____ a mabedi	16 Phiri e tee _____ tše pedi

1. bana; 2. meno; 3. maganse; 4. maoto; 5. ditamati; 6. matapola; 7. memenku; 8. dinku; 9. banna; 10. basadi; 11. dihlapa; 12. magotlo; 13. dinaga; 14. masea; 15. makgarebe; 16. diphiri

Ke kgona go	Go no lekola	😊	😞
bala nonwane ya kgogamašego.			
bala motswako.			
bala dithutišo.			
bala athekele ya kuranta.			
šupa ditabakgolo, ka mothalo, matseno.			
beakanya le go ngwala kanegelo.			
beakanya le go ngwala dithutišo.			
beakanya le go ngwala motswako.			
akanya gore dikanegelo di mabapi le eng le gore di felela bjang.			
diragatša kanegelo.			
šupa baanegwa, thulaganyo, tikologo le baanegwa.			
šomiša dihlogo le meselana.			
šomiša mašalašala le mašalašupi.			
šomiša lebopi la: ka.			
šomiša mafelelo a lefoko a maleba/maswaodikga.			

A re ngwaleng

Bolela le mogwera wa gago ka ga kanegelo ye o nyakago go e ngwala. Bjale, ngwala dikgopolo tša gago mo letlakaleng le.

● Šomiša mmepe wa monagano gore o go thuše go beakanyetša sengwalwa sa gago ● Ngwala ka mokgwa wa go kgwarakgwarinya ● Kgopela mogwera wa gago a rulaganye mokgwarakgwarinyo wa gago ● Boeletša sengwalwa sa gago gomme o dire ditokišo tše di nyakegago ● Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

Baanegwa ba ka ke bomang?

Kanegelo e direga kae?

Kanegelo e ka ga

Go diregile eng mo kanegelong?

Kanegelo e fela bjang?

Itirele puku. Sega letlakala le le latelago la puku ye. Sega mo methalong ya marontho. Mena letlakala mo mothalong. Ngwala leina la puku godimo ga khabara. Ngwala leina la gago ka tlase ga leina la puku, ka gore ke wena mongwadi wa puku. Thala seswantšho godimo ga khabara. Bjale, ngwala kanegelo ka gare ga puku.

KHABARA YA KA MORAGO

KA GA MONGWADI

Ngwala leina la gago

Mengwaga ya gago

Mo o dulago

8

Kgato ya 4: Sega godimo ga mothalo wo o lego thwi, morago ga ge o kopantše ka seteipolara.

KHABARA

Thala seswantšho mo.

Ngwala leina la puku mo.

Ngwala leina la gago (ke wena mongwadi).

1

Kgato ya 1: Mena mothalong wa marontho.

5

Tšwela pele ka kanegelo ya gago.

Thala seswantšho mo.

7

Ngwala bogare bja kanegelo ya gago mo.

Thala seswantšho mo.

Thala seswantšho mo.

Thala seswantšho mo.

Thoma go ngwala kanegelo ya gago mo.

2

Fetša kanegelo ya gago.

7

3

Tšwela pele ka kanegelo ya gago mo.

9

Ngwala se se diregago bofelong bja kanegelo ya gago.

Thala seswantšho mo.

Thala seswantšho mo.

Morero wa 3: Tshedimošo e go tšohle tše o di balago

Sengwalwa sa tshedimošo Kotara ya 2: Beke ya 1 – 2

33 Re ithuta eng ka ga boso? 70

Bala sengwalwa sa tshedimošo sa go ba le dilo tša go bonwa. Bala tšhate ya boso le tšhate ya dipilara ka ga pula.
Poledišano ye e lego mabapi le tšhate ya boso.
Go hwetša tshedimošo mo go tšhate ya boso gore o bapetše boso mafelong a go fapana.

34 Gomme boso bja lehono ke ...72

Hlama tšhate ya boso ka go šomiša disegwa.
Go hlagaša lenaneo la tša boso thelebišeneng.
Barutwana ba fa meputso go ya ka mo bahlagiši ka moka ba šomilego ka gona.

35 Go šomiša mahlaodi go hlaloša maina 74

Go šomiša mahlaodi go hlaloša diswantšho. Tshedimošo ka ga dikgato tša go bapetša.
Go hlama mafoko ka go šomiša mahlaodi ao a filwego.
Go feleletša kanegelo ka go šomiša mahlaodi a maleba.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo tša ona ka go pukutšatši ya mong.

36 E diregile nako ye e fetilego 76

Lefetile: madiri a moselana wa -ile le ao a lego maarogi
Go ngwala ka gare ga pukutšatši ka lebaka le le fetilego. Šupa madiri a lefetile.
Go ngwalolla temana go tšwa go letlago go ya go lebaka le le fetilego.

37 Go balela tshedimošo 78

Go bala sengwalwa sa tshedimošo – pamfolete.
Tekatlhaloganyo ye e lego mabapi le pamfolete.
Go hlama pamfolete ye e nago le diswantšho tša go fa tshedimošo.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka go pukutšatši ya mong.

38 Go fana ka tshedimošo 80

Go beakanyetša go ngwala pamfolete.
Go hlama pamfolete ya go fa tshedimošo ka go šomiša diswantšho le temana.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka go pukutšatši ya mong.

39 Go bala dipapetla gore o hwetše tshedimošo 82

Go bala tšhate ya dipilara mabapi le tša dipapadi.
Go araba dipotšišo tše di lego mabapi le tšhate ya dipilara.
Go dira dinyakišišo gomme gwa šomišwa tshedimošo ye e utolotšwego go ngwala tšhate ya dipilara.
Go hlagaša tšhate ya dipilara mo sehlopheng.

40 Go bapetša dilo 84

Thutišo mabapi le mahlaodi a go bapetša.
Go šomiša mahlaodi a go bapetša go hlaloša diswantšho.
Mahlaodi a go bapetša a re swanetšego go a gopola.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka go pukutšatši ya mong.

Go bala kanegelokopana le go ngwala tlhalošo ya moanegwa. Kotara ya 2: Beke ya 3 – 4

41 Go bala kanegelo: Ka mokgwa woo Thati a bego a le ka gona 86

Go feleletša tekatlhaloganyo ka ga kanegelo.
Šedi e wele godimo ga ka fao moanegwathwadi a fetogago go tloga mathomong go ya bofelong bja kanegelo.
Ngwala dintlha tše pedi ka ga ka fao moanegwa a bego a le ka gona pele le ka fao a lego gonabjale.
Hlama tiragatšo ya go laetša baanegwa ba go fapana ka mo kanegelong.
Go šomiša mahlaodi go hlaloša baanegwa mo kanegelong.

42 Go nagana ka ga kanegelo 88

Go ngwala ka go pukutšatši go ya ka dikgopolo tša moanegwa.
Go šupa mantšu ka moka a go hlaloša moanegwa.
Go šupa didiri le madiri mo mafokong.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka go pukutšatši ya mong.

43 Go ngwala kanegelo 90

Go beakanyetša go ngwala kanegelo ye e hlalošago moanegwa le ka fao a fetogago.
Go šomiša mmepe wa monagano go hlaloša dikokwane tše bohlokwa ka ga moanegwa.
Go hlaloša ka fao moanegwa a fetogilego, go tloga mathomong go fihla bofelong bja kanegelo.

44 Madiri a dira mošomo wa ona 92

Go ngwala mafoko ao a theilwego godimo ga madiri ao a laetšwego mo seswantšhong.
Go nyalanya madiri a lebjale le a lebaka le le fetilego gomme o phumole madiri ao a phošetšego.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka go pukutšatši ya mong.

45 Pukutšatši ya Boati ya sephiri 94

Go bala kanegelo ye e elago šedi moanegwathwadi.
Tekatlhaloganyo ye e nago le dipotšišo tše di thušago go kwešiša dimelo tša baanegwa.

46 Ke tše bjang? 96

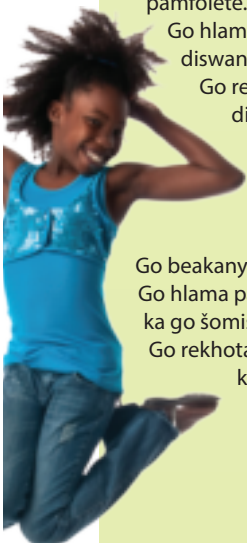
Go akaretša kanegelo ka go šomiša lebaka le le fetilego ka go pukutšatši.
Go bolela ka ga moanegwathwadi le gore ke motho wa mohuta mang.
Go šupa dikokwane tše bohlokwa ka ga moanegwathwadi le go šomiša mahlaodi go mo hlaloša.
Go ngwala tlhalošo ya moanegwathwadi.
Maswaodikga: ela hloko polelopego le mafelelo a lefoko.

47 Madiri gape 98

Madiri a maarogi
Go fetola madiri ka mafokong go tloga go lebaka la bjale go ya go lebaka le le fetilego.
Go sepelelana ga sediri le lediri.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo ka go pukutšatši ya mong.

48 Beakanyetša go ngwala kanegelo 100

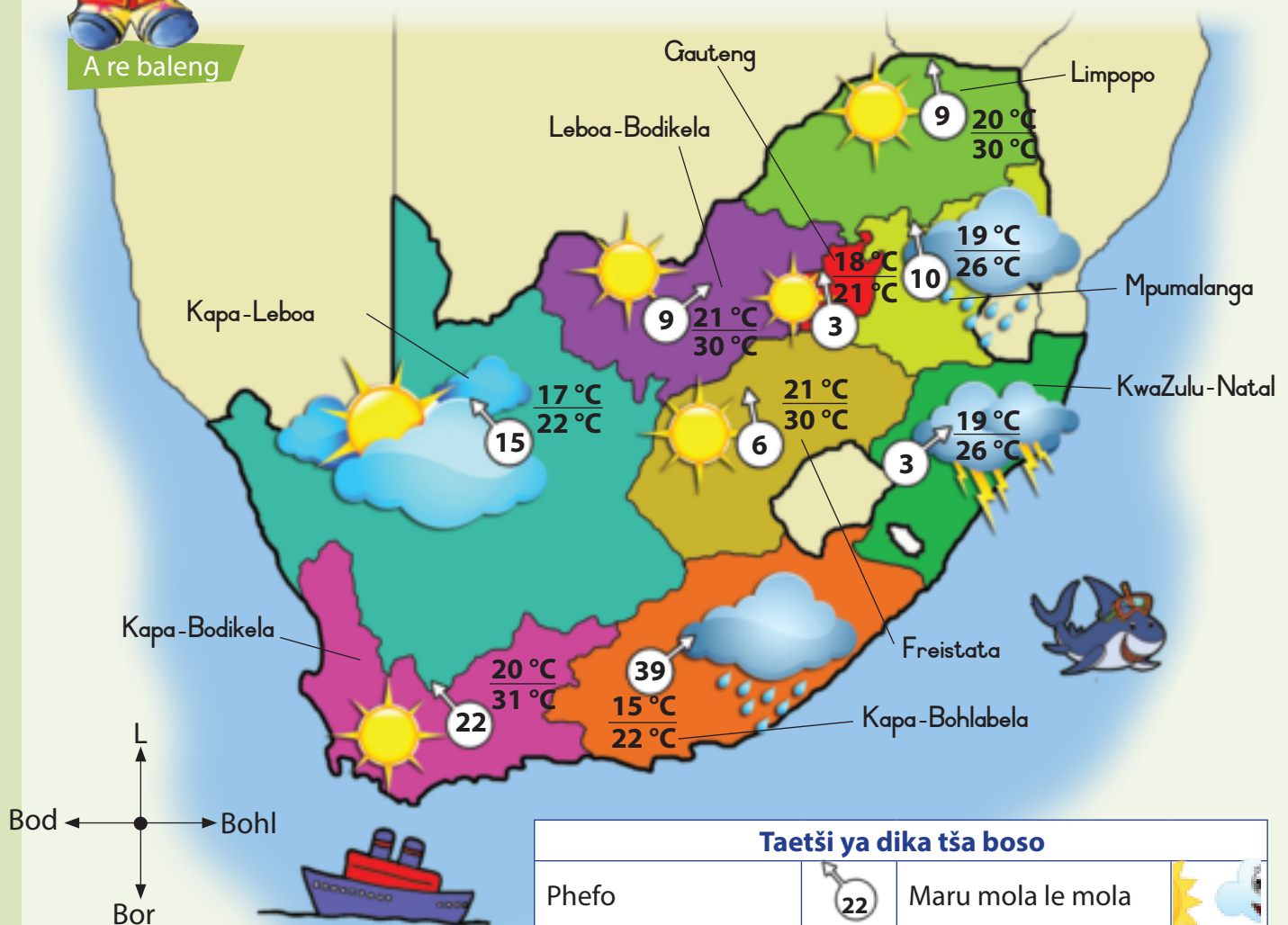
Go šomiša melawana ya go ngwala, go fana dikgopolo, go kgwarakgwarinya le go rulaganya.

A re baleng

A re baleng mmepe wa boso.

Taetši ya dika tša boso

Phefo	22	Maru mola le mola	
Themperetšha	20°C / 31°C	Pula	
Magadima le matlakadibe		Letšatši le tla hlaba	
Go na le maru		Mouwane	

A re boleleng

Bolela le mogwera wa gago ka ga mmepe wa boso.

- Papetla ya boso e reng ka boso ka profenseng ya geno?
- Ke nnete gore tša boso di bjalo ka ge di porofetilwe?
- Bolela ka ga boso ka diprofenseng tše dingwe.
- Batho ba Kapa-Bohlabela ba tla apara diaparo tše bjang ka mohuta wo wa boso?
- Ke kae mo boso bo lego bjo bobotse kudu? Ke kae mo boso bo lego bjo bobele kudu? Efa lebaka.

A re ngwaleng

Pula ya kgwedi ka kgwedi: Newville

Ipee mo maemong a motho yo a yago go bala tša boso mo thelebišeneng o šomiša mmepe wo o lego letlakaleng la ka thoko ye nngwe. Ngwala se o yago go se bolela ka profense ye nngwe le ye nngwe.

Ngwala maina a diprofense	Hlaloša boso. Sa pele bolela gore thempheretšha e tlile go ba bjang, gape o be o bolele ge eba pula e tlo na goba go tlo ba maru goba letšatši le tlile go hlaba.

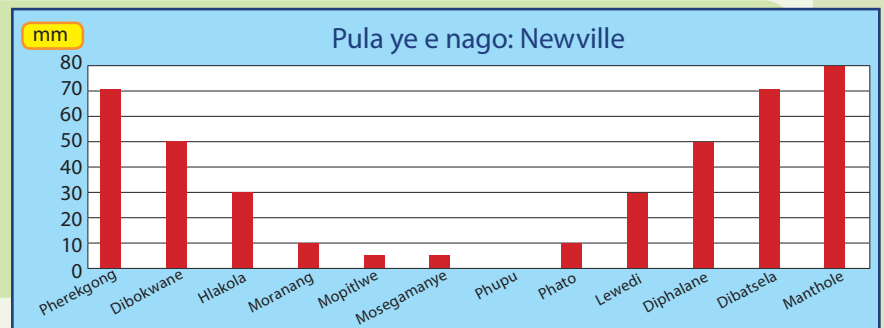

A re baleng

Bala papetla ya boso ye e bontšhago gore pula go yo na ye kaakang mo Newville mo dikgweding tše 12. Bolela le mogwera wa gago ka ga gore go nele pula ye kaakang kgwedi ye nngwe le ye nngwe.

A re ngwaleng Araba dipotšišo tše:

Ke kgwedi efe yeo e bilego le pula ye ntši go feta?

Ke kgwedi efe yeo e bilego le komelelo go feta?

Ke dikgwedi dife tše di dirago sehla sa pula?

Go nele pula ye kaakang ngwaga wo?

Ke dikgwedi dife tše di bilego le pula ya go lekana?

Ke dikgwedi dife tše di sego tša ba le pula?

O nagana gore nako ya go bjala ke efe? Efa lebaka.

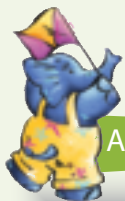
go a fiša

go fiša kudu

go fiša go feta

A re direng

Dira papetla ya boso. Sega dika tša boso kua botlase bja letlakala gomme o di mamaretše mo go mmepe wo wa diprofense ka go fapana.

A re boleleng

Ge o feditše go mamaretša dika, bolela le mogwera wa gago ka papetla ya boso ya gago. Bolela gore boso bo bjang profenseng ye nngwe le ye nngwe.

pula

maru

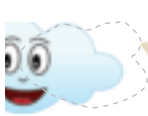
Maru mola le
molaLetšatši le
hlabile

mouwane

Magadima le
matlakadibe

Lehlwa

phefo

Letšatši le
hlabile

A re ngwaleng

Ipee o bolela ka tša boso thelebišeneng gomme o botša babogedi ka tša boso. Hlaloša maemo a boso a profense ye nngwe le ye nngwe. Profenseng ye nngwe le ye nngwe, efa babogedi keletšo mabapi le gore ba apare eng go ya ka maemo a boso. Ba botše ka fao boso bo tla amago mešongwana ya ka gae (mohlala: go hlatswa diaparo), goba ba tlole ka sešireletšaletšatši. Botša balemi gore ba ka letela boso bjo bobjang.

Profense	Maemo a boso
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	

A re boleteng

Bjale,
hlagiša
maemo a
boso.

Go no lekola

Na ke	✓	✗
hlagišitše maemo a boso ka tihatloganyo goba ka tsela ya go kwagala?		
file tshedimošo ye e tletšego ka ga boso profenseng ye nngwe le ye nngwe?		
ke dirišitše polelo ya maleba ye e swanetšego batho ba bagolo?		
dirišitše mantšu a maleba a tša "boso"?		
be ke file babogedi ba ka šedi ge ke be ke efa tša boso?		

MAHLAODI: Le tla gopola gore maina ke mantšu ao a fiwago batho, mafelo le dilo. Mahlaodi a re fa tshedimošo ka ga motho, lefelo goba selo. Ona a hlaloša maina.

A re botša ka fao selo goba motho a lebegago ka gona, a ikwa, a kwala, a nkgelela goba a ekwa tatso gomme a thuša go dira se o se ngwalago le go se bolela gore se kgahliše.

A re boleleng

Lebelela diswantšho tše. Ka moka di bolela ka maina. Botša mogwera wa gago gore dilo tše di lebelega bjang, di nkgga bjang, di kwala bjang goba di na le tatso ye bjang.

A re ngwaleng

Bjale, nyalanya mahlaodi a ka go kholomo ya mathomo le maina a ka go kholomo ya bobedi.

phurega

botse

mekotikoti

lebelo

bose

fiša

botse

tutela

nkgga

teye

tsela

letšoba

diselepere

tšhila

sefatanaga

khekhe

katsana

Kgetha diphere tše hlano tša maina le mahlaodi go tšwa lenaneong la ka godimo gomme o a šomiše mafokong a mahlano.

Bala kanegelo ya ka tlase. Ka morago o ngwale lehlaodi la leina le lengwe le le lengwe gomme o bone gore kanegelo go kgahliša bjang.

A re ngwaleng

E be e le letšatši le _____ .

Tšhupanako ye _____ ya lla.

Ka fologa bolaong bja ka bjo _____ .

Ka apara borokgo bjo _____ le jeresi ye _____ .

Ke nwele tšuse ye _____ ka ja le sangwetše ye _____ .

Ka tsena ka peseng ye _____ .

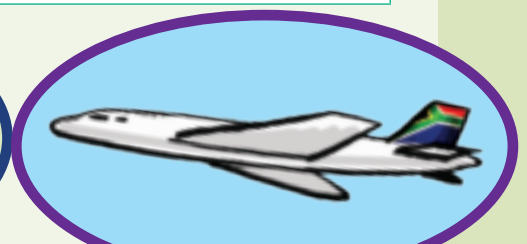
Bjale ngwala mafoko a seswai go laetša ka fao kanegelo ye e felelago ka gona. Šomiša mahlaodi go hlaloša maina ka moka.

ka lebelo

ka lebelo kudu

ka lebelo go feta

Lefetile: gantši ge re ngwala ka lefetile re hlomesetša -ile go lediri.

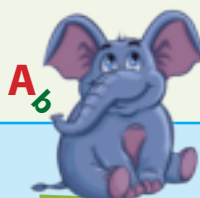
Madiri a mangwe a tloga a fapana gomme a fetoga kudu, mohlala:

swara – swere. Re bitša madiri a mohuta wo gore ke maarogi.

A re ngwaleng

Ngwala ka pukuntšung ka mantšu a a ka bago a 40, o akaretše gore o dirile eng mphelabeke ya go feta. Madiri ka moka ao o a dirišago a swanetše go ba ka lebaka le le fetilego.

A 6

Tlotlontšu

Thala mothalo go nyalanya madiri a lebjale le madiri a ona a lefetile.

ja	segile
sepela	tsogile
sega	jele
tsoga	sepetše
raloka	thomile
thoma	ralokile
nyaka	ile
ile	nyakile
tšea	kitimile
kitima	tšere
otlela	opetše
opela	thuthile
kitima	otletše
thutha	robetše
reka	kitimile
robala	rekile

Bjale, dira sediko go madiri ka moka ao a felelago ka -ile. Thalela ao e lego maarogi ao lebjale le lefetile la ona a fapanago, mohlala swara – swere.

pukutšatši ye e rategago

A re baleng

Bala e-meile ya Jim ye a e romelago Boati. O e ngwadile ka letlago (lebaka le le tlogo). Dira sediko mading a e-meileng ya Jim. Ka morago ngwala gape ka lefetile, seo a se ngwadilego.

M A N T Š U
M
A
F
S
A

Ya go boatim@gmail.com

Tšwa jims@yahoo.com

11 Hlakola 2015

15:14

Boati yo a rategago

Gosasa ke tlile go ya kampeng ya tša kgwele ya maoto. Re ile go otlela diiri tše tharo go fihla fao. Re tla ja dilalelo tša rena ka moraga ga ge re ntšhitše merwalo ya rena gomme re tla robala ge letšatši le sobela. Re tla tsoga e sa le ka masa gomme ra ja difihlolo. Mohlahli wa rena o tla re laetša gore re itšhidolle bjang. Re tla raloka dipapadi tše mmalwa tša kgwele ya maoto gomme ka morago re tla bogela difilimi tša kgwele ya maoto.

E tšwa go

Jim

Romela

Blank lined area for writing the email content.

botse

botse kudu

botse go feta

TEACHER: Sign

Date

A re baleng

Bana ba bantši ba sekolo ba itšhidulla dinako ka moka bas a lemoge gore ba dira bjalo. Ba itšhidolla ge ba dutše ba raloka mo lebaleng goba ba raga kgwele ya maoto sekolong goba ge ba kitimela pese.

Ge o itšhidolla o thuša mmele wa gago gore o gole o tiile gore o tle o kgone go dira tše o ratago o di dira. Leka go dira se sengwe matšatši ka moka! O reng o sa ithute go thutha, go tshetshetha, go sepela, go sepela ka paesekela, go ikotlolla, go tantsha goba go bapala kgwele ya maoto goba kgwele ntlatlana?

Go itšhidolla go dira gore o be le pelo ye e dulago e thabile.

Ge o itšhidolla pelo ya gago e pompa kudu, o hema ka lebelo gomme mmele wa gago o hwetša oksitšene. Se se dira gore pelo ya gago e dule e tiile.

Motsotso wo mongwe le wo mongwe wa ge o itšhidolla o bohlokwam.

Go itšhidolla go tliša digoba

Go itšhidolla go dira gore digoba tša gago di dule di tiile. O ka dira dilo tše ntši kudu ka ntle le go lapa.

Go itšhidolla go dira gore o dule o le mafolofolo

Go itšhidolla le go ikotlolla go dira gore mmele wa gago o be le mafolofolo le go feta. Se se ra gore o ka kgona go sepetša matsogo le maoto a gago o lokologile. Ka ntle le go ikwa o ngangegile goba o na le dihlabi.

Go itšhidolla go dira gore boima bja gago bo dule bo lekanetše.

Ge o itšhidolla mmele wa gago o boloka fela makhura a bontši bjoo bo lekanego. Seo se dira gore boima bja gago bo dule bo lekanetše – e sego bosesane kudu le gona e sego go nona kudu.

Fokotša go dula o lebeletše thelebišene le go bapala dipapadi tša mo khomphutheng.

Maphelo a bana

Bana ba swanetše go fela ba itšhidolla le go se tšee nako ye telele ba lebeletše thelebišene.

A re ngwaleng

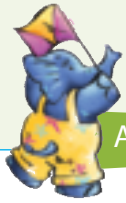
Bala temana ye gomme o arabe dipotšišo tše.

Sengwalwa se ke sa mohuta mang?

A	Motswako
B	Nonwanetsholo
C	Sengwalwa sa tshedimošo
D	Tlhalošo

Temana ye e re bana ba swanetše go tšea nako ye nnyane ba dira eng?

A	Ba se je kudu
B	Ba fokotše nako ya go lebelela thelebišene
C	Ba se dule nako ye telele ba sa itšhidolle
D	Ba fokotše go sepela ka difatanaga

A re direng

A re direng

Beakanyetša go ngwala pamfolete ya gago.

O tla ngwala ka ga eng?

1

O tla fa tshedimošo efe?

2

Ke ka lebaka la eng tshedimošo ye e le bohlokwa?

3

Ke bomang ba ba tla hlogago ka tshedimošo ye?

4

Ditsebi di reng ka ga sererwa se?

Ke tshedimošo efe ye o nyakago go fana ka yona? Ngwala dikgopolo tše pedi.

Ke ka lebaka la eng tshedimošo ye e le bohlokwa?

● Somiša mmepe wa monagano gore o go thuše go beakanyetša sengwalwa sa gago ● Ngwala ka mokgwa wa go kgwarakgwarinya ● Kgopela mogwera wa gago a rulaganye mokgwarakgwarinyo wa gago ● Boeletša sengwalwa sa gago gomme o dire ditokišo tše di nyakegago ● Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

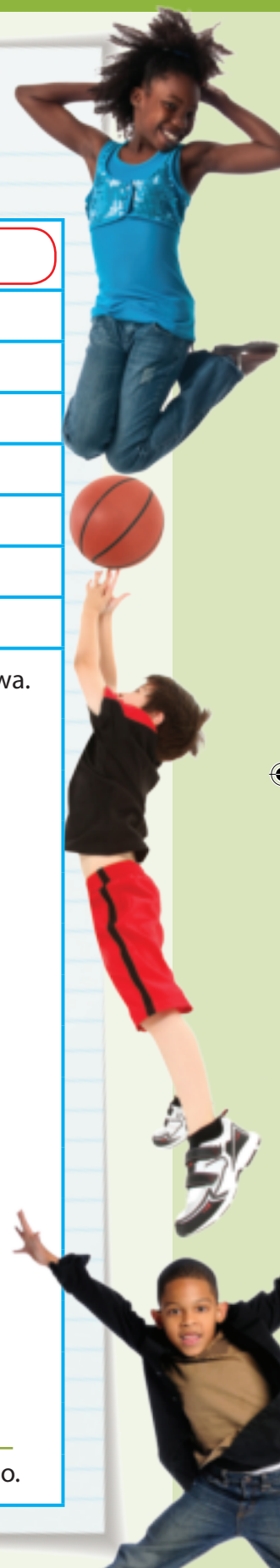

A re ngwaleng

Ka morago ga ge o rulagantše sengwalwa sa gago, se ngwale ka bothakga mo sekgobeng se se filwego. Ngwala hlogo ka lepokising le lengwe le le lengwe.

1		2	
3		Thala seswantšho sa go laetša sererwa.	
4			
		Ngwala hlogo ka tlase ga seswantšho.	

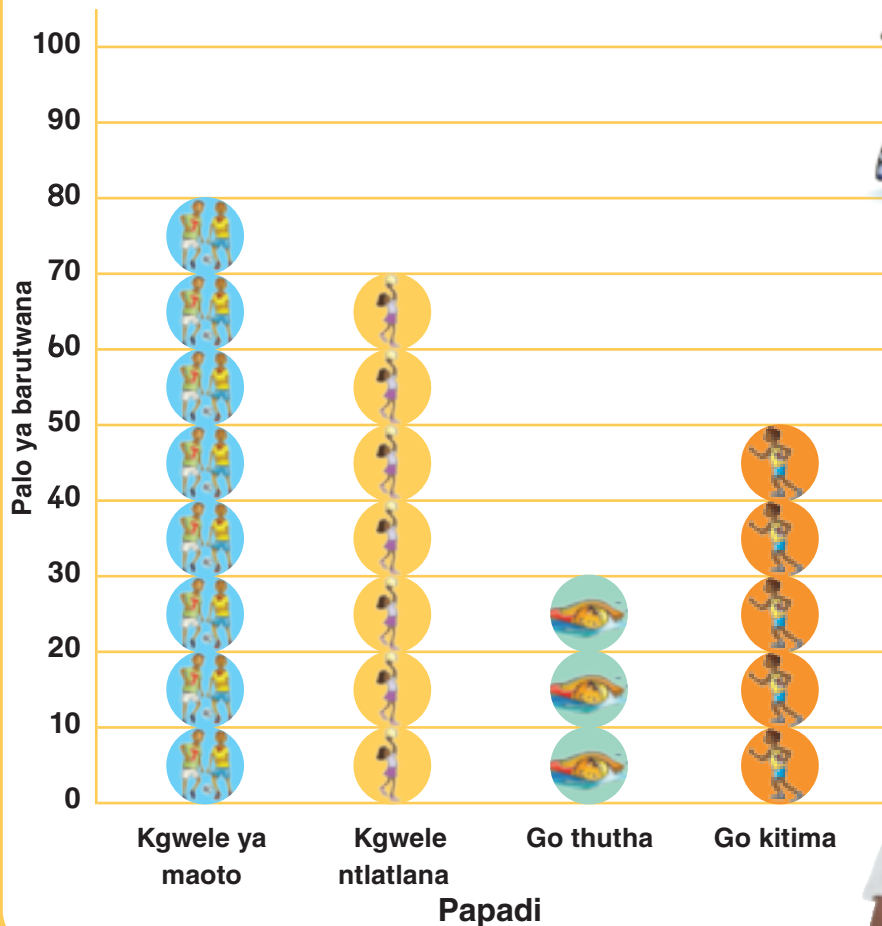

A re boleleng

Seswantšho se sa mo tlase se re botša gore bana ba rata dipapadi dife.

Se lebelele metsotsonyana.

Dipapadi tšeo bana ba di ratago kudu:

A re boleleng

- Mohuta wo wa seswantšho o bitšwa tšhate ya pilara. Ye e re botša gore ke bana ba bakae ba ba kgathilego tema mo dipapading tše di lego mo lenaneong?
- Lebelela mothalo wa tlase gomme o botše mogwera wa gago gore go bolelwa ka dipapadi dife.
- Lebelela dinomoro go ya godimo ka go la ngele ga papetla gomme o bolele gore go bolelwa ka dinomoro dife.

A re ngwaleng Bjale araba dipotšišo tše.

Ke papadi efe yeo e nago le bakgathatema ba bantši go feta?	
Ke papadi efe yeo e nago le bakgathatema ba bannyane go feta?	
Ke bana ba bakae ba ba ratago kgwele ya maoto?	
Ke bana ba bakae ba ba ratago kgwelentlatlana?	
Ke bana ba bakae ba ba ratago go kitima?	
Ke bana ba bakae ba ba ratago go thutha?	

A re direng

Botšiša bagwera ba gago ba lesome gore ke dipapadi dife tše ba di ratago kudu. Khalara ka dipolokong mo lenaneong la mo tlase, go laetša dipapadi tše ba di ratago kudu. Thoma tlase mo lenaneong.

10				
9				
8				
7				
6				
5				
4				
3				
2				
1				
	Kgwele ya maoto	Kgwele-ntlatlana	Go thutha	Go kitima

Lenaneo la gago le tla ba ka tsela ye.

10				
9				
8				
7				
6				
5				
4				
3				
2				
1				
	Kgwele ya maoto	Kgwele-ntlatlana	Go thutha	Go kitima

Ke papadi efe ye ba e ratago kudu? _____

Ke papadi efe ye ba e ratago gannyane go feta? _____

A re ngwaleng

Ngwala mahlaodi a maleba go hlaloša se sengwe le se sengwe sa diswantšho tše.

telele

telele go feta

tia

koto go feta

koto

nnyane

kgolo

tia kudu

kgolo go feta

telele go kudu

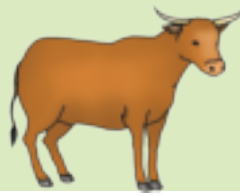
nnyane kudu

telele kudu

O ithutile gore mahlaodi a hlaloša maina, mohlala, mpša ye **nnyane** goba mpša ke ye **nnyane**.

Gape re šomiša mahlaodi go bapetša dilo:

Katse ke ye nnyane. Legotlo ke le lennyane kudu. Tšhošwane ke ye nnyane go feta.

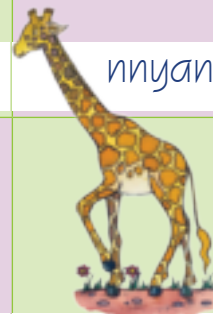
kgolo kudu

telele

nnyane go feta

telele go feta

koto kudu

Dikgato tša teketekano

A re ngwaleng

Jim

Reabetšwe

Ajay

Feleletša dipapetšo tše:

Jim o na le matšoba a .

Borokgo bja Jim ke bjo .

Reabetšwe o na le matšoba a .

Borokgo bja Reabetšwe ke bjo .

Ajay o a le matšoba a .

Borokgo bja Ajay ke bjo go feta.

Phuki

Pam

Devi

Phuki ke yo motelele .

Phuki o na le puku ye kgolo .

Pam ke yo .

Puku ya Pam ke ye .

Devi ke yo .

Puku ya Devi ke ye .

Ke na le tšhelete ye .

Sehlare se .

Yena o na le tšhelete ye .

Sehlare se .

Yena o na le tšhelete ye .

Sehlare se .

A ke mahlaodi
a o swanetšego
o a gopola.

A re boleleng

Lebelela diswantšho gomme o botše molekane wa gago gore kanegelo e tšile go bolela ka eng.

A re baleng

Bala kanegelo gomme o e fe hlogo ye botse.

Pele o thoma go bala

● Lebelela diswantšho le dihlogo gomme o leke go akanya gore sengwalwa se tšile go ba mabapi le eng.

Ge o dutše o bala

● Bapetša dikakanyo tša gago le seo o se balago ● Ge o sa kwešiše karolo ye e itšego, e bale gape ka go iketla. E balele godimo.

Matseno

Thati o be a le ngwana wa mengwaga ye lesome wa sejato. O be a dula ka ntlony ye kgolo ye botse kudu. Bjale ka ge a be a le ngwana a nnoši o be a tepa. Ka mehla o be a dula a eja dilo tše bose, tšeo a bego a di ja pele ga bagwera ba gagwe ka ntle le go ba ngwathela. Le dipapadišwa o be a sa di abangane le bona

Ka mathapama a Mokibelo wo mongwe letšatši le hlabile gabotse, Adam, Muzi le Kate ba ile ba yo bapala le Thati. Ba tšere sephetho sa go yo mo rutela ba bantši.

Mmele

Muzi o ile a ya a swere sekeitingpoto sa gagwe se sefsa. Bana ba ile ba šielana ka go relela ba eya godimo le fase mo tsejaneng ya go tsena ka gaboThati ba šomiša sekeitingpoto sa Muzi.

Thati o ile a rapela batswadi ba gagwe gore ba mo rekele sekeitingpoto ka Krisemose eupša ba ile ba gana go mo rekela sona. O ile a befelwa kudu a dula a šuletšwe ge bagwera ba gagwe bas a mo fe sebaka sa go bapala ka sona.

“Thati o swanetše o hwetše sekeitingpoto sa gago, ke gona o tla tlogo wa thaba le rena!”

Thati o ile a swaba a ba a šulelwa. O be a letetše go tlo ipshina ka meriti, eupša o ile a dula a le bodutu a nyamile. O ile a lemoga ka mokgwa wo a bego a sa sware bagwera ba gagwe gabotse le ka mokgwa wo ba bego ba swanetše go ikwa ba swabile.

Mafelelo

Mo go bego go sa letelwa, o ile a tlelwa ke kgopolo gomme a re: “Le reng le sa tsene ka gare gomme ra nwa tšuse le go ja khekhe ya tšhokolete?” “gomme ka morago re ka yo bapala khomphutheng ya ka.” Bagwera ba Thati ba ile ba makala ka mokgwa wo a fetotšego maikutlo ba sa letela. Ba ile ba thaba ge Thati a sa hlo a gopola ka ga yena a le noši. Ba ile ba nagana gore o tla thoma go abagana le bona dipapadišwa tša gagwe le malekere nako le nako.

(E amantše go tšwa go ANA Exam 2012.)

A re ngwaleng Dira sediko tlhakeng ye e lego kgauswi le karabo ya maleba.

Mathomong Thati o be a le mogwera wa mohuta mang?

- A O be a sa timane a bile a lokile.
- B O be a inagana a le noši a se a loka.
- C O be a swara batho gabotse a sa inaganele a le tee.
- D O be a na le mabefi a bile a le sehlogo.

Thati o be a dula kae? Motse wo.

- A Monnyane wa go se be le mašata.
- B Tseleng ya go dula e tletše kgauswi le lewatle.
- C Lefelong le lebotse.
- D Foleteng ye ntsho ka toropong.

Bagwera ba Thati ba ile ba mo etela neng?

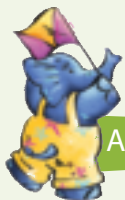
- A Mathapama a Mokibelo letšatši le hlabile gabotse.
- B Mantšiboa a Mokibelo go tonya.
- C Mosong wa Mokibelo phefo e foka.
- D Mathapama a mangwe ge sekolo se tšwile.

Na bagwera ba Thati ba ile ba dira bjang gore a lemoge gore se a bego a se dira se be se sa loka?

- A Motsana wo o homotšego.
- B Ba ile ba bolela le yena ka go abagana.
- C Ba be ba nyaka go bapala ka dipapadišwa tša gagwe.
- D Ba mo reketše dimpho tša Krisemose.

Ke mafoko afe mo kanegelong ao a re botšago gore Thati o be a sa rate go abagana le ba bangwe?

Na bagwera ba Thati ba be ba ikwa bjang ka maitshwaro a gagwe a go itebelela a le noši?

A re direng

Mo sehlopheng sa lena, diragatsang kanegelo ye. Le swanelwa ke go ba le baanegwa ba bane: Thati, Mary, John le Muzi.

A re ngwaleng

Itšee gore ke wena Thati. Ngwala temana ya mantšu a a ka bago 40, o akaretše seo se go diragaletšego lehono.

Ngwala mahlaodi ao a hlalošago ka mokgwa wo Thati a bego a le ka gona mathomong le mafelelong a kanegelo.

A re ngwaleng

a sa loka

a lokile

a sa itebelele a le nnoši

a na le mabefi

a le bohlale

a inaganela yena fela

a lokile

a fana ka dilo

a sa hlabologa

a le sejato

a na le botho

a thašana

a tšwele tseleng

a le bohlale

a na le matepe

a befetšwe

a kokomogile

a thabile

A re ngwaleng

Ngwala tlhalošo ya semelo sa Thati mathomong a kanegelo. Ge o feditše ka tlhalošo yeo thalela mahlaodi ao o a šomišitšego.

Bjale, ngwala tlhalošo ya mantšu a 40 ka ga mogwera wa gago yo mogolo. Ge o feditše o thalele mahlaodi ka moka ao o a šomišitšego.

Go lebelela madiri

Madiri ke mantšu ao a re botšago seo motho goba selo se se dirago.

Mošemane o raga kgwele. Letlakala le wetše fase.

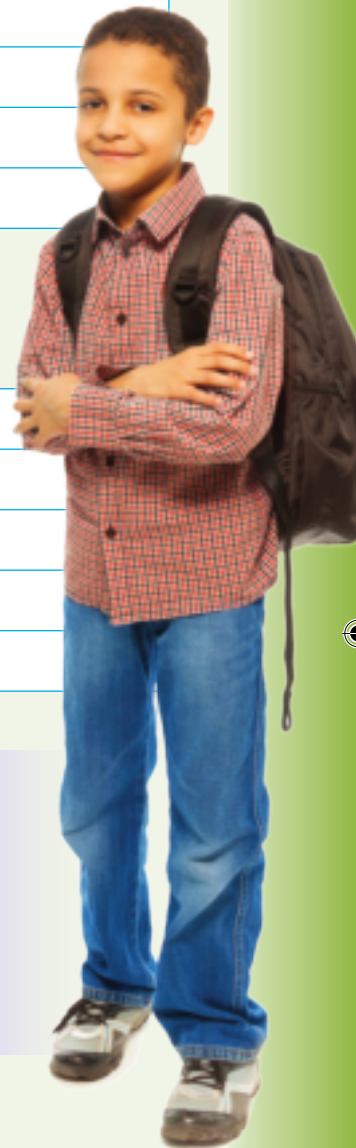
Lediri ke lentšu le bohlokwa go feta mo lefokong, ka ntle le lona lefoko ga le kwagale, mohlala: Mošemane kgwele goba Letlakala fase.

A re ngwaleng

Bala mafoko gomme o thalele madiri ka moka. Dira sediko go motho goba selo se se dirago tiro. Mantšu ao ka moka ke maina.

Thati o jele tšhokolete le ditšhipisi.	Bana be ba bapala ka tšhengwaneng ya boThati.
Thati o dirile teye.	Mpša e lelekišitše John.
Bana ba be ba bapala khomphutheng ya Thati.	Mpša e a bogola.
Thati o ile a abagana dibapadišwa tša gagwe le bana.	Thati o tšhetše tšuse gomme bana ba e nwa ka lebelo.

A re boleleng

Beakanya kanegelo ka ga motho yo a fetolago maitshwaro a gagwe ge kanegelo e dutše e tšwela pele. Šoma le bagwera ba gago le hlame kanegelo ka ga motho yo a bego a se na botho ka morago a ilego a ba le botho.

A re hgwaleng

Feleletša mmepe wo wa monagano go beakanya kanegelo ya gago.

● Šomiša mmepe wa monagano gore o go thuše go beakanyetša sengwalwa sa gago ● Ngwala ka mokgwa wa go kgwarakgwarinya ● Kgopela mogwera wa gago a rulaganye mokgwarakgwarinyo wa gago ● Boeletša sengwalwa sa gago gomme o dire ditokišo tše di nyakegago ● Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

Moanegwathwadi e be e le mang?

Moanegwathwadi o be a le motho yo mobjang mathomong a kanegelo?

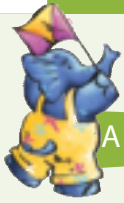
Hlogo

Ke eng se se mo dirilego gore a fetoge?

Moanegwathwadi o be a le motho yo mobjang mafelelong a kanegelo?

A re ngwaleng

A re direng

Diragatšang kanegelo ka phapošing. Bolela gore moanegwathwadi ke mang le gore thulaganyo ya kanegelo ke eng?

Bjale šomiša mmepe wa gago wa monagano gore o go thuše go ngwala kanegelo.

Ngwala hlogo

O be a le bjang mathomong a kanegelo?

Mathomong

Go diragala eng se se mo dirago gore a fetoge?

Mmele

O bjang mafelelong a kanegelo?

Bofelo

Wena le molekane wa gago, lebelelang seswantšho gomme le bolele gore le bona ditiragalo tše kae tšeo le bonago di diragala mo seswantšhong. Nyakang ditiragalo tša go swana le go raga goba go kitima. Tše ke madiri.

A re boleleng

A re ngwaleng

Bjale, ngwala madiri kholomong ya mathomo gomme o ngwale lefoko o šomiša lediri. Ngwala mafoko ao ka lebjale. Yena o raga kgwele.

Raga	Yena o raga kgwele.

Bjale, ngwalolla mafoko ka lefetile.

A re ngwaleng

Lebelela lenaneo la madiri a lebjale le a lefetile. Dira mothalo wa go phumola madiri ao a sego a maleba. Ngwala mafoko ka moka a lebjale mo lenaneong.

ja ngwala kwa apara boletše nwele robetše lema
nwa swara jele tšea swere lwa rutila bjetše lwele ngwadile
nagana apere bolela kwele ruta robala lemile tseba tšere tsebile naganne

Lebjale	Lefetile

Lebjale	Lefetile

A re ngwaleng

Bjale hwetšang madiri a maleba a lefetile. Ka morago a ngwale kgauswi le a maleba a lebjale.

Ngwala lediri leo le kwanago le sediri.

nyaka	Jabu o _____ go reka sekeitipoto se sefsa.
nyaka	Bašemane bao ba _____ go reka disekeitipoto tše difsa.
robala	Mpšanyana ye tšhweu e _____ ka tlase ga mpete wa Boati.
robala	Mpša ye kgolo e _____ ka tšhengwaneng,
rata	Mošemanyana o _____ malekere.
rata	Bana ba _____ malekere.
namela	Anna o _____ paesekela ya gagwe.
namela	Anna le Boati ba _____ dipaesekela tša bona.
o	Yena _____ sekolong gonabjale.
re	Rena _____ sekolong gonabjale.

A re baleng

Lebelela hlogo le diswantšho gomme o bolele gore o nagana gore kanegelo e tlike go bolela ka eng.

Na o na le pukutšatši?

Batho ba ngwala eng ka go dipukutšatši.

Boati o be a rata go ngwala ka gare ga pukutšatši ya gagwe ka mehla. Letšatši le lengwe le le lengwe o be a ngwala se a se dirilego letšatši leo. Gape o be a ngwala diphiri tšeo a bego a sa nyake gore di bonwe ke motho. O be a tseba gore o swanetše go nyaka lefelo le lebotse go fihla pukutšatši ya gagwe. O ile a lebelela ka go phapošiborobalelo ya gagwe, a se tsebe gore na, a ka e fihla kae moo e bego e ka se bonwe ke motho. Bofelong o tšere sephetho sa go e fihla ka tlase ga bolao bja gagwe.

Mathapama a mangwe, ge Boati le mogwera wa gagwe ba boile sekolong, Boati o hweditše pukutšatši ya gagwe e le mo fase lebatong e butšwe. “Bona, Anna! Go na le motho yo a bego a bala pukutšatši ya ka!” a goelela.

Anna a mo eletša a re: “o se ke wa tshwenyega. E no hwetša lefelo le lekaone la go e boloka ka moso.”

Ba ile ba lekola pukutšatši. “Lebelela dikgatišomenwana tše tša ditšhila,” a realo Anna. “Se ke taetši ye botse.”

“Ke a ikana ruri, gore ke kgaetšedi ya ka, Thabo,” Boati a re: “Thabo o no dula a na le menwana ya ditšhila.” Eupša o ile a gopola gore kgaetšedi ya gagwe e0 no ba le mengwaga ye 5, ka fao o be a sa kgone go bala.

Gona fao a hwetša moriri wo mošweu gare ga matlakala a pukutšatši. “Se ke taetši ye bohlokwa” a realo. “Motho wa moriri wo mošweu o swanetše go ba a badile pukutšatši ya ka. Batho ka moka ka mo gešo ba na le meriri ye meso. Bjale e ka ba mang? Ke tseba mang yo a nago le moriri wo mošweu?” a botšiša ka go gonona a lebeletše moriri wo mošweu wa Anna.

Basetsana ba ba babedi ba ile ba tšea sephetho sa go thea. Boati o ile a bea pukutšatši ya gagwe ka tlase ga bolao. O ile a tšhelatšhela folouru kgauswi le bolao bja gagwe.

Ge motho a ka tla kgauswi le pukutšatši o tla hwetša dikgatišo tša maoto mo folourung. Basetsana ba ile ba tšwa ka phapošing, ba iphihla khoneng ba leta!

Pele o thoma go bala

● Lebelela diswantšho le dihlogo gomme o leke go akanya gore sengwalwa se tlike go ba mabapi le eng.

Ge o dutše o bala

● Bapetša dikakanyo tša gago le seo o se balago ● Ge o sa kwešiše karolo ye e itšego, e bale gape ka go iketla. E balele godimo.

Mo go bego go sa letelwa ba kwa mašata a go ngwapangwapa a etšwa ka phapošiborobalong. Ba kitima ba boela phapošing ya Boati. Na ba bone eng?

Lebato le be le tletše dikgatišo tše ntši tša borofa. Gona moo, mosenyi šo! Šola, mpša ya Boati, ya meriri ye mešweu, e bapala ka pukutšatši ya gagwe! Basetšana ba se kgolwe mahlo a bona.

Ke gore Kolo ke yena mmadi wa pukutšatši! "Nako ye e latelago," a realo Anna, a sepediša menwana ya gagwe meriring ye mešweu ya Kolo, "O tla swanelwa ke go hwetša lefelo le lekaone la go fihla pukutšatši ya gagwe."

E amantšwe go tšwa go ditlhahlobo tša ANA tša 2012.

A re boleleng

Baanegwathwadi ke bomang mo kanegelong ye?

Thulaganyo ke efe?

Tikologo ke efe, moo kanegeko e diragalago gona?

A re ngwaleng

Hwetša lentšu mo kanegelong le le bolelago selo se tee le mantšu a:

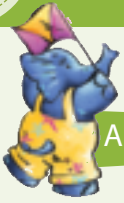
mosenyi goleditše go gonona

Ke ka lebaka la eng Boati a be a nyaka go fihla pukutšatši ya gagwe?

Ke ka lebaka la eng a be a gononela kgaetšedi ya gagwe Thabo?

Ba beile molaba wo mobjang?

Ke ka lebaka la eng a be a gononela Anna?

A re direng

Nomora mafoko a go thoma go 1 go fihla go 6 go laetša tatelano ya maleba ka mo kanegelong.

☐	O hweditše moriri wo mošweu ka pukutšatšing ya gagwe.	☐	O fihlile pukutšatši.
☐	O hweditše dikgatišo tša menwana ka pukutšatšing ya gagwe.	☐	O bone mpša ya gagwe e bapala ka pukutšatši ya gagwe
☐	O hweditše gore motho yo mongwe o be a bala pukutšatši ya gagwe.	☐	O beile molaba ka go tšhelatšhela folouru mo lebatong.

A re ngwaleng

Akanya o le wena Boati. Ngwala ka pukutšatšing. Khutsofatša se se go diragetšego lehono. Šomiša lefetile.

Pukutšatši ye e rategago _____

A re boleleng

Bolela le sehlopha sa gago ka ga semelo sa Boati. Bolela ka ga seo Boati a se bolelago le seo a se dirago. Re tseba bjang gore Boati ga a felelwe ke maatla? Re tseba bjang gore o kgona go loga maano? Ke yo mobjang?

A re ngwaleng

Ngwala mahlaodi ao a hlalošago Boati.

Bjale ngwala temana yeo e hlalošago Boati.

A re ngwaleng

Boati ke moanegwa yō a kgañlišago. O

Ngwalolla mafoko ka polelopego goba poleloseboledi.

"Thabo, na o ile wa tšea pukutšatši ya ka?"

Boati a botšiša

"Anna, re swanetše go dira eng mathapameng ka moka a lehono?"

Boati Thabo

"Aowa. Ke na le mengwaga ye mehlano fela. Ga ke ešo ka kgona go bala."

Anne a araba

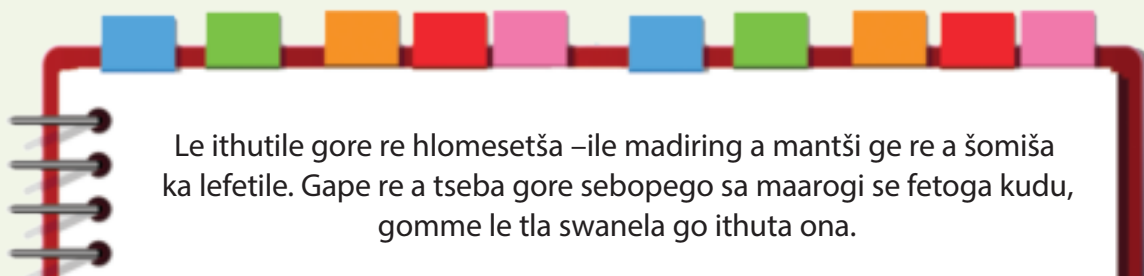
A re ngwaleng

Ngwala maswaodikga mafokong a.

ge sekolo se tšwele, basetsana bale ba babedi, ba nametše pese gomme ba sepela ka maoto go tloga boemapese go fihla gaboboati

mo tseleng ba ile ba ema lebenkeleng ba reka yokate dipanana le maswi

ba ile ba theoga ka mokgotha wa mandela ba retologela go la ngele ba tsena ka mokgothana wa bohlano

A re ngwaleng

Bala mantšu a ka tlhokomelo.

bolela	boletše
roba	roble
utswa	utswitše
ja	jele
ngwala	ngwadile
fofa	fofile

wa	wele
ya	ile
opela	opetše
otlela	otletše
tšea	tšere
fa	file

hwetša	hweditše
ba (le)	bile (le)
swara	swere
nagana	naganne
reka	rekile
robala	robetše

Bjale, šomiša disete tše 3 tša mantšu go ngwala mafoko a go thoma ka:

Lehono

Maabane

Lehono

Maabane

Lehono

Maabane

A re ngwaleng

Dira sediko go lentšu la maleba mo mafokong a.

O tla bona gore mafoko a ka moka a ngwadilwe ka lebjale. A ngwalolle ka lefetile. Šomiša lenaneo le le lego godimo mo letlakaleng go go thuša.

Boati o/ba befetšwe ka gore go na le motho yo a badilego pukutšatši ya gagwe.

Maabane

Nna ke/re nametše sekeitipoto.

Maabane

Basetsana ba babedi **o/ba** bile bohlale ba swara mosenyi.

Maabane

Bana bjale o/ba boetše sekolong.

Maabane

Sehlopha sa kgwele ya maoto se/di kua setatiamo.

Maabane

Rena ba/re na le mohlhali yo mofsa.

Maabane

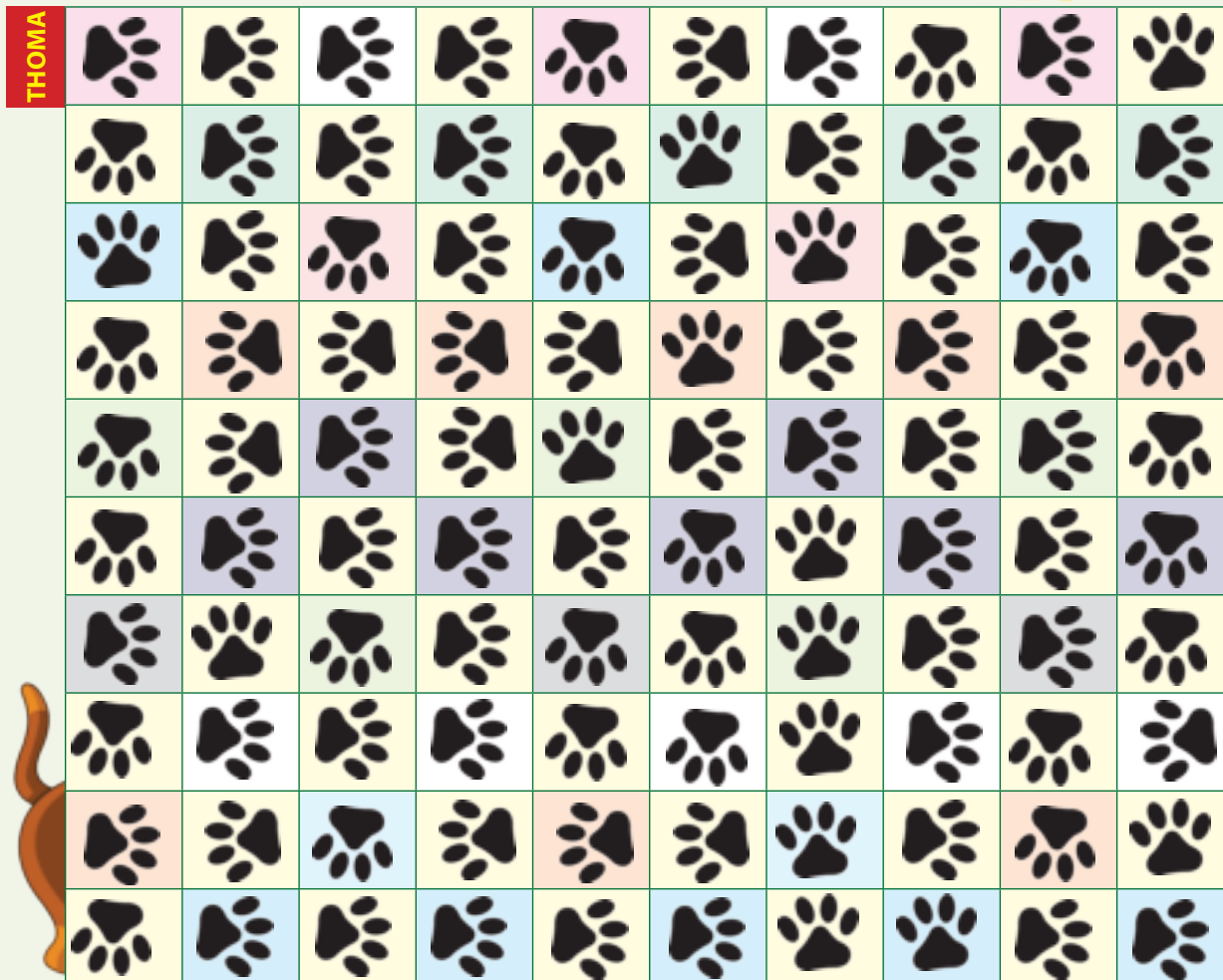
Nna ke/re na le mokotlana wa dipuku wo mofsa.

Maabane

Lapologa

Thuša Boati go latela dikgatišo tša marofa.

● Šomiša mmepe wa monagano gore o go thuše go beakanyetša sengwalwa sa gago ● Ngwala ka mogwa wa go kgwarakgwarinya ● Kgopela mogwera wa gago a rulaganye mokgwarakgwarinyo wa gago ● Boeletša sengwalwa sa gago gomme o dire ditokišo tše di nyakegago ● Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

Baanegwa ke bomang?

A re ngwaleng

Tikologo ke efe?

Tshlaganyo ke efe?

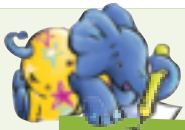
Na e felela bjang?

A re direng

Diragatša kanegelo ka phapošing ye go nago le barutwana.

A re ngwaleng

Šomiša mmepe wa gago wa monagano, o
ngwale kanegelo ya mantšu a a ka bago a 120.

Mathomo

Mmele

Bofelo

Go no lekola

Ke kgona go

bala tšhate ya boso.		
bala tšhate ya dipilara.		
bala sengwalwa sa tshedimošo.		
bala kanegelo.		
thala tšhate.		
beakanya le go ngwala kanegelo.		
beakanya le go ngwala pamfolete.		
ngwala temana.		
naganela pele ka ga dikanegelo le mafelelo a tšona.		
ngwala kakaretšo ya kanegelo.		
ngwala semelo sa moanegwa.		
šomiša mahlaodi.		
šomiša madiri a tlwaelo le a maarogi.		
šomiša lebaka la lebjale, la lefetile le la letlago.		
ngwala temana.		
šupa madiri.		
lemoga sediri le kwano ya sona le lediri.		
šomiša polelopegelo.		

M A N T Š U
M
A
F
S
A

Morero wa 4: Ntlha le boitlhamelo

Dinonwanetsholo

Kotara ya 2: Beke ya 5 – 6

49 Go bala dinonwane 104

Tshedimošo ka ga dinonwane tsholo.
Go balela pele ditiro tše di theilwego godimo ga diswantšho, dihlogo le dibopego tša go fapana.
Sega kanegelo gomme o mene o be o swarantšhe matlakala gore a be puku Mmutla le khudu.
Ngwala ka gare ga dipudula tša polelo tše di se nago selo le ka go mapokisi a se nago selo go feleletša kanegelo.

50 Ka morago ga lebelo 107

Poledišano ka kanegelo, baanegwa, tikologo le thulaganyo.
Barutwana ba tla thala methalo ya go kitimelwago ka go yona go ya ka ditlhalošo tše di tšwelego kanegelong.
Tekatthaloganyo: go araba dipotšišo tša kgethontši.
Go šomiša mahlaodi go hlaloša mmutla le khudu.
Ngwala tlhalošo ya yo mongwe wa baanegwa.

51 Go bolela ditaba 108

Go akaretša kanegelo ka tatelano ka go šomiša makopanyi:
Sa pele, ka morago ga fao, bofelong.
Go itokišetša go gaša le go bolela ga peišano ya lebelo magareng ga Mmutla le Khudu.
Go ngwala ditshwayatshwayo tše di tlo šomišwago ka nako ya tlhagišo.
Go lekola tlhagišo ya gago go ya ka lenanetekolo.
Thutišo ka ga lebopi “ka”.
Go thalela lebopi “ka” mo mafokong.
Go rekhota mantšu a mafa le ditlhalošo tša ona ka go pukuntšu ya mong

52 Madiri ke mantšu 110

Ngwala temana ya go hlaloša seo o se dirilego mafelelo a beke ya go feta. Thalela nadiri a lebaka le le fetilego.
Ngwala temana ya go hlaloša seo o tlo se dirago ka makhutso a latelago a dikolo.
Thalela lentšu la lebaka le letlago.
Ngwala temana ka ga seo se diragalago ka phapošing ka nako ye.
Thalela madiri a lebaka la bjale.
Bapala papadi ya madiri a maarogi.

53 Segwagwa le kgopa 112

Go balela pele: go lebelela diswantšho le go akanya gore kanegelo e tšile go ba mabapi le eng.
Poledišano ka ga baanegwa, thulaganyo, tiokologo le bofelo.

54 Go gopola ka ga segwagwa le kgopa 114

Šomiša makopanyi ao a filwego le sebopego sa go latelwa ge go ngwalwa, le diswantšho gore o ngwale kanegelo.

55 Didiri, madiri le didirwa 116

Thutišo ka ga sediri le sedirwa.
Go thalela sediri, lediri le sedirwa mo lefokong.
Thutišo ka ga madiri a lefetedi le a lefeledi.
Go bapetša madiri a lefetedi le a lefeledi.
Hwetša o be o thalele madiri a lefetedi le a lefeledi mo mafokong.
Ngwala ka go pukutšatši o hlaloše gore o dirile eng mafelo a beke a go feta.
Šupa madiri a lebaka le le fetilego le didirwa ka go pukutšatši.

56 O ra eng? 118

Poledišano ka ga diema, go ngwala gore di ra eng ka morago wa thalela seswantšho go di bontšha.

Sengwalwa sa thutišo Kotara ya 2: Beke ya 7 – 8

57 Go dira diphaphatha 120

Go bolela ka ga ditswaki, mokgwa le dibjana.
Kwešišo ka ga tatelano ya ditaelo.
Go kwešiša ditaelo.
Go bolela ka ga tlotlontšu le mantšu a maleba ao a šomišwago.

58 Go ngwala motswako wa ka 122

Akaretša ditswaki, mokgwa le dibjana.
Šupa o be o thalele madiri ka moka ao a šomišitšwego mo go motswako.
Thutišo ka ga mabopi.
Go šomiša mabopi mafokong.
Hwetša gomme o thalele mabopi ao a šomišitšwego mo mafokong.
Ngwala mafoko ao a thomago ka mabopi, a go swana le “hle”, “nka”.

59 Go fa ditaetšo 124

Go fa ditaetšo ka molomo go ya mafelong a go fapana mo sekolong.
Thala mmepe wa sekolo sa lena o be o ngwale ditaelo go tloga hekeng go fihla mafelong a go fapana mo sekolong.
Go aroganya mantšu: go ahloganya mantšu ka dinoko gomme o bale dinoko.

60 Go bala mebepe 126

Go fa dikarabo tša go bolelwa le tša go ngwalwa go dipotšišo tše di theilwego godimo ga diswantšho.
Go bapala papadi ka ga mabaka, o itlwaetša ka go bolela ka lebjale, letlago le lefetile.

61 Mo dilo di lego gona 128

Go bala mmepe o šomiša dikgopolo tše pedi tša go fapana.
Go bapetša dikgopolo gomme o arabe dipotšišo tše di lego mabapi le tšona.
Thutišo ka ga mathuši a madiri.
Go feleletša mafoko ka go šomiša mathuši.
Go ngwala mafoko o šomiša mathuši.

62 Go fa ditaelo 130

Go fa ditaetšo ka go bolela o šomiša dibopego tše di fapanego tša mmepe.

63 Rarolla gore motswako o tla ba ofe 132

Go šomiša diswantšho go hwetša tatelano ya ditswaki.
Go ngwala ditaelo go dira tiroatl.

64 A re ngwale puku 134

Go šomiša mmepe wa monagano go beakanya kanegelo.
Go ngwala kanegelo ye e theilwego godimo ga mmepe wa monagano.

A re baleng

Kotareng ya 1 o badile nonwanetsholo ka ga mošemane yo a ilego a goeleta a re “phiri”. Mo go bekepedi ye re tllile go lebelela dinonwanetsholo.

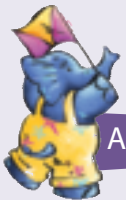
Nonwane ke eng?

Nonwanetsholo ke kanegelo ka ga dibopiwa tša go šomiša maatla a boloi goba maselamotse, dibopiwa tše bjalo ka diphoofole, dimela le mafelo. E bolela ka ga kanegelo ya go ba le molaetša wa setho. Dinonwanetsholo ke tša kgale, gomme bontši bja tšona, ke tše bjalo ka ya mošemane yo a ilego a goeleta a re “sephatšamaru”. Di bolelwa gape le gape tikologong ya sebjale, eupša ka molaetša wa go swana le wona wola. O tla bona diphoofole tša go kgona go bolela, le ditikologo tša tlhago tša dithokgwa le dinoka, dinonwanetsholong tše ntši.

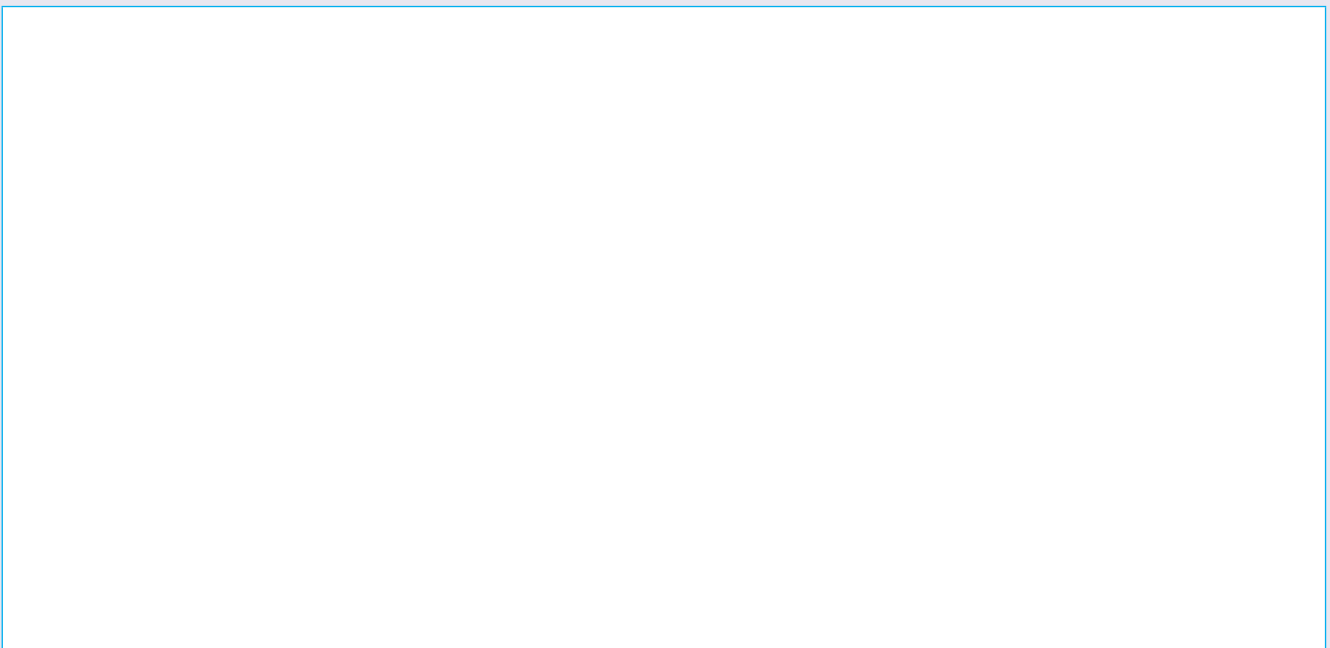
A re boleleng

- Lebelela diswantšho tše di lego ka lephepheng la thoko yela ye nngwe. Nonwanetsholo ye e bolela ka ga eng?
- Na e akaretša diphoofole tša go kgona go bolela?
- Lebelela seswantšho gomme o bolele gore tikologo ke efe, kanegelo e direga kae.
- Tloša letlakala le le latelago mo pukung ya gago. Sega letlakala mo methalong ye mehubedu gomme o le mene mo methalong ye meso, go hlama puku. Ge o dirile seo, bala kanegelo sehlopheng sa lena. Ngwala ka mo dipuduleng tša polelo tše di se nago selo. Gape, ngwala dikarolong tše di se nago selo tša kanegelo, methalong ye e se nago selo.

A re direng

Ka morago ga ge o badile kanegelo, šomiša tlhalošo yeo, o nyake moo mmutla le khudu di kilego tša phadišana ka go kitima.

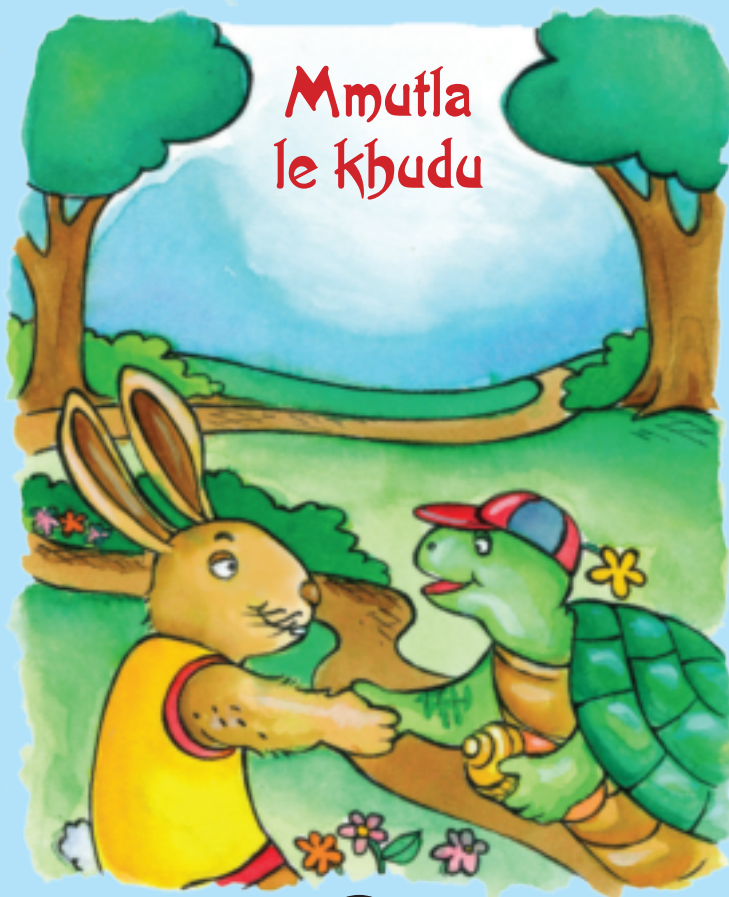

Diphoofolo di ile tša goelela ka lethabo ge khudu, e tshela mothalo, moo go thopiwago sefoka. Di ile tša goelela kudukudu, moo lešata la gona le ilego la kwewa ke diphoofolo tša ka dithokgweng tša tikologo yeo, bokgole bja dikilometara tše mmalwa. Ge bere e efa khudu sefoka, e rile:

8

Mmutla le khudu

1

Kgato ya 1: Mena mothalong wa marontho.

Mmutla o be o kitima o le pele ga khudu. O be o fela o lebelela morago, go bona gore khudu e kae. O be a sega khudu.

5

Mafelelong letšatši la phadišano la fihla. diphoofolo ka moka tša ka sethokgweng di ile tša tla go thekga mmutla. di ile tša duduetša tša phaphamatša difolaga. di ile tša letša divuvuzela tša ba tša opela dikoša.

Bere ke yona ya go thoma. "Methalong ya lena, e tokišeng, A EYE!" Ya goelela.

4

Mmutla le Khudu ba be ba dula ka sethokgweng. Mmutla o be o ikgantšha ka lebelo la wona. O be a fela a kwera khudu ka gore o be a nanya.

Ka moo mmutla o bego o sa letela, a makala ge khudu a mo hlohla, a re, kitima re bone. "Re tla kitima ra putla lebala, ra feta tšhengwaneng ya dikherote, ra be ba ra fihla mogobeng wa mapidibidi," a realo.

Ka pelapela, ditaba tša lebelo tša ba di tletše sethokgwa. Diphoofole ka moka, le dinonyana, di ile tša kwa taba ye.

2

Diphoofole di be di thabile kudu, gomme tša thoma go goelela ge di bona khudu e batamela thapo yeo go thopšago sefoka go yona. Di be di goelela, di letša divuvuzela.

Lešata le ile la phafoša mmutla. Khudu e be e šetše e batametše thapo yeo go thopšago sefoka go yona! O ile a taboga, a kitima, eupša khudu, ya tšea sefoka.

7

Mmutla o tšere sephetho sa go itšhidolla, gore o lokele lebelo.

3

Mmutla o be o kgolwa gore ke wona mothopasefoka sa lebelo. Mmutla o ile a tšea sephetho sa go ikhutša ka tlase ga mohlare o re o theeditše mmimo mmimo. Ge khudu e batamela, e be e ka no taboga, ya fihla thapong ya go thopa sefoka.

6

A re ngwaleng

Bala dipotšišo gomme o dire sediko go dikologa tlhaka ye e lego, kgauswi le karabo ya maleba.

Kotara ya 2 – Beke ya 5–6

Baanegwathwadi ke bomang mo go nonwanetsholo ye?

- A Khudu le serurubele
- B Mmutla le khudu
- C Bere le mmutla

Tikologo ya nonwanetsholo ye ke efe?

- A sethokgwa
- B Lešaka la diphoofolo
- C Kruger Park

Ke dife tša tše di latelago tše di hlalošago bokaone semelo sa mmutla?

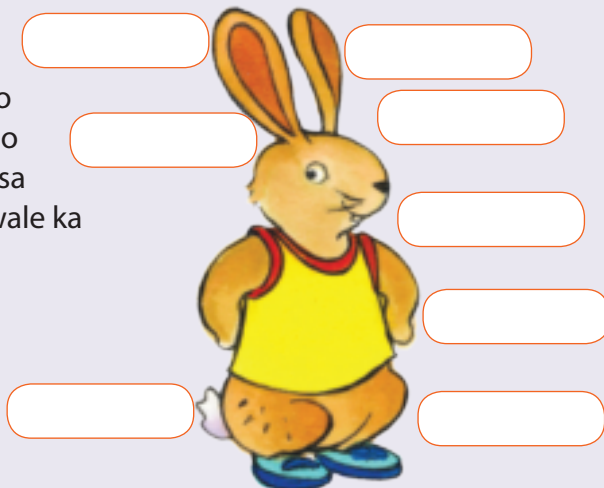
- A go loka le go hlokomela
- B mobe, o hloka tlhaologanyo
- C go ikgantšha le go nyatša

Thuto ya kanegelo ye ke efe?

- A Ge o nyaka thušo o ka se thušwe ke motho.
- B Go nanya le go iketla go thopa sefoka.
- C O swanetše go tshephega

O a dumela gore kanegelo ye ke nonwanetsholo? Efa lebaka.

Nagana ka mahlaodi a go hlaloša semelo sa mmutla le sa khudu. A ngwale ka lepokising.

Šomiša a mangwe a mantšu a go tšwa go mošongwana wa go feta go ngwala temana ya go hlaloša yo mongwe wa baanegwa.

A re ngwaleng

Khutsofatša kanegelo ya mmutla le khudu ka mafoko a a ka bago a seswai.

	Blue	Green	Orange	Red	Pink	Blue	Green	Orange	Red	Pink
La mathomo										
Ka morago										
Gomme										
Bofelong										

A re boleteng

Dira se ekego o mmegi wa ditaba tša dipapadi, gomme o swanetše go fa pego ka ga mmutla le khudu. O ka reng?

Efa pego ya gago go sehlopa sa lena.

Ngwala dikgopolo tše dingwe gape.

Gomme bjale, ka ga ditaba tša lehono tša dipapadi. _____ Phadišano ya lebelo magare ga khudu le mmutla e swerwe kua Green Tree Forest.

Go no lekola

Nna ke ile ka	✓	✗
Hlagiša pego ya ka ya dipapadi, ka tatelano ya maleba?		
Fa tshedimošo ye e tletšego ka ga leotwana?		
Šomiša polelo ye e swanetšego bana?		

Tše dingwe gape ka ga madiri

Mathuši a šoma mmogo le lediri le legolo mo lefokong leo le bitšwago ledirikgolo. Madiri a mathuši a re botša gore motho goba selo se dirang. A fetoga go ya ka lebaka.

Maabane ke hlatswitše dibjana. Lehonō re hlatswa dibjana.

A re ngwaleng

Ngwala madiri ao a feletšego mo mafokong. Ka morago bolela ge eba ke a lebjale goba lefetile.

Lebaka

Ke ya lebenkeleng.	
O ya ngakeng.	
Ba ile setatiamo.	
O bapala kgwele ya maoto.	
Ke lle dijo tša ka tša letena.	

Lebaka

O ya boemapese ka maoto.	
O nwele meetse.	
Ba lebeletše thelebišene.	
Ke nametše paesekela ya ka.	
O šomiša dithabenyana go hlapa meno.	

Šomiša madiri a, mo mafokong gomme o bolele gore mafoko ao ke a lebaka lefe.

fa

ile

file

jele

eya

kitimile

kitima

ja

Lebaka

A re ngwaleng

Ngwala mafoko a mahlano ka ga seo o se dirilego mafelelo a beke ye e fetilego.

Ka morago dira didiko go madiri ka moka ao a lego ka lefetile.

Ngwala mafoko a mahlano ka ga seo o nyakago go se dira ka makhutšo a Manthole.

Ka morago dira didiko madiring ka moka a lebaka le le tlogo.

Lebelela ka phapošing ya gago bjale. Ka morago o dire didiko madiring ka moka a lefetile. Dira sediko go madiri ka moka ao a lego ka lebaka la lebjale.

Lapologa

Kitima ka lebelo. Bala lebjale le lefetile la lediri le lengwe le le lengwe ka mohlaleng wo serolane. Mogwera wa gago o swanetše go bala mantšu a ka go mohlala wo motalalerata. Lebelela gore ke mang yo a thopago sefoka. Ka morago khupetša kholomo ya lefetile gomme le botšišane le go bolela gore lefetile la lediri le lengwe le le lengwe.

reka	rekile	fa	file
epa	epile	ya	ile
thala	thadile	tseba	tsebile
otlela	otletše	dira	dirile
ja	jele	lefa	lefile
wa	wele	bona	bone
fepa	fepile	roma	romile
kwa	kwele	kitima	kitimile
hwetša	hweditše	bolela	boletše
fofa	fofile	kgona	kgonne
hwetša	hweditše	seba	sebile
lema	lemile	bala	badile
gola	godile	tšokotša	tšokoditše
Na le	bile le	dula	dutše
fihla	fihlile	tsena	tsene
boloka	bolokile	thutha	thuthile

A re boleleng

O sepela ka bonya ka gobane o rwela ntlo ya gago gohle mo o yago.

Etla re bone gore ke mang a tla thopago sefoka.

Ke swanetše ke leke ka maatla.

Etla monna, mohlahlhi yo bonya! O reng o sa tshela go swana le nna ge ke dira?

Heke e tswaletšwe gomme nka se kgone go e tshela.

Mahlatse a ka. Ke kgona go namela.

Ke thopile sefoka!

A re ngwaleng

Baanegwa ke bomang?

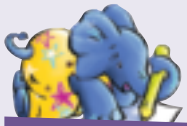
Tikologo ke eng?

Thulaganyo ke eng?

Bofelo ke eng?

● Šomiša mmepe wa monagano gore o go thuše go beakanyetša sengwalwa sa gago ● Ngwala ka mokgwa wa go kgwarakgwarinya ● Kgopela mogwera wa gago a rulaganye mokgwarakgwarinyo wa gago ● Boeletša sengwalwa sa gago gomme o dire ditokišo tše di nyakegago ● Ka morago, ngwala ka bothakga ka pukung ya gago.

A re ngwaleng

Šomiša diswantšho gore di go thuše gomme o akanye gore kanegelo yeo e bolela ka ga eng. Šomiša a mangwe a makopanyi a, gore a go thuše ge o ngwala ditemana.

Makopanyi

Pele, ka morago, kgauswi, ka ntle ga, fela pele ga fao, bofelong, kgabagareng.

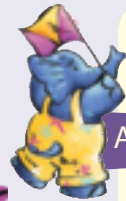

Bofelo

A re baleng

Balela bagwera ba gago dikanegelo godimo. Na dikanegelo tše di a swana? Di fapana ka eng?

A re direng

Diragatšang kanegelo le le sehlopha. O tla swanelwa ke go ba le kgopa, segwagwa le moanegi yo a bolelago kanegelo.

A re ngwaleng

Bala kanegelo ya gago gomme o ngwale lenaneo la madiri madiri ka moka ao o a šomišitšego. Dira didiko go madiri ao a lego ka lefetile.

A re boleleng

Dira se ekego ke wena mmegi wa tša dipapadi gomme o swanelwa ke go fa pego ka ga lebelo gare ga segwagwa le kgopa. O tlile go reng?

Efa pego go sehlopha sa gago.

Ngwala dikgopolo tše dingwe gape.

Gomme bjale, pego ya lehono ya tša dipapadi. Go bega _____. Peapeano ya lebelo gare ga kgopa le segwagwa, e diragetše Green Tree Village lehono.

Ke nyaka go no lebelela

Na ke ile ka	✓	✗
Tšweletša pego ya dipapadi ka tatelano ya maleba?		
Fa tshedimošo ye e lekanego ka ga lebelo, baanegwa le tikologo.		
Šomiša polelo ye e lebanego babogedi ba bafsa.		

Madiri a mangwe gape. A ke madiri a bialo ka.

Mo ke lenaneo la madiri a Sepedi ao a laetšago seemo sa lediri go ya ka modirišo. Re tla bolela ka 'modirišo' pego. Madiri a go swana le sepela, robetše, ao a bolelago ka ga maemo e sego ka lediri la go laetšatiragalo.

Mohlala: Ke hloile malekere (hloya ke lediri la go laetša boemo mo go modirišo pego gomme Ke ja malekere (ja ke lediri la go tšweletša modirišo ka maleba

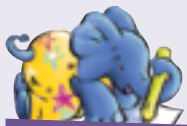
A re ngwaleng Ngwala lefoko la maleba mo mafokong a:

dumela o a dumela	Ke _____ gore re na le mošomo wo montši wa gae. Yena _____ le nna.
bonagala bonala	Go _____ eke pula e tla na. Ba _____ ba timetše.
kgolwa kgolwa	Ga se ka _____ ditaba. Yena o _____ ditaba.
ke ya ke tša	Puku _____ ya rakgadi. Dipuku tšela _____ rakgadi.
kwa ikwa	Nna ke _____ ke babja. Yena o _____ a babja.
o hloile ba hloile	Yena o _____ meetse a go tonya. Bona _____ boso bja go tonya.
ke rata ba rata	Nna _____ tšhokolete. Bona _____ malekere.
ke duma re duma	Nna _____ go ba le paesela. Rena _____ go ba le dipaesekele.
e kala ke kala	Nna _____ 35 kg. Tlou _____ go feta kudu

Bjale hlama mafoko ka bowena o šomiša madiri a.

rata	
lokela	
thabela	
gopola	
dupa	
kwa	

A re ngwaleng

Bala mafoko a le mogwera wa gago.

Thalela sediri ka bohubeu. Sediri ke motho goba selo seo se dirago tiro.

Thalela lediri ka botalerata. Lediri ke lentšu le le dirago.

Thalela sedirwa ka botalamorogo. Se se go botša gore lediri le ama mang?

Ō nwele teye
ya gagwe.

Dikatse di kitimiša magotlo.

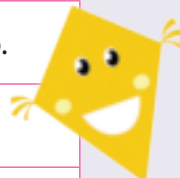
Ann o ratile Reabetšwe.

Moapei o tšhomile dijo.

Mošemane o pšhatlile lefastere.

Mosetsana o kitimišitše khaete.

Re pakile khekhe

Hwetša gomme o thalele madiri go le
lengwe le le lengwe la mafoko a.
Ka morago o dire sediko go sedirwa.

Madiri a mangwe ga a kwagale,
ka ntle ga ge a na le sedirwa.
A bitšwa mafetedi.

O pšhatlile lefastere.

Ke tladitše galase ya ka.

O hlapa sefahlego sa gagwe.

Boati o fihlile pukutšatši ya gagwe.

Bere e thomile lebelo.

Ann o ngwadile e-meile.

Bjale, thalela mafoko a. Thalela sediri le sedirwa.
Mafoko a, ga a na didirwa.

Madiri a lefedi ga a
šomiše sedirwa gore a fe
tlhaloganyo ye e tletšego.

O a bala.

Mpša e a robala.

Re a ja.

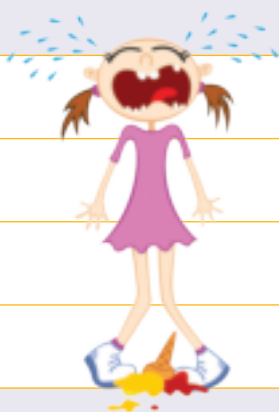
Ba a šoma.

O a lla.

Ba a kitima.

Dikatse di a ona.

Seketswana se nweletše.

A re ngwaleng

Bjale, hwetša o be o thalele madiri mo temaneng ye.

Ke be ke nyakile go opela ka khonsateng, eupša ke ile ka swanela go ya ngakeng.

Thekisi ga se ya tla, ka fao ke ile ka ya ka maoto. Ngaka e ile ya nkeletša gore ke je merogo ka bontši. Ke tla ipšalela tšona ka tšhengwaneng.

A re ngwaleng

Ngwala ka pukutšatšing, o hlaloše gore o dirile eng mafelelo a beke a go feta. Ge o dirile seo, thalela sediri ka bohubeu, lediri ka botlalerata, gomme sedirwa ka botlamorogo.

A re boeleng

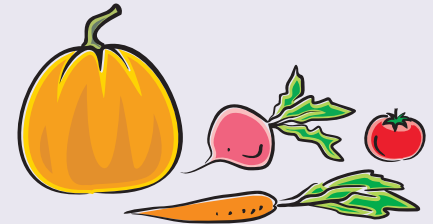
Bolela le sehlopha sa gago ka ga tlhalošo ya nnete ya dika tšeo di tagafaditšwego. Ka morago, ngwala o bontšhe gore o nagana gore dika tše dira eng.

Dika ke ditlhagišo tšeo tlhalošo ya tšona e fapanago le tlhalošo yeo e tlwaelegilego, go ya ka tlhalošo ya mantšu. Re di šomiša gantši ge re bolela.

A re ngwaleng

Tate o na le **seatla se borutho** dimeleng. Tšhengwana ya gagwe ke ye botse.

Oketšo o **rothišetše mmutla madi**. Oketšo o bololotše sephiri sa ka.

Phuki o **hlapa ka maswi**. Letlalo la gagwe le dula le hlwekile.

Ke **robala le dikgogo**. Ke robala e sa le mosegare.

Monene o **ja tše di sa welego**. Monene o dula a sa thaba.

Pula e rile go na, **ka topa šeleng mo tseleng** ya mobu. Ke ile ka wa.

Tumišo le Reabetšwe ba a swana. **Ba bjalo ka mahlokwana a mankgwari.**

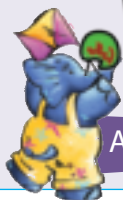

Ngwetši yešo **e rotha diboko ka manaleng.** O tšwafa kudu.

Ke nta malomelakobong. O go šulafaletša bophelo o sa mo lemoge.

Re ja nta ra šeba ka legai. Re hloka dijo.

A re direng

Kgetha se tee sa dika mo letlakaleng, o thale seswantšho sa go laetša gore dika tšeo dira eng.

--

A re baleng

Bala motswako gomme o arabe dipotšišo.

Motswako wa diphaphatha

Ditswaki

Mañwana a 4 a pōtoro

Mañwana a teye a 2 a pakpoyere

Kōmiki e 1 ya folouru

Mae a 2

Malepōla a 3 a swikiri

Kōmiki e 1 ya swikiri

Letswai le lennyane

Seripagare sa leñwana la teye la vanilla esentshe.

Mokgwa wa go tswaka

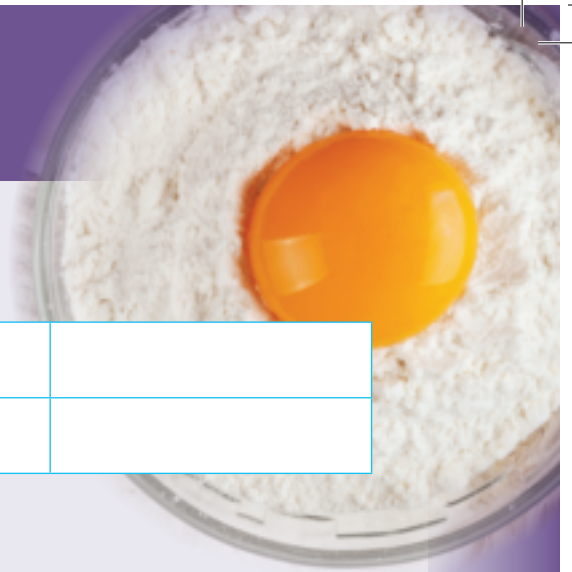
1. Tološa pōtoro mollong wa go se fiše kudu.
2. Hlakantšha ditswaki tša go omelela ka sekotelong.
3. Kolobiša ditswaki o di dube mmogo, go akaretšwa pōtoro ka go sebjana se sengwe se sennyane.
4. Tšhela ditswaki tše meetse ka sebjaneng sa ditswaki tše di omilego. Hudua motsotso o 1.
5. Rotšetša leñwana le le tletšego la pōtoro ka paneng ya go fiša.
6. Ge dipudula di bonagala di bonagala ka godimo, o phetšhole diphaphatha.
7. Ge mañlakore ka mōka a na le mmala wa gauta wo mophiswanyana, sola, o hlakanye le sirapo.

A re ngwaleng

Bala motswako ka tlhokomelo gomme o arabe dipotšišo, tša go amana le motswako.

Ditswaki tša go oma ke dife? Di ngwale.

Ditswaki tša go thapa ke dife? Di ngwale.

Diphaphatha di swanetše go solwa bjang?

Re ra eng ge re re "phišo ya fase"?

--

Re ra eng ge re re "go phethola"?

--

Ke eng ye e nago le mmala wa gauta?

--

Re ra eng ge re re "mosobo" wa letswai?

--

Hlama ke eng?

--

O swanetše go dira eng ka morago ga ge o tšhetše ditswaki tše di thapilego ka sebjaneng.

A re ngwaleng

Bjale ngwala motswako wa gago
wa mmamoratwa.

Thalela madiri ka moka ao
a lego mo motswakong
wa gago le motswakong
wa diphaphatha.

Motswako wa _____

Ditswaki

Mokgwa

Dibjana tše di nyakegago

A re boleleng

- Hlalošetša sehlopha go ya ka tatelano ya maleba.
 - Ke gaka mo o ilego wa šomiša mantšu a go swana le a: “go ka ba bjang ge o ka”, “o swanetše go”.
 - Ona a bitšwa mantšu a mokgwa.
- Lebelela mantšu a a mokgwa.
Ona a re botša eng?
- Re šomiša **ka** go laetša bokgoni.
- Re šomiša **hle**, go kgopela tumelelo.
- Re šomiša **swanetše**, go laetša gore selo se a hlokega/nyakega.
- Re šomiša **tla** go laetša maikemišetšo.

o ka

swanetše

o swanetše

hle

o swanetše

o tla

A re ngwaleng

Hwetša o be o thalele mathuši ao a tšwelelago mafokong a.
Re go diretše ya mathomo.

O swanetše go tla le khostšumo ge o nyaka go thutha.

Pese e tla tloga mo sekolong ka iri ya 09:00.

O gapeletšega go tla ka dijo tša gago.

O swanetše go dira mošomo wa gae matšatši ka moka.

Ke tla bapala kgwele ya maoto gosasa.

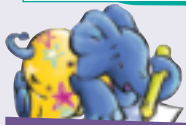
Ga se wa swanela go kgoga.

Nka se bapale lehono. Ke swanetše go ithuta.

Na nka sepela e sa le nako lehono?

O kgona go raloka kgwele ya maoto.

Ke swanela go ya ngakeng ya meno ka gobane leino la ka le a opa.

A re ngwaleng

Bjale feleletša mafoko a.

O se ke wa

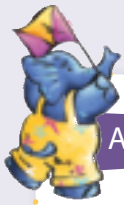
O swanetše

Ke swanetše

Nka kgona

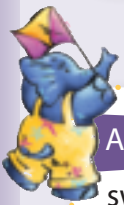
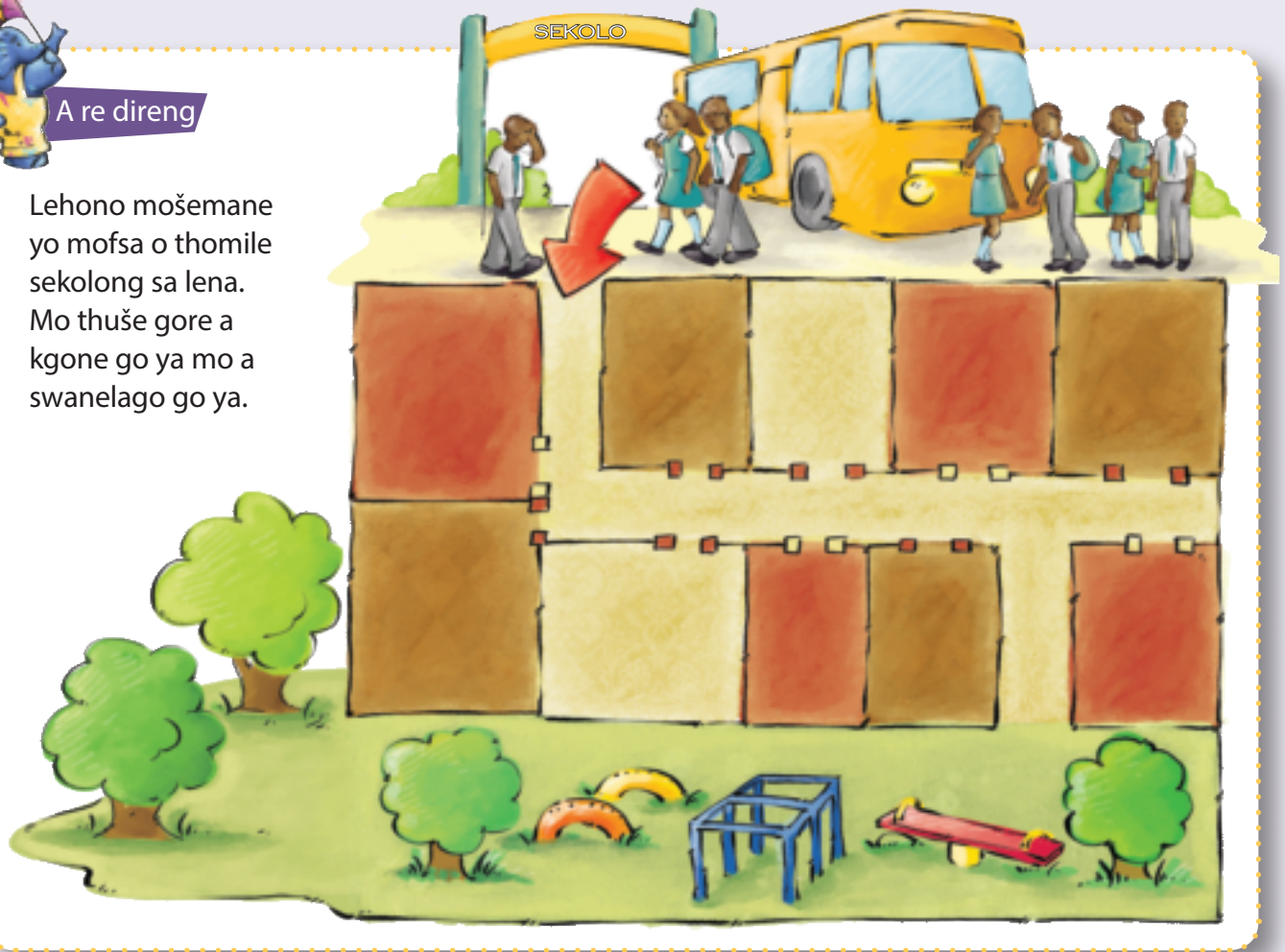
Hle,

A re direng

Lehono mošemane
yo mofsa o thomile
sekolong sa lena.
Mo thuše gore a
kgone go ya mo a
swanelago go ya.

A re direng

Bala ditaetšo ka tlhokomelo. Bjale, latela ditaetšo gore o hwetše tsela ya thoko yeo swanetšego go ya. Ge o hweditše mafelo ao, ngwala maina a ona mo mmepeng.

Phapoši ya baMphato wa 4	Ke phapošiborutelo ya mathomo ka go la go ja.
Ofisi ya Hlogo ya Sekolo	Ge o tsena o swanetše go ya go la ngele. Ke phapoši ya bobedi go la go ja.
Dintlwana	Ge a tsena, o swanetše go ya go la ngele. O tla ba hwetša phapošing ya bone.
Lepatlalo	Ge a tsena o swanetše go ya go la ngele, a tsene ka lebatlalo la go la go ja.

Lapologa

Bjale thala mmepe wa sekolo sa lena.

A re ngwaleng

Ngwala ditaetšo go tloga hekeng ya sekolo go fihla ka phapošing ya lena.

Karoganyo ya mantšu ÷

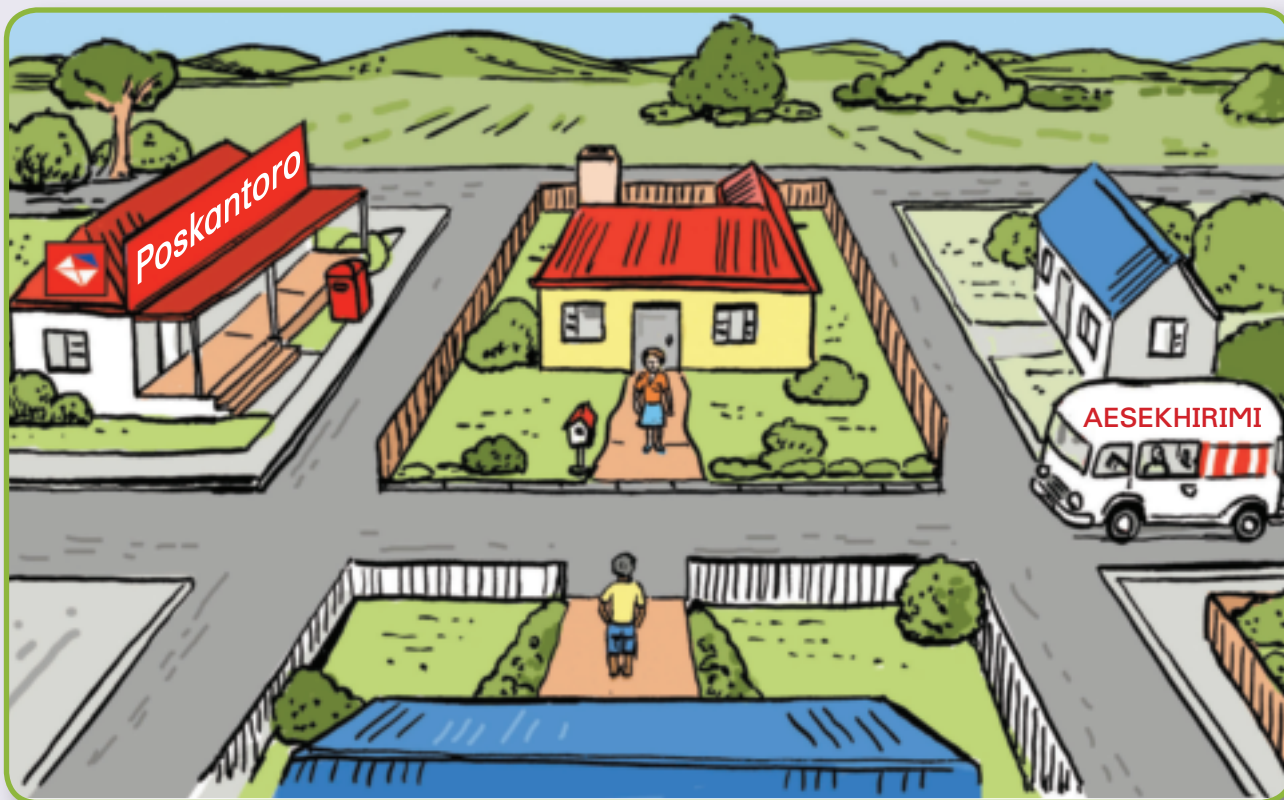
A re ngwaleng

Aroganya mantšu a ka dinoko. Gomme o ngwale palo ya dinomoro tša lenanethuto. Ge o dirile seo, šomiša mantšu a tshela, go hlama mafoko. A ngwale ka pukung ya gago ya go ngwalela.

Lemoga gore tše di latelago ka moka ke meselana.

ro/be/ga	3	robala		tlhalošo		befile	
hlobega		thušana		hlolana		dumedišana	
kobega		bonana		sepela		sekolo	
thibega		ratana		kitima		magang	
bonega		retana		botse		iketla	

Moo Reabetšwe le Motswaledi ba dulago

Lebelela seswantšho gomme o ngwale mantšu a a tlogetšwego.

A re ngwaleng

1. Reabetšwe o dula ka ntlong ya lebotlo le lesorolane le tlhaka.
2. Reabetšwe o retologela go la ngele. A ka ya beneng ka maoto.
3. Motswaledi o dula ka ntlong ya tlhaka ye . O lebelelane le Motswaledi.
4. Motswaledi o retologela go la ngele. Ka morago o a retologa .
A ka reka moo.
5. Ge Motswaledi a nyaka go reka ditempe, o retologela hekeng ya gagwe, ka gore e ka go la mmagoja.

Thaloko ya mabaka – ke mang yo o a tlilego go tšea sefoka?

- Betša letaese.
- Šutha: leswao le tla go bontšha gore o fihle kae.
- Šomiša tlhagišo ya maikutlo ka ga nako, laetša diselee tše tšhweu gomme o hlame lefoko.
- Yo a fihlago mafelelong pele ke yena mothopasefoka.

A re boleteng

- Ge o ema godimo ga setulo, ka phapošingborutelo ya gago gomme wena wa lebelela fase, o bona eng?
- Ge o ema kua morago ka phapošing gomme wa lebelela phapošiborutelo, o bona eng?
- Ge o ema pele ka phapošing gomme wa lebelela phapošiborutelo, o bona eng?
- E leke.

A re ngwaleng

Dira lenaneo la dilo tše 12 ka mo phapošiborutelong mo go seswantšho sa 1.

Di swaye ge e le gore le tšona di a tšwelela mo seswantšhong sa 2.

A re ngwaleng

Lebelela dithalwa tše tše pedi gomme o arabe dipotšišo tše di latelago.

Seswantšho 1: Bokamorado bja phapošiborutelo

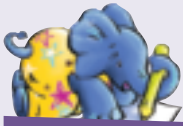
Seswantšho sa 2: Pono ya polane ya phapošiborutelo

Seswantšho 1

Seswantšho 2

Mokgabiši o be a eme kae ge a thala seswantšho se?	Morago goba godimo	Morago goba godimo
Go ka dula barutwana ba bakae ka phapošingborutelo ye?		
Ke eng se se lego kgauswi le lefastere?		
Go na le mafastere a makae mo phapošingborutelo ye?		
Ke eng seo se lego kgauswi le lefastere?		

A re ngwaleng

O rutilwe mehuta ye mentši ya madiri mo kotareng ye. Kgetha gomme o ngwale lethuši la maleba lefokong le lengwe le le lengwe. Ka morago thalela lediri.

ke	1.	Rena _____ o robala.
ke	2.	Yena _____ o makala.
ebe	3.	Rena _____ sepela.
ele	4.	Yena _____ bolela.
e na le	5.	Bona _____ ba fetša.
e na le	6.	Yena _____ makhutšo.
ke	7.	Wena _____ a bolela ka selefounu.
ke	8.	Bana _____ a bapala.
ke	9.	Yena _____ ithutile yunibesithing ya
na	10.	Johannesburg.
		Nna _____ a bala.
e be le	11.	Yena _____ dira mošomo wa gagwe wa gae.
e na le	12.	Nna _____ dira mošomo wa ka wa gae.

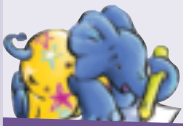
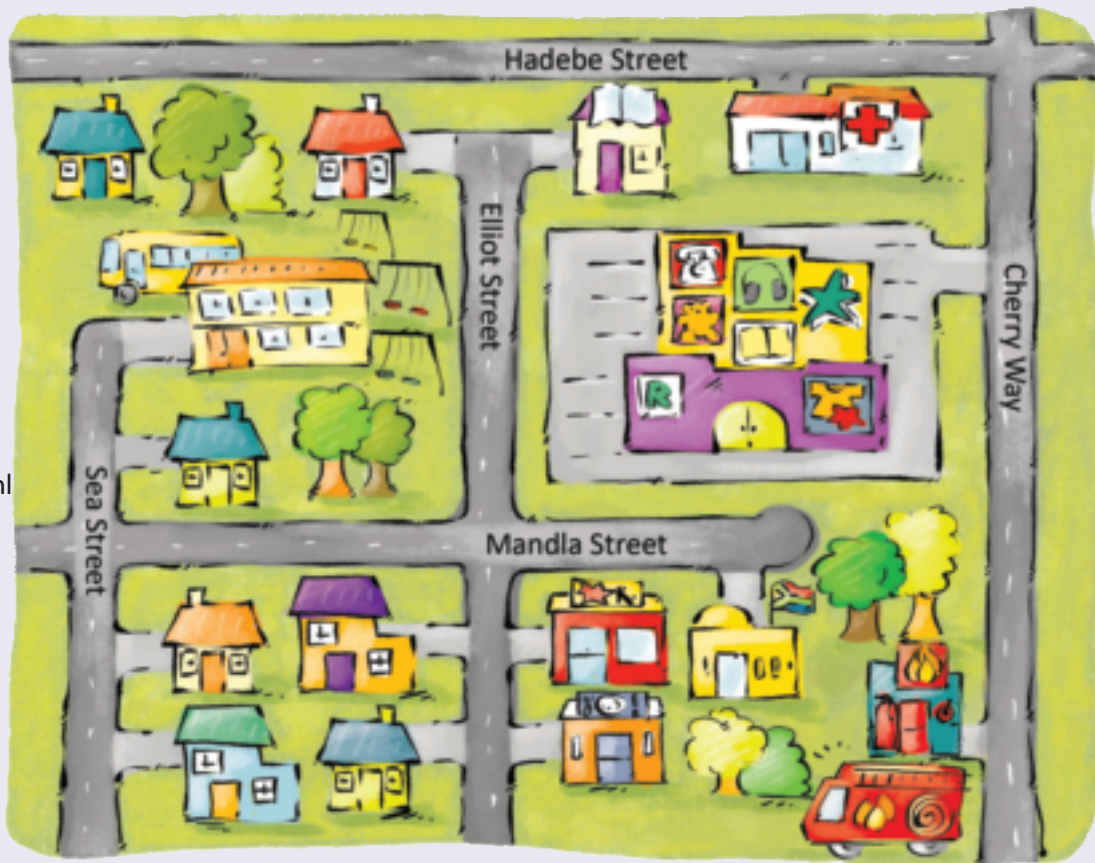
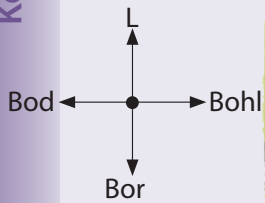
Mathuši a thuša lediri

A thuša lediri gore molaetša wa lediri leo o kwagale. Mathuši a ngwalwa pele ga lediri. Mohlala: tla, no, a, bjbj.

1 ke, 2 ke, 3 e be ele, 4 e be e le', 5 e na le, 6 e na le, 7 ke, 8 ke, 9 ke, 10 na, 11 e be e na le, 12 e na le

Bjale kgetha lentšu le tee go tšwa go mapokisi, o be o itirele mafoko a gago.

A re ngwaleng Dira sediko go lentšu la maleba.

Mokgotha wa Hadebe o **leboa/borwa** bja Mokgotha wa Mandla.

Sekolo se ka **leboa/borwa** bja Mokgotha wa Mandla.

Bookelo bo **leboa/borwa** bja Mokgotha wa Mandla.

Bjale, ngwala dikarabo tša maleba.

Bookelo bo mokgotheng ofe?

Phaka e mokgotheng ofe?

Borasetimamollo ba mokgotheng ofe?

Ngwala mafoko a mararo a mabapi le gore dilo di kae mo mmepeng wo.

Mohlala:

Potšišo: Ke ya dipoloko tše 4 go tloga mo go ya borwa, me poloko e 1 go ya bodikela.

Ke ya kae?

Karabo: ngakeng ya meno.

A re boleleng

Lebelela mmepe mo letlakaleng le. Efa mogwera wa gago ditaetšo tša go ya mafelong a go fapana. Ka mehla thoma sekolong go laela motho gore a sepele bjang ge a eya efelong le le itšego.

A re ngwaleng

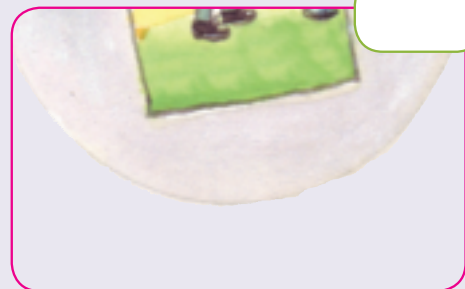
Bala ditaelo tša gore go iwe kae. Ngwala lefelo leo motho a yago go lona mo kholomong ya ka go la mmagoja. Šomiša mmepe wo o šomišwago ke bohle.

Ke ya dipoloko tše 2 go la bohlabatšatši, le dipoloko tše 2 go la borwa.	<i>poskantoro</i>
Ke ya dipoloko tše 3 go la borwa, le dipoloko tše 3 go la bodikela.	
Ke ya dipoloko tše 3 go la bohlabatšatši.	
Ke ya dipoloko tše 3 go la leboa le dipoloko tše 2 go la bodikela.	
Ke ya dipoloko tše 2 go la leboa le poloko e 1 go la bohlabela.	
Ke ya dipoloko tše 2 go la borwa.	

A re direng

Nomora diswantšho ka tatelano ya maleba, ya go dira disangwetše.

A re ngwaleng

Bjale, ngwala motswako, o laetše gore o tlike go nyaka ditswaki dife.

Go dira poto ya dimake le sangwetše ya dipanana

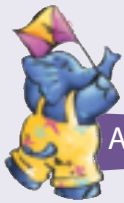
Ditswaki

Šomiša diswantšho tše o di nomorilego, o ngwale mokgwa ka tatelano ya maleba.

Mokgwa

1	
2	
3	
4	
5	

Go dira sekgabišaphensele

A re direng

- 1 Sega dikgabišaphensele go tšwa matlakaleng a disegwa kua morago ka pukung.
- 2 Sega sekgabišaphensele mo go methalo ya ka ntle ye mekoto.
- 3 Mena go latela methalo ya marontho.
- 4 Phutholla sekgabišaphensele gomme o se tšhaše ka semamaretši.
- 5 E re semamaretši se hwetše nako ya go omelela.
- 6 Tšea phensele. Tatetša moseto wo mošweu wa botlase bja sehlongwa sa phensele go dikologa bogodimo bja phensele botelele bja sentimetara e 1 go tloga godimo.
- 7 E sware ka go tiiša gomme o swaraganye theipi le phensele.

Ke no lebelela gore dilo di sepela gabotse

Nka kgona

	😊	😞
bala sengwalwa sa tshedimošo: mohlala: papetla boso.		
ngwala sengwalo sa tshedimošo.		
efa tshedimošo go tšwa go kanegelo.		
ngwala kanegelo.		
ngwala tlhalošo ya moanegwa.		
bala, gape o kwešiše molaetša wa nonwanetsholo.		
ngwala nonwanetsholo.		
šomiša mahlaodi.		
efa dikgatopapišo tše bjalo ka kgolo, kgolo kudu, kgolo go feta.		
šomiša mašalašala (yena, yona, wena).		
šomiša mašalamong (ya ka, ya gago).		
šomiša mašalašupi (tše le tšela).		
šupa sediri le seririšwa mo mafokong.		
efa sebopego sa maleba sa lediri, la go amana le sediri.		
šomiša matlema a maleba.		
efa bontši bja maleba.		
efa malatodi a maleba.		
šomiša lefatile le bonolo.		
šomiša lebaka le le tlogo.		
šomiša lebaka la lebjale.		
šupa mehuta ye e fapanego ya madiri, lefetedi, lefedi.		
efa madiri a tlwaelo		
šupa mehuta ya madiri a maleba a tlwaelo le ao a sego a tlwaelwa.		
šomiša madiri a lefetedi le a lefedi ka tsela ya maleba.		
šomiša mathuši a maleba.		
aroganya mantšu go ya ka dinoko.		

Bolela le mogwera wa gago ka ga kanegelo yeo o tlilego go e ngwala. Ka morago o ngwale dikgopolo tša gago mo go mmepe wa monagano.

A re boleleng

1 Baanegwa

2 Mathomo

Hlogo

3 Mmele

4 Bofelo

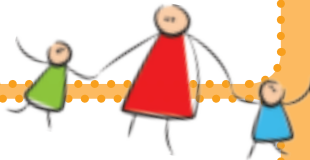
Itirele puku. Sega letlakala la mafelelo la puku ye. Sega methalong ya marontho. Mena letlakala mo methalong. Ngwala leina la puku mo khabareng. Ngwala leina la gago ka tlase ga leina la puku, ka gore ke wena mongwadi. Thala seswantšho godimo ga khabara. Bjale, ngwala kanegelo ya gago ka pukung.

KHABARA YA KA MORAGO

KA GA MONGWADI

Ngwala leina la gago

Mengwaga ya gago

Gore o dula kae

8

Kgato ya 4: Sega godimo ga mothalo wo o lego thwi, morago ga ge o kopantše ka seteipolara.

KHABARA

Thala seswantšho.

Ngwala leina la puku mo.

Ngwala leina la gago (ke wena mongwadi).

1

Kgato ya 1: Mena mothalong wa marontho.

5

Tšwela pele ka kanegelo ya gago mo.

Thala seswantšho.

7

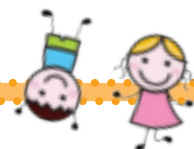
Laeša gore go direga eng bofelong bja kanegelo.

Thala seswantšho.

Thala seswantšho.

Thala seswantšho.

Thoma go ngwala kanegelo ya gago mo.

2

Ruma kanegelo ya gago.

7

3

Tšwela pele ka kanegelo ya gago mo.

Thala seswantšho.

9

Ngwala go laetša gore go direga eng bofelong bja kanegelo ya gago.

Thala seswantšho.

Pukuntšu ya ka

A

a

B

b

C

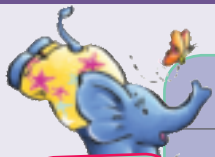
c

D

d

Pukuntšu ya ka

E
e

F
f

G
g

H
h

Pukuntšu ya ka

I

i

J

j

K

k

L

l

Pukuntšu ya ka

M

m

N

n

O

o

P

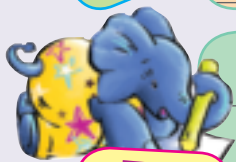
p

Pukuntšu ya ka

Q

q

R

r

S

s

T

t

Pukuntšu ya ka

U
u

Handwriting practice lines for uppercase U and lowercase u.

Handwriting practice lines for uppercase Y and lowercase y.

Y
y

V
v

Handwriting practice lines for uppercase V and lowercase v.

Handwriting practice lines for uppercase Z and lowercase z.

Z
z

W
w

Handwriting practice lines for uppercase W and lowercase w.

Handwriting practice lines for uppercase X and lowercase x.

X
x

Handwriting practice lines for uppercase X and lowercase x.

Handwriting practice lines for uppercase X and lowercase x.

Please see page 133 for instructions on how to make these pencil toppers.

